

▲ KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır.

Heydər Əliyev

DIPLOMAT

№ 09 (521) 01-08 mart, Adar, sal. il 2023

Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet

Rojnama heftename civakî û siyasî

Qiyməti:

40 qəpik

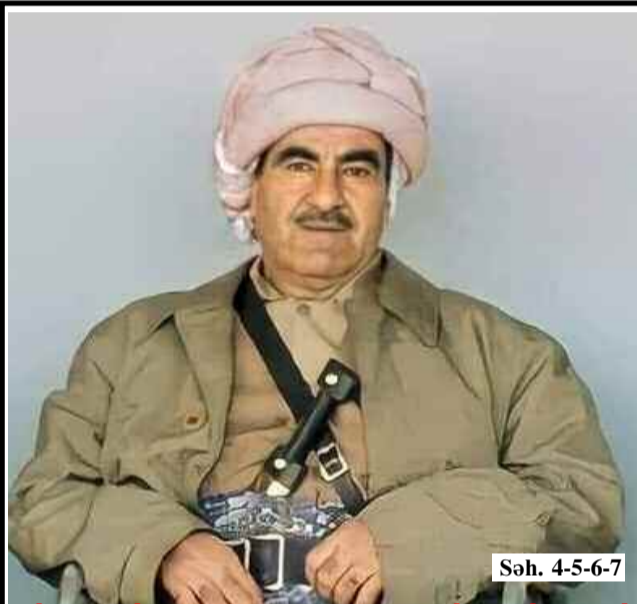
Hêjaye:

8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə bütün qadınları təbrik edirik

Səh. 2

Prezident İlham "İiyev 8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarını təbrik edib

Səh. 4-5-6-7

Jîyan û bî sergata azadîkarê gelê kurd Gêneral Mistafa Barzanî

Səh. 20

Peyama 8ê Adarê ya Serok Barzanî: Pêwîst e em girîngiyê bidin rola jinên Kurd

Səh. 14-15

4 Mart Kürt Sultan Selahaddin Eyyubi'nin vefatı yıl dönümüdür

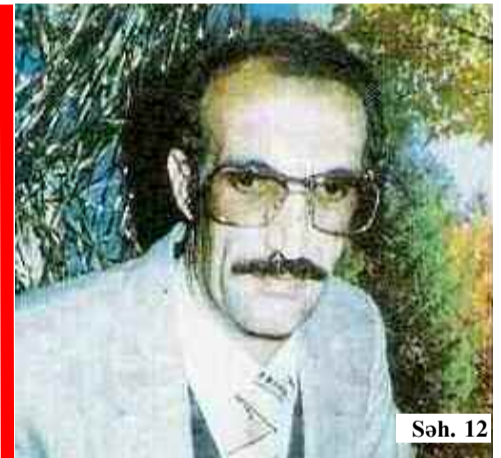
Səh. 20

Nêçîrvan Barzanî: Jin azad nebe, civak azad nabe

Səh. 23

Serokwezîr Barzanî: Bi sedan gundên me, ji ber şerê PKKê û Tirkiyeyê wêran bûne!

Səh. 12

Îro salvegera koça Mihemed Şexo ye

Prezident İlham Əliyev Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrərini və İdarə Heyətinin üzvlərini qəbul edib

Səh. 2

Casûsê Sovyetê Sûdaplatov: "Barzanî siyasətvanekî jêhatî û qumandarekî bi tecrube bû"

Səh. 11

Daşkəsəndə 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə tədbir keçirilib

Səh. 3

Qafqazda Şəddadi Kürd dövləti

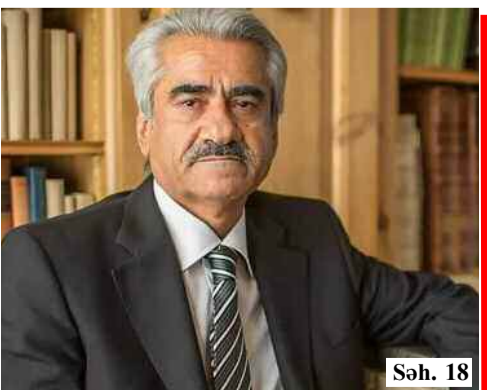
Səh. 13

"Azərbaycanlılar və kürdlər qardaş xalq, bir ailədir" - GİZLİ TARİX

Səh. 10

Di salekê de Îranê 245 çalakvanên jin yên Kurd desteser kirine

Səh. 21

Səh. 18

KDP-î lideri Hicri: İran muhalefeti Kürtlerin birliğini parçalamaya çalışıyor

Səh. 23

Balyoza Amerîkayê: Em destekê didin yekbûna Pêşmerge

Səh. 25

YNK û PDK: Ji bo hilbijartinan emê nêrîna partî û neteweyan werbigirin

Səh. 28

Глава ООН призывает партии Курдистана провести выборы в этом году

Prezident İlham "liyev 8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarını təbrik edib

Hörmətli xanımlar!

Sizi Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə ürəkdən təbrik edir, hamınıza cansağlığı, səadət və gələcək işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

Xalqımız çoxəsrlik tarixinin bütün dövrlərində qadını ülvyyətin təcəssümü saymış və ona hər zaman dərin ehtiram göstərmişdir. Azərbaycan qadınları keçmişimizin taleyüklü, həlledici anlarında vəzifələrinin öhdəsindən daim layiqincə gəlmişlər. Bəşər mədəniyyəti xəzinəsinə töhfəmiz olan milli-mənəvi dəyərlərimizin bir bütöv halında qorunub saxlanılmasında onların misilsiz xidmətləri vardır.

Azərbaycan qadınları dünyanın bir sıra qabaqcıl ölkələrinin qadınlarından əvvəl seçib-seçilmək hüququ qazanmış, incəsənətin və elmin ən müxtəlif istiqamətləri üzrə müsəlman Şərqi qadınlar arasında ilk addımları atmaqla qabaqcıl düşüncəli, yenilikçi və mütərəqqi ruhlu olduqlarını sübuta yetirmişlər. Onlar ölkəmizin, xüsusən təhsil, səhiyyə və mədəniyyət sistemlərinin müasir əsaslar üzərində qurulması üçün böyük əzmlə çalışmış, öten müddət ərzində mühüm nailiyyətlər əldə etmişlər.

Ədəbi-ictimai və mədəni-elmi fikir tariximizdə iz buraxmış maarifpərvər sələflərinin adlarını uca tutan və nəsillərin varisliyi prinsipinə sadıq qalaraq onların açdıqları yolda inamla irəliləyən Azərbaycan xanımları bu gün də dolğun sosial-mədəni fəaliyyətləri ilə cəmiyyətimizin inkişafına xüsusi dinamizm və ahəngdarlıq qatırlar.

Fədakar analarımız, yüz illər əvvəl olduğu kimi, vətəni ana qədər əziz və müqəddəs bilən, qəlbləri

doğma yurda sevgi ilə dolu, ənənələrimizə sadıq, saf əqidəli övladlar yetişdirirlər. Haqq işi uğrunda apardığımız Vətən müharibəsində xalqımıza parlaq qələbə sevinci yaşadan gənclərimizin unudulmaz rəşadəti bunun aydın təzahürüdür.

İnanıram ki, zəngin mənəviyyətli Azərbaycan qadınları qarşıdakı illərdə də qurub-yaratmaq şövqləri

ilə cəmiyyət həyatına yüksək dəyərlər bəxş edəcək və müstəqillik salnaməmizə yeni, işıqlı səhifələr yazacaqlar.

Hörmətlə,

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 6 mart 2023-cü il

Prezident İlham Əliyev Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrələrini və İdarə Heyətinin üzvlərini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 8-də Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrləri Vayra Vike-Freyberqanı və İsmail Serageldini, keçmiş dövlət və hökumət başçılarını, Mərkəzin İdarə Heyətinin üzvlərini qəbul edib.

Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədrləri,

keçmiş dövlət və hökumət başçıları, Mərkəzin İdarə Heyətinin üzvləri Mərkəzin fəaliyyətinə göstərdiyi davamlı dəstəyə görə Azərbaycan Prezidentinə minnətdarlıqlarını ifadə etdilər. Ötən 10 il ərzində Mərkəzin sıralarının genişləndiyini və beynəlxalq səviyyədə nüfuzlu bir təsisata çevrildiyini deyən qonaqlar Nizami Gəncəvi

Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə keçiriləcək X Qlobal Bakı Forumunun uğurlu olacağına əminliklərini bildirdilər, bu Forum çərçivəsində beynəlxalq gündəlikdə duran vacib məsələlərin müzakirə ediləcəyini vurğuladılar.

Dövlətimizin başçısı Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinə göstərdiyi dəstəyi bundan

sonra da davam etdirəcəyini dedi, bu təsisatın beynəlxalq səviyyədə nüfuzunun və çəkisinin artırılmasının, vacib platformaya çevrilməsinin əhəmiyyətini vurğuladı, onun sıralarının genişlənməsini və yeni regionlardan olan təmsilçilərin Mərkəzin fəaliyyətinə qoşulmasını müsbət amil kimi dəyərləndirdi.

Prezident İlham Əliyev X Qlobal Bakı Forumunun çox aktual mövzuya həsr olduğunu qeyd edərək, Forum çərçivəsində multilateralizm, regional və global problemlərlə bağlı məsələlərin müzakirə olunacağını dedi.

Vayra Vike-Freyberqa 10 il əvvəl ölkəmizə səfəri çərçivəsində qədim Gəncə şəhərində dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin yubileyinə həsr olunmuş konfransda iştirakını qeyd edərək, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin yaradılmasının və Qlobal Bakı Forumunun keçirilməsinin əsasının məhz həmin tədbirdə qoyul-

duğunu xatırladı.

Bu il Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyinin qeyd edildiyini deyən qonaqlar Forum çərçivəsində Ulu Öndərin dövlətçilik fəaliyyətinə həsr olunmuş konfransın keçiriləcəyini bildirdilər.

Görüşdə beynəlxalq və regional gündəlikdə duran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

Dövlətimizin başçısı Cənubi Qafqazda sülh və təhlükəsizlik məsələləri, Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normalaşdırılması və sülh müqaviləsi üzrə danışıqlar prosesi, ölkəmizin Avropanın enerji təhlükəsizliyində oynadığı rol, Azərbaycanın 2030-cu ilədək inkişaf strategiyası, bu xüsusda nəqliyyat-logistika imkanlarının artırılması, rəqəmsal transformasiya, həmçinin enerji resurslarının inkişafı və ixracı konsepsiyaları barədə ətraflı məlumat verdi və qonaqların suallarını cavablandırdı.

Prezident İlham Əliyev İsrailin sabiq Baş nazirini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 9-da İsrailin sabiq Baş naziri Ehud Olmert'i qəbul edib.

Görüşdə X Qlobal Bakı Forumunun yüksək səviyyədə təşkil edildiyi vurğulandı, bu Forumun getdikcə çox mühüm beynəlxalq platformaya çevrildiyi məmnunluqla qeyd edildi, burada çox sayda ölkədən nüfuzlu siyasətçilərin və digər qonaqların iştirakı bunun göstəricisi kimi

qiymətləndirildi.

Söhbət zamanı Azərbaycan-İsrail əlaqələrinə toxunuldu, münasibətlərimizin müxtəlif istiqamətlərdə uğurla inkişaf etdiyi qeyd olundu. Bu baxımdan İsraildə Azərbaycan səfirliyinin açılmasının önemi vurğulandı.

Görüşdə ticarət, kənd təsərrüfatı, turizm və energetika sahələrində əməkdaşlıq məsələləri qeyd edildi.

Daşkəsəndə 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə tədbir keçirilib

"Qadınlar cəmiyyətin bəzəyidir, gözəlliyidir. Qadinsız cəmiyyət ola bilməz, qadinsız həyat ola bilməz. Azərbaycan qadınları da öz ağıllarına, zəkalarına, biliklərinə, istedadlarına görə, eyni zamanda gözəlliklərinə görə dünya qadınları içərisində özünəməxsus və çox yüksək yer tuturlar. Ona görə də biz qadınlarımızla fəxr edirik".

Heydər Əliyev, Ümummilli Lider

Martın 7-də Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətində 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə keçirilən bayram tədbirində Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Əhəd Əbiyev və Rayon İcra Hakimiyyəti Başçısı Aparatının əməkdaşları iştirak ediblər.

İcra başçısı Əhəd Əbiyev Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti çox hörmətli Mehriban xanım Əliyev

vanın simasında bütün Azərbaycan qadınlarını əlamətdar gününə münasibətilə Daşkəsən rayon ictimaiyyəti adından təbrik edib, xoş arzularını bildirib.

Əhəd Əbiyev onu da deyib ki, indi respublikamızın bir çox sahələrində çalışanların böyük hissəsini qadınlar təşkil edir. Bunun təməlinə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti və həmin siyasi kursun möhtərəm Preziden-

timiz cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsi dayanır. "Respublikamızda olduğu kimi Daşkəsən rayonunun sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi və mədəni həyatında qadınların böyük rolu var", - deyən Əhəd Əbiyev diqqətə çatdırıb ki, Azərbaycanda qadınlar ölkə tarixinin bütün dövrlərində xalqın taleyüklü məsələlərinin həll edilməsinə öz layiqli töhfələrini veriblər. Xüsusilə vurğulayıb ki, Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti, ölkəmizin birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, İSESKO-nun xoşməramlı səfiri hörmətli Mehriban xanım Əliyevanın haqq-ədalət, humanizm, xeyriyyəçilik və bəşəri prinsiplərə söykənən çoxşaxəli fəaliyyəti nəinki Azərbaycan qadınları, eləcə də dünya qadınları üçün əsl nümunədir.

Digər çıxış edənlər də Azərbaycan xanımlarının ünvanına xoş sözlər deyiblər, səmimi təbriklərini və arzularını çatdırıblar.

Bayram tədbirinin sonunda icra başçısı Əhəd Əbiyev hədiyyələr təqdim edib.

Laçın Rayon İcra Hakimiyyəti başçısı Aqil Nəzərlinin növbəti görüşü-səyyar qəbulu Ağcabədi rayonunun Taxta Körpü ərazisindəki Hacılar obasında keçirilmişdir

Laçın Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Aqil Nəzərlinin laçınlı məcburi köçkünlərlə növbəti görüşü-səyyar qəbulu 2023-cü il 9 mart tarixdə Ağcabədi rayonunun Taxta Körpü ərazisindəki Hacılar obasında keçirilmişdir.

Ağcabədi rayonunun Taxta Körpü ərazisindəki Hacılar obasında müvəqqəti fəaliyyət göstərən Laçın rayonunun Hacılar kənd tam orta məktəbinin inzibati binasında keçirilən, 36 nəfər laçınlı məcburi köçkünün iştirak etdiyi görüş-səyyar qəbulda çıxış edən Laçın Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Aqil Nəzəri ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən Müharibəsində qazanılan qələbədə, qısa müddət ərzində işğaldan azad olunmuş ərazilərdə aparılan geniş tikinti və quruculuq işlərindən, ölkə rəhbərinin işğaldan azad olunmuş ərazilərə mütəmadi səfərlərindən, Laçın rayonunun ərazisində iki mühüm dövlət əhəmiyyətli obyektin - Güləbird Su Elektrik Stansiyasının açılışında və Laçın rayonunun Qorçu kəndi ərazisində beynəlxalq hava limanının təməlqoyma mərasimində iştirakından, eyni zamanda 2022-ci il 26 iyun tarixində Laçın rayonu ərazisinə səfər etməsi zamanı Laçın Beynəlxalq Hava Limanında aparılan tikinti işlərindən, "Qorçu" elektrik yarımstansiyasında görülən işlərdən, "Həkəriçay" su anbarı layihəsi ilə tanış olmağın danışıq, 26 avqust tarixində Laçın şəhəri, Zabux və Sus kəndlərinin ordumuzun tam nəzarətinə götürülməsini ölkə rəhbərliyinin torpaqlarımızın bütünlüklə azad olunması istiqamətindəki qətiyyətinin bariz

nümunəsi olduğunu bildirmiş, 2022-ci il 21 sentyabr tarixində işğaldan azad olunmuş Laçın ray-

prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın ölkənin sosial-iqtisadi həyatındakı xidmətlərindən söz

onu ərazisinə sayca dördüncü dəfə səfəri zamanı Laçın şəhərində Azərbaycanın üçrəngli Bayrağını ucaltmağı və "Laçın" Qovşağ Yarımstansiyasının təməlqoyma mərasimində iştirak etməyini Azərbaycan tarixinin ən əlamətdar hadisəsi olduğunu bildirmişdir. Rayon rəhbəri çıxışında eyni zamanda şəhid ailələrinə, müharibə əlillərinə, məcburi köçkünlərə göstərilən diqqət və qayğıdan söz açmış, son illər məcburi köçkünlərin mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı xeyli işlərin görüldüyünü, 100-dən artıq müasir yaşayış kompleksinin və qəsəbələrin salındığını, digər köçkünlərlə yanaşı yüzlərlə laçınlı məcburi köçkün ailəsinin də yeni mənzillərlə təmin edildiyini bildirmişdir. O, daha sonra çıxışında Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-

açaraq, respublikada məcburi köçkünlərin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması istiqamətindəki çoxşaxəli fəaliyyətdən də danışıq.

Səyyar qəbulda məcburi köçkünlərin müraciətləri dinlənmiş, həmin müraciətlərə baxılması üçün aidiyyəti üzrə konkret tapşırıqlar verilərək, icrası nəzarətə götürülmüşdür.

Qəbulda Laçın Rayon İcra Hakimiyyəti başçısı aparatının məsul işçiləri, eyni zamanda aidiyyəti üzrə nümayəndəliyin əməkdaşları iştirak etmişlər.

Səyyar qəbulda iştirak edən rayon sakinləri doğma torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasına, onlara dövlət tərəfindən göstərilən davamlı diqqət və qayğıya görə ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevə tükənməz minnətdarlıqlarını bildirmişlər.

Niyazi Bayramov Almaniyanın Azərbaycandakı səfiri Ralf Horlemannla görüşüb

Almaniya Federativ Respublikasının ölkəmizdəki fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Ralf Horlemann Gəncəyə səfər edib. Səfər çərçivəsində o, Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramovla görüşüb.

Niyazi Bayramov qonağı salamlayaraq bildirib ki, Gəncə Azərbaycanın ən qədim şəhərlərindən biridir. Tarixən elm və mədəniyyət mərkəzi olan Gəncədə son illərdə sənaye sahəsi də inkişaf etməkdədir. Burada bir sıra ali və orta ixtisas məktəbləri fəaliyyət göstərir. Gəncədə olan tarixi abidələr, muzeylər, park və xiyabanlar şəhərə gələn qonaqların zövqünü oxşayır.

Şəhər rəhbəri Gəncədə alman izlərinə də rast gəldiyini qonağın nəzərinə çatdırıb. O qeyd edib ki, 1886-cı ildə alman sahibkarı Xristofor Förer tərəfindən şərab anbarı üçün tikilən binada sonradan rekonstruksiya işləri həyata keçirilərək Gəncə Dövlət Dram Teatrının istifadəsinə verilib. Bununla yanaşı, 1901-ci ildə Cavad xan küçəsində "Zingerin evi" kimi tanınan bina, o cümlədən 1915-ci ildə, hazırda Ə.Cəmil küçəsində yerləşən Gəncə Dövlət Kukla Teatrının yerləşdiyi bina məhz almanlar tərəfindən inşa edildiyini bildirib.

Almaniyanın Azərbaycandakı səfiri Ralf Horlemann iki ölkə arasında tarixi əlaqələrdən söz açıb, Azərbaycanda alman mədəni irsinin qorunub saxlandığını, bunun da mövcud dostluq münasibətlərinin bariz nümunəsi olduğunu deyib. O, dahi şair Nizami Gəncəvinin Məqbərəsini, o cümlədən Cavad xan türbəsinə, Gəncə Dövlət Filarmoniyasını ziyarət etdiyini bildirib. Həmçinin, diplomat Azərbaycan şairi və mütəfəkkir Mirzə Şəfi Vəzəh yaradıcılığının Almaniya geniş təbliğ olunduğunu vurğulayıb və onun muzeyi ilə yaxından tanış olmaq istdiyini söyləyib.

Görüşdə qarşılıqlı əməkdaşlıq məsələləri ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. Sonda qarşılıqlı hədiyyələr təqdim olunub, xatirə şəkli çəkilib. Daha sonra səfir Ralf Horlemann 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Gəncənin Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən raket atəşinə tutulması nəticəsində dağılan əraziyə baş çəkib. Burada səfirə erməni terroru barədə geniş məlumat verilib. Diplomat terror qurbanlarının xatirəsini yad edib, dağıntıların baş verdiyi yerlərə güllər düzüb.

Rayon rəhbəri 8 mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə Tərtər Şəhər Kommunal Təsərrüfatı İdarəsinin qadın işçilərini qəbul edib

Tərtər Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədov Yeni Azərbaycan Partiyasının rayon təşkilatının inzibati binasında Tərtər Şəhər Kommunal Təsərrüfatı İdarəsinin qadın işçilərini qəbul edib.

İcra başçısı rayonumuzun zəhmətkeş qadınlarını 8 mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə səmimi qəlbədən təbrik edib, şəhərimizin təmiz saxlanmasında onların əməyini xüsusi vurğulayıb, qadınların qayğıları ilə maraqlanıb.

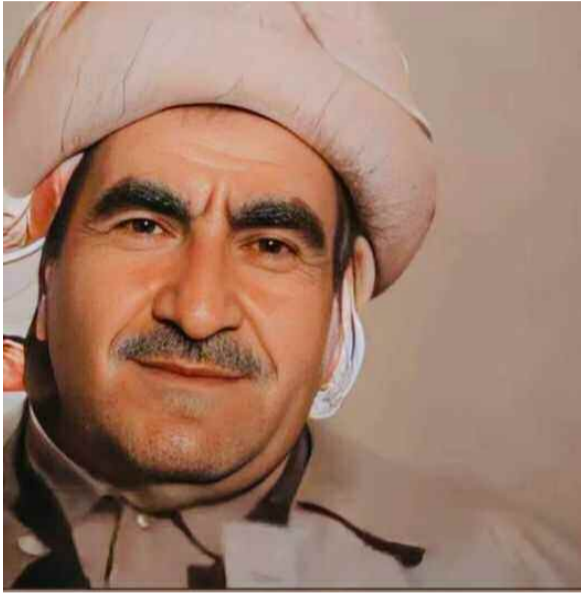
Tədbirdə Tərtər Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Müstəqim Məmmədov müəssisənin qadın işçilərinə öz minnətdarlığını bildirərək, onlara qiymətli hədiyyələr təqdim edib.

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gêneral Mistefa Barzanî

44 sal ji ser wefata Serok û Rêvebirê Gellê Kûrd Gêneral Mela Mistefa Barzanîyê hertim zindî re derbas bû

Piştî Silemaniyê, gunde Barzan dibe navenda xebata sîyasî li başurê Kurdistanê:

Piştî şikesta şorişê Şex Mahmudê nemir barê xebat û karê Kurdayetiyê li başurê Kurdistanê bi yekcarî dikeve herema Behdînan ku navenda rêberatiya vê xebat û hereketa gundê biçuke Barzan e.

Qeza Mêrqaşor ku nahiyên Mêrqaşor, Barzan û Şervan digire ber xwe, girêdayî wîlayeta Hewlêrê ye.

Devera Berzan beriya kû piştî çend şerhildanên kurdan bi yekcarî ji aliyê rêjîmên dagirker ve wêran bibe, 400 gundên awedan têda hebune û hejmara runiştvanan heremê zêdetir ji 40 hezar kesan buye. Herema Barzan û navenda wê gundê Barzan di çaxê Şêx Abdulsalamê yekem da ku di sala 1872-ê zayînî de wefat kir, ji ber ku tekeya terîqeta Neqşebendî li Nehriyê têda bu, mîna navendeke olî û awedan ku herdem tevî mirîdên ve terîqetê bu, tihat hesabandin. Şêx Abdulsalamê yekemîn berêvajî şêx û axayên hemdemî xwe, mirovekî dadmend û bi edalet bu. Wek jêderên biyanî didin xuyakirin di çaxê wî da hinek karên baş û xebatên sosyalî ji bo pêşketina jîyan û rewşa civakî hatin kirin ku ger bi pîvanên roja îro bîn nirxandin û şirovekirin, di wê serdemê de pir girîng bun. Ji wan karan:

parvekirine zevî û erdê çandinê bi ser gundiyan de, qedexekirina milkdariya zêde bi şeweyên fêodalî, qedexekirina bi zorê zûdayîna keçan û parastina siruşt Kurdistanê anku birina dar û dirextan, şerwandina daristanan û qedexekirina kuştin teyr û tiwalan, neçira heyvanên kovî, bêhinfireyî li hemberî diyanetên der û dora coxrafiya jîyana wan û herema Behdînan (Jîyana hevpar bi Kurdên êzidî, turkmên, kildanî, yehudî, xaçparêzên

ermenî ê musliman bun û ...) jîyana dostanî bi hemu gelên heremê re û xala herî girîng parastina mafê gelê kurd û serkeşiya bizava netewîya kurdan di heremek coxrafiya girînga Kurdistanê de ku nişana dêmokratîkbuna bîr û ramanên bireveberên Barzanî bû, tesîrek mezin li ser bizava sîyasî lolfiya vê malbatê danî.

Piştî wefata Şêx Abdulsalamê yekem kurê wî Şêx Mihemed Barzanî dibe çigirê wî. Şêx Mihemed piştî zewacê dibe xweduye pênc kuran: Şêx Abdulsalam, Şêx Ehmed, Mistefa Barzanî, Mihemed Sîdîk û Şêx Babo. Wan tevan ji desbêka xwenasandinê bu hemu awayan xebat kirin ku rîya kalkê xwe ya xizmeta ji bo gel di hemu warên sîyasî, olî û civakî de dibomînin.

Navdartirîn endamê vê malbatê ku tevaya temenê xwe di rîya xebata sîyasîya jib o kurd û Kurdistanê derbas kir, Mistefa Barzanî ye.

Mistefa Barzanî kîye, çikiriye û serhildana wî di dîroka Kurdistanê de xwedî rolekî çawaye?

... Jiyana te jî tijî buyer, derdiberî û niştimanperwarîya Mistefa Barzanî ye heja radeyê. Bersîva van pirsên me bide. Jiyane nemir Mistefa Barzanî, malbata wan û çend buyerên din di jîyana wî da. Mistefa Barzanî di 14-ê adara sala 1903-an (14. 03. 1903) de le gundê Barzan hat dinê. Beriya ku ew cavên xwe bi jîyana dinyayê veke, bavê wî (Şêx Mihemed) ji di sala 1903-an de wefat kiribu. Li gor çavkanîyên dîrokî her çend nerazîbun (itiraz) û bizava Şêx Abdulsalam Barzanîyê duyemîn li dijî Osmanîyan zêde dewam nekir, clê ev serhildan û serhildanên din yên mîna serhildana eşîreta Millîyan bi serokatîya İbrahim Paşayê Millî û çend serhildanên din li heremên cuda bi cudayên Kurdistanê, bun sedemên xweşkirina zemînêya çêbuna şoreşa İtîhadîyan di sala 1908-an de. Çaxe çalakî û lêbatên sîyasîyan Barzanîyan vedigere bo destbêka sedsala XX-an ku bi

serokatîya Şêx Abdulsalamê duyemîn di sala 1907-an de bi qasî du mehan li heremê berdewam bû. Piştî ku Osmanîyan serî hildan teşkîkandin gelek kes zindanî kirin ku Mistefayê 3 salî jî yek ji wan bu ku bi dayika xwe ve di girtîgeha Musilê de hatin girtin. Mistefa Barzanî zu tema derdê duri û xema bindestiya gelê xwe ji sê salîya, dema ku hê zarok bu di nava lepên dujminê dagirker da kesand. Salek piştê di çaxê hêrişê êtihadê de

gundê Barzan ket ber hêrişê hêzên wan yên di bin serokatîya Silêman nezîf Paşa

û Iranê bun, dikeve nava tekeliyên politîk. Mistefa Barzanî ji çaxê li xwe famand, zû

da. Ji ruyê neçarîya Şêx Abdulsalam Barzanî pêna xwe bo Seyîd Tehayê Nehrî dibe û di gunde Rajan li herema Mirgever (wîlayeta Ürmîyê - Rojhilatê Kurdistanê) dimîne û bi hevkarîya serokê Kurd nemir Simkoyê Şîkak bi karbidestên Rusan re dikeve nava peywendîyan sîyasî, lê mixabin çaxe ku ew li herema Mirgever bû, ji aliye xwefiroşekî bi navê (Sofî Ebdullah) ve bi şeweywk namerdane hat girtin û ew teslîmî dewlîwta Osmanîyan kirin. Osmanîyan di 14-e çiraya paşîn sala 1914-an de piştî pekanîna dadgehek formaliê, Şêx Abdulsalamê Barzanî li bajare Musilê darda kirin.

Di etmosfêrek wiha tijî kîna li hemberî dewletên dagirker û zordariya destgeh û berpirsaryên hokumeta Osmanî de, Mistefa Barzanî ji mîna İsmail Axayê Şîkak, Şêx Mehmedê Berzençî û gelek serokên din yên kurd çavên xwe bi jîyaneke tijî eş û elem vedike û di nava malbatek olî de mezin dibe. Ev rewşa jiyane pêşeroja jîyan û helwesta sîyasîya wî lîdêrê kurd ji dide destnişan kirin û ew bîr û ramanên Kurdayetiyê bêtir di hest û mejiyê xwe de dide perwerdekirin. Piştî ku Osmanîyan bi bêbextî Şêx Abdulsalam Barzanî şehîd kirin, Şêx Ehmedê birayê wî bu rêber û serkarê herema Barzan û eşîretên Barzanî. Wê demê temenê Mistefa Barzanî 18 salî bu. Beriya wê li gor çavkanîyên dîrokî di navbera salên 1917-a, 18 û 19-an de, Şêx Ehmedê Barzanî birayê xwe yê xurt Mistefa Barzanîyê 16 salî bi Şêx Abdurrahmanê Şîrnexî rê jib o lidarxistina kar û barê şoreşek berfireh li bakurê Kurdistanê dişîne bajarê Muşê û ew li wir hev dîtîneke bi Şêx Abdolqadirê Nehrî û Şex Seîde Piran re pêk tîne. Herwiha Şêx Ehmed bi şeweyek nihînî ji sala 1920-an û pêde bi Şêx Mehmedê Berzençî û Simkoyê Şîkak re ku sergermî xebeta li dijî her du dewletên İraq

bi bindestî û tepeserîya gelê kurd hesîya. Wî dixwest bi hevkarîya birayê xwe Şêx Ehmed, xelekên zincîra hereketa kurdî bi rêk û peki bidomîne.

Herwiha Mistefa Barzanî ji temene 15 saliya xwe û pêde bo kar û barê parastina hoza Barzan li dijî desthilatdariya dewleta navendîya İraqê û hozên çiran, roj bi roj wekw şervanekî zîrek erk û wezîfeyên zêdetir li ser milên xwe hîss dikirin.

Eşîretên kurd bi giştî û eşîretên Barzan bi taybetî di tevaya dirêjahîya dîroka xebata sîyasîya xwe de bi wefadarîyek mezin û di tengaviyên herî giran de rêbatên xwe bi tenê nehiştine û bi dilsozî û fedakarî ew parastnîne. Ev rasti di bîranînen wan serleşkerên artêşa dewletên dagirker de ku bi hêzên Barzanîyan re ketine nava şerên

giran ji, tê dîtin. Serleşker Teferuşyan, Hesên Erfê û Rêzîm Axa di pirtukên xwe de vê rastîyê diselmînin.

(dûmahî rûpêla 7)

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gêneral Mistefa Barzanî

44 sal ji ser wefata Serok û Rêvebirê Gellê Kûrd Gêneral Mela Mistefa Barzanîyê hertim zindî re derbas bû

(despêk rûpela 6)

Sala 1919-an Mistefa Barzanî li ser bîrbara birayê xwe Şêx Ehmedê Barzanî dema ku xortekî 19 salî bu weke fermanarekî şervan û şareza, bi hêza xwe wê ji bo hevkarîya xebatkarên şoreşa Şêx mehmudê Berzincî xwe gêhand herema Silêmaniyê. Hêza wî bû du qoli ku halîkarî ji qolla Pîyaw û koma din jî ji navçeya Balek de derbas bun. Ew herçend di rê de rastî şerê bi eşîretên hevkarên înglîzan re rast hatin jî, lê bi fidakarîyê mezîn û şehîtbuna çend şervanên Kurd wan xwe gêhandin herema Silêmaniyê. Mixabin berî ku ew bigêhin wê derê şoreşa Şêx Mehmede Berzençî jî bi dilî ji Kurdistanê hat dur xistin. Mistefa Barzanî bi ve kiryara xwe da îspatkirin ku pêvîsta her kes bi şevyek netewî nêzî pirsgireka gelê xwe bibe.

Kurdistanê (Mihabad 1946) de jî Melle Mistefa Barzanî sinorên destçerîkî bi fermî nasnekirin û xwe gêhand paytexta komara bajarê Mihabadê. Ev nişanek jî bo selmandine ve

Lê şerê herî mezin ku nemir Mistefa Barzanî hertim di jiyana xwe de bi serbilindî û şanazî behs

rêbaratiya şoreşa Kurdan dihat hesibandin, bi giranî hat bombabarankirin û her çend

tanê dijîn. Kesên ku li ser erdnîgarîyê bedew û rêngin jîyanê derbas bikin, zu bi zu nikarin fêrî

partiya Hîwa, Mistefa Barzanî piştî 10 salan derbiderî û jiyana hêşirîyê ya di destê karbi destên dewleta Îraqê de, ji bajarê Silêmaniyê bajarê Sînoyê li Rojhilatê Kurdistanê kirin. Di wan mercên nazik û hessas de vegera Mistefa Barzanî ya ber bi Kurdistanê tirs û xofek mezîn xiste dilê karbidestên herdu dewletan her yekî bi qasî 50.000 dînanan ji bo kuştin an jî anina serê Barzanî dan diyarkirin. Xuyaye ku ev hejmêra bilinda diravê ku ji bo serê Barzanî hatibu dîyarkirin, giringîya xebat û bizava Kurdan ya di bin serokatîye Berzanî di wê demê de dide eşkere kirin.

Bi hezaran sal e ku kurd bona azadiyê şer tike

Lê Mistefa Barzanî piştî jiyana rewşa wan salên ku li durî Kurdistanê û di bin çavderîya berpîrsîyarên dewleta Îraqê de derbas kiribû, vê carê bi hurbunî xebiti ku hêzek leşkerî ya rekubêk li dora xwe bicivîne. Ji bona wê jî di 28.07 Julaya sala 1943-an de bi awayekî nihîni ji rojhilatê Kurdistanê vegeri cihwarê bav û kalên xwe Barzan û di demek kurd de karê zêdetir ji du hezar (2000) pêşmerge û şervanên mêrxas li dora xwe kombike. Bi vî rengî Mistefa Barzanî serhildana xwe ya duduyan di Julaya sala 1943-an de da destpêkirin û şoreşa Barzan ya duyemîn ji heya bihara sala 1945-an berdawam bu. Di vî serhildanê da ji Kurdan li hemberî hêzên dewleta Îraqê gelek serkeftin bi dest xistin.

Di çaxê şoreşa Barzan ya duyemîn de ji 2-ê Oktobra sala 1943-an heya 10-ê Novambra sala 1943-an diwartirin şerên bixwîn

li şer kirîye, şerê bi navê (Dole Vajî an jî Dola Vajîya yê ku di rojên 3 û 4-ê 02). Şûbatê sala 1931-an de li Dola Vajîya li hemberî artêşa dewleta Îraqê qewimî.

Barzanîyan bi mêranî berxwedan kirin û di destpêkê de hinek serkeftin bi dest xistin lê nikarin li hemberî hêza pîrcek û cebîlxanê û firokên şer yên İngîlîzan, li berxwebidin. Piştî we buyerê Şêx Ehmed û malbatên Barzanîyan neçar man di havîna sala 1932-an de derbasî bakure Kurdistanê bibin.

Lê bihara sala 1933-an dewleta Tirkîyê Şêx Ehmedê Barzanî ku wê demê rêberê siyâsî û olîyê hereketê bû, bi çend şervanên wî jî Tirkîyê teslimî dewleta Îraqê kirin. Ji vî tarîxê û pêde di dîroka serhildana Barzanîyan de rûpelê durketin û derbiderîyê vedibe û jîyanek tijî eş û buyer di nava Kurdên başûrê Kurdistanê de dest bêdike. Dema ku Mistefa Barzanî ev bêbextîya dewleta Tirkîyê dît, ji wir ber

jîyana durî coxrafiya Kurdistanê jî bibin. Bi wateyek din jîyana durî çîya û newelên Kurdistanê jî bo Kurdan pîr nexweş e û malbatên wan yên ji Kurdistanê hatin durxistin, li benda derfetek bicuk bun vegerin welatên xwe Kurdistanê.

Şerê cihanê yê duyemîn Pirs-gireka Kurd u Doza Mistefa Barzanî:

Şerê cihane yê duyemîn derfetek girîng ji liv û xebata siyâsiya kurdên başur û rojhilatê Kurdistanê re afirand ku di warê ramyarê (polîtîk) de ji bo netewa xwe karekî bikin.

Sala 1943-an partiya Hîwa bi serokatîya nemir Refîq Hilmî xebatek nihîni û bi dîsplîn di bajarên Îraqê û Kurdistanê de didan meşandin. Berpîrsîyarên

Di şere Dola Vajîya de Mistefa Barzanî yê 28 salî bi wan şarezîyên ku li ser taktîkên şerê partizanî hebun, karî bi hewkarîya şervanên xwe 235 esker û fermanarên artêşa dewleta Îraqê bikujin û bi sedan kes jî hêzên dewletê jî di vî şerî de birindar bun. Ev di helakî da bu ku ji şervanên Barzanî tene 12 kes hatibun şehîd kirin. Di vî şerî da jî ber wan hêriş û berwanîyan ku li gor zanist û taktîkn şerê bînumune bun, stêrka şansê Mistefa Barzanî wek rêber û serleşkerê kû jê hatî roj bi roj geştir bu û wî karî di nava Kurdên hemu Kurdistanê mezin da hêzek menewî ya bilind biafirîne. Bona wî vî şerî ne tenê di nava Kurdan de belkî di nava medya dewletên cîran û cihanî de ji dengê bilind veda. Ji bona bêtir nasandina van calakîyên dîrokî li ser hereketên Barzanî pewîştîyêk girîng bi lêkolînên akademîk û zanistî heye.

Di dawîya bihara sala 1936-an Mistefa Barzanî jî bo gotubêjên dîplomatîk bo bajarê Musilê hat vexwîndin, lê berpîrsîyarên dewleta Îraqê li wur Barzanî girtin û bi kiryareke durî exlaqe mirovanatîyê walîyê Musilê ye wê çaxê xwest ku bi dayîna jehrê, wi ji holê rake, lê Mistefa Barzanî piştî du hefteyan ku ketibu hale bêhîşyê, ji mirinê rizgar bu.

axa bav û kalên xwe Kurdis-

rastîya dîrokî bu ku di navbera Kurdan de hevgerînek bihêz pêkhatîbu. Lê mixabin merc û rewşa siyâsiya cihanê, dîroka Kurdan ber bi rêyek din ya berovajî berjewendîyên Kurdan ajot.

Yekemîn serhildan û şoreşa Barzanî di roja 9-e Sibata sala 1931-an (09.02.1931) de bi beşdarbuna 80-ê şervanên Kurd di bin serokatîya Mistefa Barzanî de di şerê bi navê (Berqê Begê) li dijî artêşa Îraqê destbêkir. Di vî şerê ku piştê di domandina qedera siyâsiya Kurdên başurê Kurdistanê de rolekî girîng list, hêzên artêşa Îraqê bi giranî li hemberî şervanên kurd şikestê xwarin û xisarek canî û maddî ya zêde bi dewlwa Îraqê ket. Li hemberî şehîdbuna 5 pêşmergeyên Kurd û birindarbuna hejmerek kêr ya şervanên kurd, artêşa dewleta Îraqê 126 kuştî û bi sedan birindar li pey xwe hiştibun.

Ev tê wê wateyê ku di çaxe serhildana sala 1931 û 1932-an de êdi tiwan û hêza Mistefa Barzanî wek rêberêkî şareza li hemberî hêza dîjîmin bi temamî hatibu eşkere kirin.

Di dawîya bihara sala 1936-an Mistefa Barzanî jî bo gotubêjên dîplomatîk bo bajarê Musilê hat vexwîndin, lê berpîrsîyarên dewleta Îraqê li wur Barzanî girtin û bi kiryareke durî exlaqe mirovanatîyê walîyê Musilê ye wê çaxê xwest ku bi dayîna jehrê, wi ji holê rake, lê Mistefa Barzanî piştî du hefteyan ku ketibu hale bêhîşyê, ji mirinê rizgar bu.

axa bav û kalên xwe Kurdis-

partiya Hîwa ji bo berfiehkirina kar û xebata xwe ya siyâsî û leşkêrî ku bikaribun ji hêza serleşkerêkî şareza mîna Mistefa Barzanî û şervanên wî mifayê wergirin di 12.07 Ji sala 1943-an de orqanîzasyona nihîniya endam û sempatên

di navbera hêzên Kurd û hêzên dewleta Îraqê de qewimîn ku di tevaya şerên çêbuyî de rejîma Îraqê rastî xisarek mezina maddî û mrovî bu û bi hezaran leşkeren wan canê xwe ji dest dan.

(dûmahî rûpela 8)

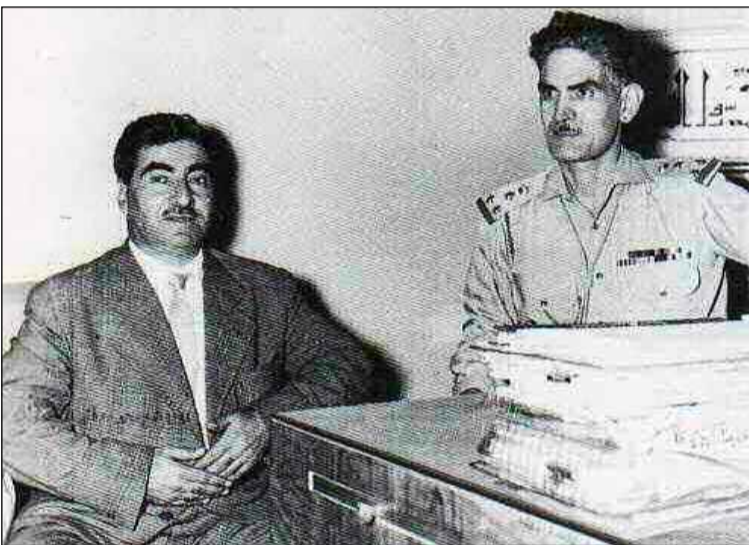
Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gêneral Mistefa Barzanî

44 sal ji ser wefata Serok û Rêvebirê Gellê Kûrd Gêneral Mela Mistefa Barzanîyê hertim zindî re derbas bû

(despêk rûpela 7)

Di dîroka azdîxwazîya gelê kurd ya li Başûrê Kurdistanê şerên şoreşa Barzan ya duyemîn an ku şerên Şaneder, Xêrizok, Gurêtu, Mezinê û şere Meydana Morîkê cîhekî girîng digirin ber xwe. Êdî ji wê şoreşa duyemîn û pêda mora netewayîti bunê bêtir zêdetir ruyê xwe di hereka Barzanîyan de daxuyakirin û partîya Hîwa û hemu efsar û serleşkerên Kurd ku di nava artêşa Îraqe de mijulî xizmete bun bi rihekê niştîmanperwerî piştîgirîya vê serhildan û bizava netevî kirin. Xisara malî û canî ya ku dewleta Îraqe li hemberî şervanên Kurd tuş bibu ew neçarkirin ku di 29-ê Novembara sala 1943-an de dawa gotubêjê ji seroke hereketê Mistefa Barzanî bikin.

Di 15-ê çirîya paş sala 1945 (15.01.1945) - an de encumena Azadiyê hat pekanîn. Desthilatdarîya Îraqe li derfeteke digeriyan ku hêzên xwe xurd û berfireh bikin û bi derbeyeke yekcarî şoreşa Barzanî tekbişkîne, lê Kurdan ji bawerîya xwe bi desthilatdarîya Ereban

nedihanîn. Bi vî awayî zemineya serekî din di navbera herdu alîyan de hat duristkirin. Gotubêja di navbera herdu alîyan de negêhîst tu encamekê û bi sere 25-ê Augusta 1945-an (25.08.1945) hevdiñtinên du alî bi dawî hatin.

Kurdan careke din di 5-ê çirîya peş sala 1945-an de (05.09.1945) di şere bi nave Meydanê Morîkê de hemaşeyek dîrokî afirandin. Di vî şerê giran de artêşa Îraqe bi ji destdayîna 480 kuştî û 80 dîlan ji esker û fermanarên xwe carek din bi vî heqîqetê hasîyan ku nikare bi tenê li hemberî şervanên kurd li berxwe bide. Ji ber ku di şerê navbirî de kurdan tenê 5 kûştî û 7 birîndar hebûn û nav û bangê berxwedana kurdan li her çar perçen Kurdistanê gerîya. Êdî kurdên hemu Kurdistanê mezîna, Başurê Kurdistanê ji xwe re kirin Keîbeya gêhîştina xwezî, hesret û çibîckirine daxwazên xwe yê netewî. Di wan salan de Mistefa Barzanî herçend hê di jîyane de bu jî Kurdên hemu dinyayê re bibu lîdêrekî efsaneyî.

Dema ku şoreşa Kurdan

pêşket, dewleta Brîtanya dîsan bi piştîgiriya ji dewleta Îraqe, careke din qedera siyasîya Kurdên Başûre Kurdistanê guherand. Lê îdî navê Mistefa Barzanî mîna xebatkar û serokekî qehreman li her dera Kurdistanê bi camêrî belav bubu.

Barzanî û Komara Demokratîka Kurdistan (Mîhabad 1946):

Piştî şerê bi navê Meydanê Morîkê dewleta Îraqe bi hevkarîya hêza esmanîya Brîtanya ku jib o berjewendiyên xwe yê aborî hemu yasa û qanûnên mirovanetîye bînpê dikirin, karê Barzanîyan tuşî sikeştê bikin û newekheviya hêzen her du alîyan, Şêx Ehmed û Mistefa Barzanî neçarkirin ku bi biryarek nu di 11-ê Oktobera sala 1945-an (11.10.1945) de ji rîya Keleşîn ya nezîkî bajarê Sînoyê bi armanca hevkarîya komara Demokratîka Kurdistan bi hejmarek mezin xwe bigîhînin Rojhêlata Kurdistanê û malbatên Barzanîyan li heremên Mirgewer, Tirgower, Sîno, Negedî û Mîhabad hatin bi cîh

war kirin.

Di çaxê desthilatdarîya Komara Demokratîka Kurdistanê de hêzên Barzanî di parastina dewleta Kurdî de bi hemu rengan hevkarî dikirin û di çaxê komarê de bi du şerên Qarava li herêma Seqîz û şerê Milqerenî xisarek mezin li hêzên Îranê dan. Di şerê Qarava da heştê (80) serbaz û efsêrên artêşa şahensahiya Îrane hatin kuştin û 120 kes jî bi dîl hatin girtin. Di vî şerê de ji ber ku hêza Kurdan heta yek kuştî jî nedabun, tirs û wehsetek mezin ket nava artêşa Îranê.

Li ser rolê Barzanîyan di çaxê Komara Demokratîka Kurdistanê de gelek pirtuk û gotar hatine nivîsandin, lê ji wan dokumênt û nivîsên ku ji çaxê komarê mane, xuya dibe ku hêza Barzanîyan rolekî mezin di parastina dewleta Kurdan de listîye. Li ser vî esasî ji sê mehan piştî ragehandin û ilankirina Komara Kurdistan, Mistefa Barzanî bu Gêneral Barzanî û mîna serleşker û berpirsîyarekî hêza artêşê û sê tîpan bi serokatîya her sê efsêrên başurê Kurdistanê Bekir Ebdulkerîm,

Mistefa Xoşnav, Mîrhac û Reis Îzzet di bin berpirsîyarîya wî de bun. **Damezîrandina Partî Demokratî Kurdistanî Îraq, Tekçuna Komara Kurdistan û Meşa dîrokî ber bi Sovyetîstanê:**

Salakê piştî damezrandina Partî Demokratî Kurdistan (piştî Partî Demokratî Kurdistan Îran) piştî şewra ku bi Pêşewaya Şehîd Qazî Mihemmed û karbidestên komara dêmokratîka Kurdistanê re hatkirin, di 16-ê Augusta sala 1946-an (16.08.1946) de Partî Demokratî Kurdistanî Îraq ji di bin serokatîya Gêneral Mistefa Barzanî de ji bo bizava Kurdên Başurê Kurdistanê hat damezrandin. Piştî ku di dawîya sala 1947-an de komara Dêmokratîka Kurdistan tîkçu, Mistefa Barzanî bi hişyarbunêk zêde xebitî ku li hemberî dewlata Îrane berxwedanê bike û bê zerer û ziyân ber bi sinorên Kurdistanê Başur û Bakur hereket bike.

Di 31-ê Adara sala 1947-an de dema ku Mistefa Barzanî û şervanên wî pêhesîyank û Pêşewaya Qazî Mihemmed hat îdamkirin, xemgîni û bêdengîyek mezin ket nava wan.

Di 15-ê nîsana sala 1945-an de hemu malbatên Barzanîyan bi serokatîya Şêx Ehmedê Barzanî veşartin. Başurê Kurdistanê û xwe teslîmî berpirsîyarên dewleta Îraqe kirin. Mistefa Barzanî jî meşa xwe ya dîrokî di 6-ê gulana sala 1947-an de ber bi Yekîtîya Sovyetê, da destpê kirin. Lê meşa wan ya xwe wa ji Mîhabadê derketin û di yekemîn hefteya meha Adara sala 1947-an de serê Nalosê di navbera her du alîyan de anku hêzên Kurd û Îraniyan qewmî. Ji wê û pêda heya dawîya Adara sala 1947-an şerên Gucar (gundekî herêma Mirgever), enîya Sîno û Negedê, şerê Qarnê li herema Xanê û şerên Ewrisî û Helec li herema Mirgever ku di tevaya şeran de hêzên Îranî bi berxwedanek mezin hêzên Barzanî re ru bi ru mabun, di navbera her du alîyan de qewmin.

Di 3-ê Nîsana sala 1947-an de (03. 04.1947) di navbera hêzên Barzanî û artêşa Îranê û çasên ku hevkarîya dewleta Îranê dikirin, şerê Nêrgî an jî Berêzer (li Mirgewer) çêbu ku Mistefa Barzanî bi xwe jî di vî şerî de bi sivikî birîndar bu. Ji ber şertên nebaşên hewayê (etmosfer), destpêka biharê serok Barzanî û şervanên wî di 19-ê nîsan 1947-an de neçar man ku veşerin nava axa başurê Kurdistanê. Lê zexta dewleta Îraqe û hêsbûna Şêx Ehmedê Barzanî û malbatên Barzanîyan, Melle Mistefa neçar kirin ku bi hêzek taybetî ku ji 502 pêşmergeyên herî mîrxas pêkhatibu di 25-ê Nîsan sala 1947-an (25. 04. 1947an) xwe bigêhîne gundê

Bayê li bakure Kurdistane.

Lê artêşa dewleta Tirkîyê jî li hemberî hatina wan kete nava tevgerê û ew neçar man 2 roj

bi hemu top û tank û balefirên xwe demek dirêj bu ku amadekarîyên xwe kiribun, di her sê rojan de bi giranî şikestê

piştra anku di 27-ê nîsana sala 1947-an de xwe bigêhînin gundê Cermê (an jî Cermî) û Bedkarê li rojhilatê Kurdistanê ku dikevin jêriya çiyayê Şehîdan. Li wê derê li şerê çiyayê Xehîdan Mistefa Barzanî bi dengê xemgîni û bihêz wiha got:

Gelî pêşmergeyan!! Binê-hirin, ji şerê vî çiyayî em golla Wanê û Urmîyê her duyan jî dibînin, her du jî çihwarê herî kevnare jîyana bav û kalên mene, lê li ser vê axa xwe em mehkumî, mirin û revê ne û dagirkerên Kurdistanê nahêlin em li ser axa xwe di rihetîyê de bijîn. Guneha me tenê Kurdayetî ye, hişyar bin û eme biser bikevin, cimkî em ji xwe re dixebitin...! (Mistefa Cihangîr Şatî yek ji wan 502 kesan bu ku bi serok Barzanî va çubu Sovyetîstanê).

Hereketa Barzanî û şervanên wî ber bi sînore Îran û Yekîtîya Sovyetê didome û ew ber bi heremê Maku dimeşin. Di 9-ê heya 11-ê Gulana sala 1947-an de şerên mezin û berfireh di deşta Makuyê û çiyayên derdora wê de sê roj û sê şevan bi giranî di navbera her du alîyan de berdewam bun û di vî şerê dijwar de herçend artêşa Îranê

Di 19-ê çilayê paş sala 1948-an (18.01. 1948) dê di konfiransa giştîya ku ji aliyê Yekîtîya Sovyetê ve ji bo karê Kurdayetî yê penaberên başur û rojhilatê Kurdistanê hatibu lidarxistin, Mistefa Barzanî wek berpirsîyarekî giştîyê ve xebata hevpara Kurdên her du parrên Kurdistanê, hat hilbijartin.

(dûmahî rûpela 9)

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gêneral Mistefa Barzanî

44 sal ji ser wefata Serok û Rêvebirê Gellê Kûrd Gêneral Mela Mistefa Barzanîyê hertim zindî re derbas bû

(despêk rûpela 8)

Baqîrov (Serokkomarê wê demê yê komara Azerbaycanê) ji destpêka hatina hêzên Barzanîyan bi helwestek şovênistî dan û standin bi wan re dikirin. Xuyabu ku ew ji di bin tesîra desthilatdarên komara Tirkîyê de mabu ku hebuna netewa kurd înkâr dîkin û Kurdistana bakur di wan salan de di bin sîya esmanekî reş û bi goman de mabu. Bona hebuna Kurdên komara Azerbaycanê jî ku bi hejmarê xwe ji kurdên komara Armenîstanê zêdetir jî bun, ji aliyê desthilatdarên komara Azerbaycanê ve dihat înkâr kirin.

Li ser helwesta nişparêzîya Baqîrov di 29-ê Tebaxê 1948-an de Barzanî û hevalên wî ji bajarê Baku ber bi Taşkend (paytextê komara Uzbêkîstanê) hatin veguhastin û li nêzî wî bajarî hatin bi cîh war kirin.

Di 13-e Adara 1949-an de bi pîlan û kompoyên Baqîrov û bi destura berpirsyarên para parastina Yekîtiya Sovyetîstanê M. Barzanî ji hevalên wî cuda kirin û li herêma derya Ûral bi awayekî desteser (dest bi ser) û di bin çavdêriya tund û tûj de, demeke dirêj jîyana xwe derbas kir. Lê karbidestên Sovyetîstanê di 9-ê îlona sala 1951-an de careke din Mistefa Barzanî

Di çaxê desthilatdariya Xurûşov de rewşa sîyasî û jîyana Barzanî û hevalên wî hinekî baştir bibu.

Desthilatdariya Ebdulkerîm Qasim, veqerî serok Barzanî bo Îraqê û Beesî:

Piştî ku di 15-ê tîrmehê sala 1958-an de komek ji efsêrên Îraqê bi serokatîya Ebdulkerîm Qasim desthilatdariya xanedana paşayên Haşimî û Nurfî Seîd bi zerbeyek eskerî ji holê rakirin, di 6-e çiriya pêş sala 1958-an de Mistefa Barzanî piştî 11 sal û nîvan derbiderî û jîyana durî Kurdistanê, li ser vexwesdina Ebdulkerîm Qasim veqerî Îraqê û li Bexdayê bi cî û war bun. Pêşwaziya ku di çaxê veqerî Barzanî de ji aliyê kurd û ereban ve jî hat kirin, pir germ û buyerek dîrokî bu. Mistefa Barzanî pir xebitî ku xwe bi şert û mercên rewşa sîyasîya Ebdulkerîm Qasim re biguncîne û heta hinek gotinên wî hebun ku gele kurd hez nedikir û bi başî nedidîtin ku serokekî mîna Barzanî ji Qasim re bêje:

“Ez xwe bi serbazekî we dizanim “

lê Barzanî bi van gotinan dixwest xurtura efserekî xwedî desthilat, têr bike û gelê Kurd û ereb di nava aşîyê de bi hevve bijîn. Di destpêkê de Ebdulk-

şoreşek din ya li dijî dewleta Îraqê bu.

Di hemu hevpeyvînên ku gêneral M. Barzanî bi rojnamevanên biyanî re pêk anîne, ew hertim li ser biratîya gelan û jiyanek tijî aşî bê saz kirin.

Barzanî di hevpeyvîneke xwe de dibêje:

“Em aşîyê dixwazîn û bila şer bi dawî be ku kurd û ereb bi awayekî birayane û di nava aşîyê de bi hevve bijîn...! (Ji hevpeyvîneke tîlêvîzyonî ku rojnamevanekî Înglîzî pere çêkirîye).

Di 11-ê îlona sala 1961-an de Mistefa Barzanîyê nemir soresa xwe ya ku 14 salan berdevam bu li dijî rêjîma Ebdulkerîm Qasim û Beesîyên ku piştî wî hatin, dadestpêkirin. Mezin bûna Mistefa Barzanî di vê rastîyê de yê ku wî karî bi xebat û çalakîyên xwe ji serokatîya hoz û eşîrekê, sal bi sal ber bi pêşve bimeşe û di nava dîroka xebata bi şan û şerefa netewa Kurd de weke serokê neteweke bê hezkirin. Di wan salan de Mistefa Barzanî wek nunerê pîrgîreka millîya Kurd li hemu cîhanê dihat nasandin. Ji bona wê jî başurê Kurdistanê bibû qada hevdiîtina rojnamevan û sîyasetvanên biyanî bi serokê Kurd Mistefa Barzanî re.

Di 8-ê Sibata sala 1963-an (08. 02. 1963) de rêjîma Ebdulkerîm Qasim bi aliyê Beesîyan ve hatibu lidarxistin, tekçu û Ebdulkerîm Qasim hat kuştin. Barzanî ji bo ku di wê dema dijwar de azadîxwazên kurd û ereb bi destê Beesîyan neyên kuştin, derîye Kurdistan û heremên azadkirî ku di bin desthilatdariya partîya wî de bun, ji wan re vekirî hîşt û bi vî awayî gelek kesan xwe ji destê Beesîyan rizgarkir. Di wan rojên hessas de ku Bexda bibu qada tolhildana Beesî û alîgirên rêjîma Ebdulkerîm Qasim, ev sîyaset, durdîtina û mîrxaşîya Mistefa Barzanî carekê din hizr û ramanên mirovhezîya wî ji herkesî re dan ispat kirin.

Piştî ku ji salên 1963-an heya Sibata sala 1968-an desthilatdariya Îraqê di navbera Ebdulselam Arîf û Beisîyên de dest bi dest dibu, wan piştî ku hemu dijberên xwe serkut kirin, vî carê berê xwe dan Kurdistanê û heya Adara sala 1970-an şerrên dijwar di navbera herdu alîyan de qewmîn. Piştî xebata salên giran di 11-ê Adara sala 1970-ê de li pey gotubêjên dur û dirêj di çarçoveya desthilatdariya Îraqê de otonomî ji Kurdên Kurdistanê re hat dîyarkirin. Xuyabu ku Beesî di vî biryar û lihevhatinê semîmî

nebun û li benda derfeteke bun ku kar û barê xwe yê desthilatdariyê rêk û pêk bikin û piştê dîsan bi Kurdan re bikevin nava şer û hereketa Kurdistanê bi yek carî bifetisînin.

Ev sirra wan bi kiryareke hovane zu ji Kurdan re eşkera bu. Yanî dema ku di 29-ê Îlona sala 1971-an (29. 09. 1971) de îstîxbarata Îraqê bi şandina çend kesên di kincên meletîyê de xwest ku rêberê şoreşê Mistefa Barzanî bikuje û ew di vî karê xwe de bi ser neketin, careke din şerên dijwar di navbera herdu alîyan de dest pê kirin. Vê carê dewleta Îraqê xebitî ku bi hevkarîya hêzek sêyemîn soresa Kurdan tuşî şikeste bike. Şer di Adara 1974-an de bi germî li hemu heremên başurê Kurdistanê dest pê kiribu. Di Adara sala 1974-an de dewleta Beesîyên Îraqê qanuna xwe ya otonomîyê îlam kirin. Lê Mistefa Barzanî ji ber mesela Kerkuk, Xaneqîn û Musilê qanuna otonomîya ku dewletê îlam kiribu, nepejirand û ew otonomîya Beesîyan otonomîyek leyîskî bi nav kir. Ji bona wê jî di Çiriya pêş sala 1974-an de bi qasî 17 mehan conta Beesîyan bi hemu şeweyên hovane, hêrişî ser gund û bajarên Kurdistanê kirin. Bi vî rengî Beesîyan mirin, reşerajî û derbiderî li hemu Kurdistanê direşandin. Wê demê jî cîhan li hemberî van kiryarên Beesîyan kerr û bêdeng bu û xaça sora (Heyva Sor) cîhanî ji bi çî şeweyan hevkarîya kurdan nekirin, ji ber ku ew ji di bin tesîra dewleta Îraqê da mabun û ev jî berêvajî zagonên vî rêxistina cîhanî bu. Di nasandina pîrgîreka Kurd de şoreş û xebata Barzanî rolekî bercav lîst.

Peymana Elcezayer, rewşa doza şoreşa Eylulê û Wefata Serok Barzanî:

Di 6-ê adara sala 1975-an de Îraq û Îran bi navbeynkarîya serokkomarê Elcezayîrê (Hewari Bu mîdyên) û girêdana peymana Elcezayîr lihev hatin. Mihemed Rîza Sahê Pehlewî ku

ji aliyê Rojava û Amêrika ve wek jandarme Rojhilata Navîn dihat hesabandin, mezintirîn xiyaneta dîrokî li Kurdan kir. Piştî wê bi sedhezaran Kurd ji başurê Kurdistan mişextî Rojhi-

latê Kurdistanê bun ku li seranserê Îranê wek penaber ji Kurdistanê hatin durxistin. Durutîya şahê Îranê ku xwe warsê tac û textê padişahiya hemu Arîyan dihesî band, ji dîrokê re eşkera bu. Wî bi vî peymanê bi Beesîyan re bi cîhana sîyasetê da selmandin ku bizava nemir Barzanî bandorekê mezin li ser Kurdên Rojhilatê Kurdistanê jî hiştîye û ev bizav ji bo desthilatdariya wî ya paşerojê li Îranê ji metirsyek mezin bu.

Mistefa Barzanî piştî ku li bajarê Kereçe hat bi cîh kirin, di hemên salê de çu Amêrika û di 1-ê Adara sala 1979-an dema ku gelê kurd piştî tekçuyîna rêjîma sîtemkara 2500 salîya Şahensahî li Îranê li bendê bun ku Mistefa Barzanî vegere Kurdistanê û şoreşek nu li dijî dewleta Îraqê bide dest pê kirin, bi nexweşiya kansêrê li nexweşxaneyêke Amêrikayê wefat kir.

Di roja 5-ê Adara sala 1979-an de termê Mistefa Barzanî bi merasîmeke li bajarê Sîno ku bi sedhezaran kes tede beşdar bubun, hat veşartin.

Lê piştî mirinê ji termê Mistefa Barzanî dîsan bu armanca kompoyên dewletên dagirker ku dixwestin Kurdan bi destê Kurdan bidin kuştin. Mihacîret û derbiderî li ser axa Kurdistanê heta di çaxê mirinê de ji dev ji Mistefa Barzanî bernedida.

Di 6-ê çiriya pêş sala 1993-an termê serokê Kurd Mistefa Barzanî û kurê wî nemir Îdrîs Barzanî ji gundê Helecê yê di herema Mirgewer de veqerandin cîh warê bav û kalên wî herema Barzan. Mistefa Barzanî di dîroka sîyasîya gelê Kurd de buye nîrxekî gelemperî û wek lîder û serokekî doza bi şan û şerefa Kurdistanê hê jî di dilê gelê xwe da dijî.

**Amadekar:
Tahir Silêman**

veqerandin Taşkendê.

Di 5-ê Adara sala 1953-an de Josêf Stalîn mir û Xurûşov wek sekreterê giştî û serkarê Yekîtiya Sovyetîstanê ji aliyê Partîya Komunîst ve hat hilbijartin. Li gor telîmata Xurûşov, Barzanî li paytexta Sovyetîstanê (Moskovayê) hat bi cîhwar kirin û çend caran ji wan bi hevve hevdiîtin pekanîn.

erîm Qasim wusa da dîyarkirin ku Îraq welatê kurd û erebaye û gel li benda rojên xweş bu ku du netewe bikaribin di aşî û wekhevîyê de bi hevve bijîn. Lê aliyê Kurd û Ebdulkerîm Qasim li ser pîrgîreka Kurd li hev nehatin û di Adara 1961-an de Melle Mistefa Barzanî bi yekcarî ji Bexdayê veqerî Barzan û mijulî kar û bar destpêka

QƏHRƏMAN KÜRD XALQI HƏR ZAMAN DAR GÜNDƏ AZƏRBAYCAN XALQINA ARXA VƏ DAYAQ OLMUŞDUR

Kürd xalqının əfsanəvi lideri, general Molla Mustafa Barzaninin ölümündən 44 il ötdü

Müsaibim 1946-cı ildə Pişəvəri ilə birlikdə Azərbayca-

Əmrəl Ləhrudi
na gələn, hazırda ADF-si MK-sının sədri Əmrəl bəy Ləhrudidir.

-Əmrəl müəllim, xahiş edirik Molla Mustafa Barzani haqqında xatirələrinizi danışasınız.

-Molla Mustafa Barzaninin qəhrəmanlığı haqqında, istər o tayda, istərsə də bu tayda çox eşitmişdim. O, bütün döyüşlərdən qalib çıxırdı, çünki onun peşmərqələri könüllü ona qoşulmuşdular və hamısı da çalışırdı ki, ondan qabaq döyüş meydanına atılsın. Onların bu cür döyüş taktikası hər zaman düşməni qaçmağa məcbur edirdi. Peşmərqələr ölümü özlərinə şəraf bilirdilər.

SSRİ-nin xəyanətindən sonra Pişəvəri Molla Mustafa Barzanini eşitmədi Bakıya gəldi və gəlidi gündən də gəlməyənə peşman olmuşdu. Geri qayıtmaq planı üzərində işləyib partizan hərəkəti başlatmaq istəyirdi. Ona görə Mahabada adam göndərdi. Lakin, gec idi. Molla Mustafa Barzani 1947-ci ildə Təbrizdə olan Sovet konsulluxanasına müraciət edir, silahlı mübarizəsini davam etdirmək üçün məsləhətləşmələr aparır. Səfirin müavini -vitse konsul Nuriyev məsləhət görür ki, işədən keçib, daha silahlı mübarizə vaxtı deyil, bu məsələnin üzərindən keçməyə çalışsın. Bu xatirəni mənə konsulluxanada Molla Mustafa Barzani ilə görüşən bir yoldaş söyləmişdi. Molla Mustafa Barzani çox çətinliklərlə rastlaşmışdı. İran Kürdüstanından İraq Kürdüstanına, İraq Kürdüstanından Türkiyə Kürdüstanına, oradan da yenə İran Kürdüstanına keçmiş və Araz çayını keçib Naxçıvana gəlir. Orada onu çox gözəl və səmimi qarşılayırlar, yer verirlər. Bir neçə gündən sonra peşmərqələri ilə birlikdə Bakıya gətirirlər. Bir müddətdən sonra onları Özbəkistanına göndərirlər.

Bakıda olarkən, onun dostu Qulam Danişqian Molla Mustafa Barzani haqqında gözəl xatirələr söyləyirdi. Bir xatirəsində o deyirdi:

Bir gün Mir Cəfər Bağirov hamımızı qonaq çağırmışdı.

Molla Mustafa Barzani də həmin qonaqlıqda iştirak edirdi. Masanın üstünə hər cür ləziz xörəklər düzülüşdü. Hamı yeməyə başladı, Molla Mustafa Barzani isə əlini yeməyə uzatmadı. Bunu gören Mir Cəfər Bağirov soruşdu ki, bu gözəl xörəklərdən nə üçün yemirsen?

Molla Mustafa Barzani cavab verir ki, peşmərqələr azuqə sarıdan çətinlik çəkirlər, onların rahatlığı olmadan mən yemək yeyə bilmərəm, yemək boğazımdan keçməz.

Qulam Yəhya deyirdi ki, həmin günü bütün azuqələrdən hazırlayıb peşmərqələrə apardılar. Molla Mustafa Barzaninin o hərəkətinə görə bütün peşmərqələri geyim-keçimlə də təmin etdilər. Molla Mustafa Barzaninin mərdliyi, kişiliyi, qəhrəmanlığı gözümün qabağındadır. Öz gördüklərimdən başqa Qulam Yəhya da onun haqqında çox əhəmiyyətli xatirələr söyləyirdi.

-Əmrəl müəllim, Qulam Yəhya kim idi?

-Qulam Yəhya Zəncan cəbhəsinin danışkanı idi. 1945-ci ildə Azərbaycan Demokratik Fırqəsi MK-nın üzvü idi. Hərbi nazirin müavini sayılırdı. Zəncan cəbhəsinin komandanı, fərmandarı idi. İran qoşunlarında Zülfüqari bandasının dəstələri ilə vuruşurdu, bir addım da geri çəkilmirdi. O da Molla Mustafa Barzani kimi qorxmaz, qəhrəman, sözünün üstündə duran adam idi. İrandan gələn mühacirləri yerləşdirmək ona həvalə edilmişdi. Azərbaycanın 30 rayonunda mühacirlər yer-

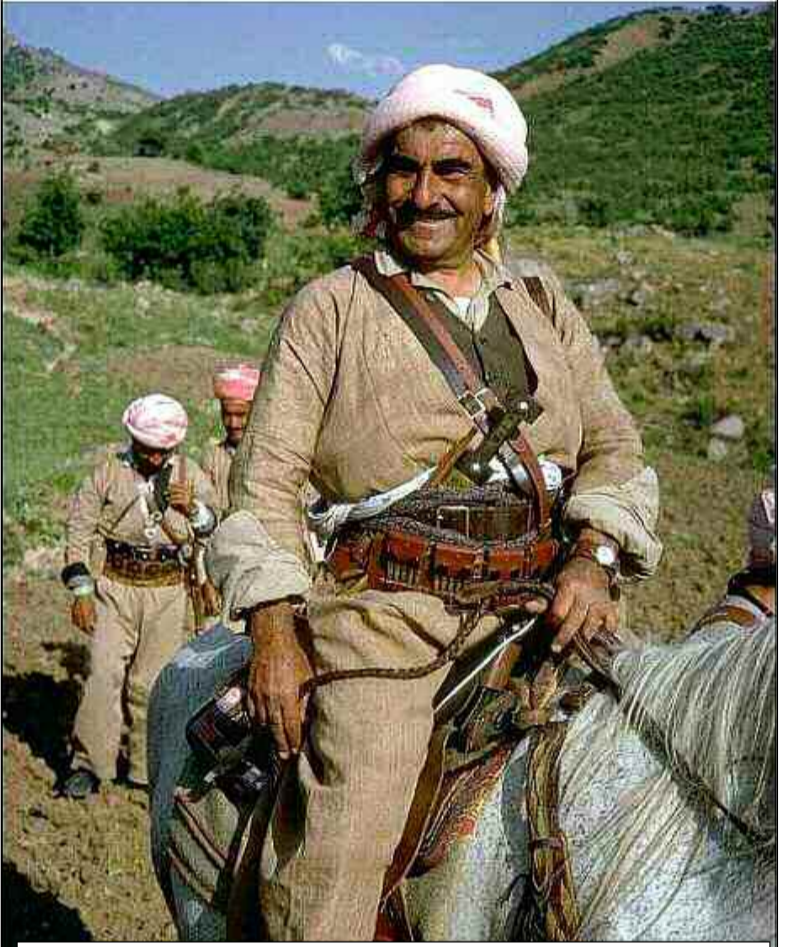
Barzani dəhlizin o biri başında durub. Onun qəhrəmanlığı haqqında o qədər danışmışdılar ki, görün kimi tanıdım. Əlində uzun bir qəlyan var idi, onu tütülərdirdi. Molla Mustafa Barzani tək oxuyurdu, onunla fərdi qaydada məşğul olurdular. Müəllim və dilmancı onunla tək bir otaqda bütün fənnlər üzrə dərs keçirdilər. Bir tələbə olaraq onu hər tərəfli bir diplomat kimi hazırlayırdılar. Üç il biz partiya məktəbində oxuduq.

- Əmrəl müəllim, bu üç ildə dəyərli bir xatirə yadınızda qalıbmı?

-Birinci əsas xatirəm odur ki, Molla Mustafa Barzani hər gün dərsdən sonra saat 4-5-də Moskvanın Qorki küçəsi ilə paralel bir küçə vardı, o küçə ilə 4-5-saat piyada gəzərdi və bir böyük dürbin də həmişə çiyində olardı. Bir dəfə biz ondan soruşduq ki, bir belə piyada gəzirsən, bəs dürbin nəyinə lazımdır? O, dedi ki, dürbin mənəmə cəbhə yoldaşımıdır, ona görə də onu hər zaman özümə gəzdirirəm. Piyada gəzməyimin səbəbi də odur ki, mən mütləq Kürdüstan dağlarına gedib inqilabi mübarizəni davam etdirəcəyəm. Bu dürbin də o mübarizədə əvvəlcə olduğu kimi indi də yaxın köməkçim olacaqdır. Gəzməyim isə ona görədir ki, burada ayaqlarım tutulmasın, dağlarda düşməne qarşı döyüşən zaman titrəməsin, qüvvədən düşməsin, möhkəm olsun. İkinci xatirəm odur ki, Minski küçəsində ona 6 otaqlı bir ev vermişdilər. Demək olar ki, o ev Molla Mustafa Bar-

nəfər partiya məktəbində oxuyurdular. Onların hamısı cavan oğlanlar idilər. Onlardan çoxu həmin məktəbdə dərs deyən cavan qızlarla evləndilər.

Molla Mustafa Barzani ailəsi ilə o qəsrdə yaşamağa başlayır. O, 1963-cü ilə qədər Ə. Qasımının müşaviri olur. 1963-cü ildə Ə. Qasimiyə qarşı general Arif

Molla Mustafa Barzani

Əbdülkərim Qasımının dövlət çevrilişindən sonra Bəsrədən böyük bir gömi göndərdilər, İraqdan mühacir düşmüş peşmərqələri geri dəvət etdilər. Onlar gedən zaman evləndikləri qadınları da özləriylə bərabər apardılar.

qardaşları üsyan qaldırırlar və hakimiyyəti ələ alırlar. Onlar kürd xalqına qarşı da çıxırlar. Ona görə də Molla Mustafa Barzani ətrafı ilə birlikdə dağlara çəkilir, Kürdüstanda öz iqamətgahını bərqərar edir. Bu mənəmə eşitdiyim və bildiyim dəqiq məlumatlardır.

Moskvada oxuyan peşmərqələrdən birinin adı dəqiq yadımdadır, adı Əli idi. O, şəkil çəkən idi. Bütün ləvazimatı var idi. Mən də bir fotoaparat aldım. Əli bu işdə mənə yardımçı oldu. O vaxtan mən də həvəskar oldum.

Onların indi harada olmasından, yaşayıb-yaşamamasından xəbərim yoxdur. Əgər sağ-salamatdırlarsa buradan onlara salam söyləyirəm. Molla Mustafa Barzani doğrudan da Kürdüstana getdi və dünyasını dəyişən günə qədər mübarizəsini davam etdirdi və mən çox şadam ki, oğlu Məsud Barzani cənabları onun mübarizəsini davam etdirdi və ölməz Molla Mustafa Barzaninin arzularını həyata keçirdi. Bu müqəddəs işdə onlara, kürd xalqına böyük müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Sağlıq olsun, qismət olsa o böyük şəxsiyyətin qəbrini ziyarət etməyə və Məsud Barzani cənablarını görmək, xatirələrimi onunla bölüşmək istəyirəm. Mən, bütün Kürdüstan xalqına səmimi salamlarımı göndərirəm.

-Müsaibə üçün təşəkkür edirəm.

-Sağ olun.

**Müsaibəni apardılar:
Tahir SÜLEYMAN**

leşdirilmişdir. Bu iş bilavasitə bir il çəkdi. 1959-cu ildə Azərbaycan Demokratik Fırqəsinin sədri seçildi, 1985-ci ilə qədər o vəzifədə qaldı, sonra dünyasını dəyişdi. Mən Gəncədə olduğum üçün Molla Mustafa Barzanini Bakıda görə bilmədim. Onu ancaq 1955-ci ildə Moskvada Partiya Məktəbində gördüm. Məni və Muxtar Dədəqani adında bir firqə kadrosunu firqə göndərmişdi, orada oxuyurdum. Məktəbimiz Minsk meydanına yaxın yerdə yerləşirdi. Biz məktəbin ikinci mərtəbəsində dərs keçirdik. Tənəffüsə çıxanda gördüm ki, Molla Mustafa

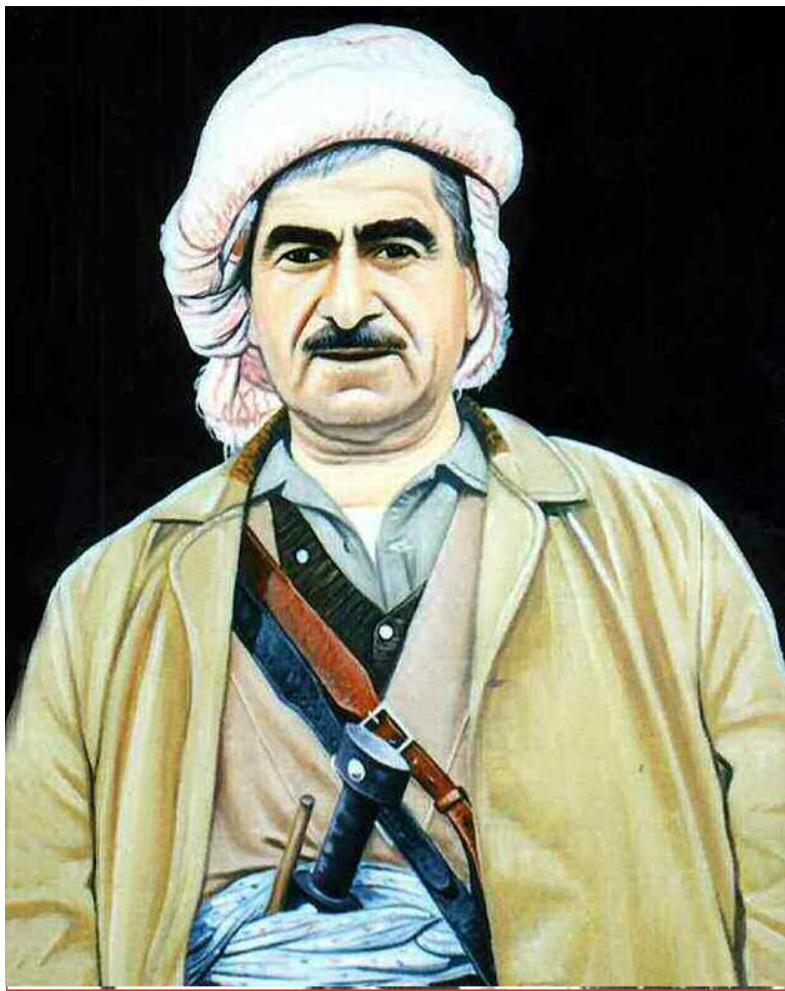
zaninin müsafirxanası idi. Daşkənddən və başqa yerlərdən gələn peşmərqələr həmin o evdə yeyib-içər, deyib-gülər, yatardılar. Qruplar bir-birini əvəz edərdi. Molla Mustafa Barzani daimi onlarla birlikdə olardı. O, həyatını onlarsız təsəvvür etməzdi. Mən özüm də bir neçə dəfə o evə getmiş, onlarla birlikdə olmuşdum. Çox gözəl, hər şeylə təmin olunmuş bir ev idi. Çarpayı qoyulmamışdı, çünki darısqal olardı. Ona görə də təxtixan yox idi. Yerə xalı-xalça döşənmişdi. Hamı uzanıb onun üstündə yatardı. Peşmərqələrdən 10-15

-Hansı yol ilə getdilər?

-Onlar Qara dənizdən çıxdılar Aralıq dənizinə, oradan Oman dənizi ilə Bəsrə körfəzinə getdilər.

- O zaman İraq rəhbəri kim idi?

-Əbdülkərim Qasimi idi. O 1958-ci ildə Molla Mustafa Barzanini birbaşa İraqa dəvət etdi. Sovet hökuməti Molla Mustafa Barzaniyə xüsusi təy-yarə verdi. O, Moskvadan Praqaya, oradan da birbaşa Dəməşqə, Dəməşqdən isə Bağdada gedir. Onu Əbdülkərim Qasimi özü çox dəbdəbə ilə qarşılayır, ona bir qəsr verir.

Kürd xalqının qəhrəman oğlu Molla Mustafa Barzani

da müəyyən dərəcədə müvəffəq olurdular. Lakin Molla Mustafa Barzani təslim olmadı. Yəni öz hissələri ilə Mahabad tərəfə, Piş-nəbiyə cəkildi və orada şah qoşunları ilə vuruşdu. Şah ordusunun Sərhəng Əşrəfi var idi. Onun şahla əlaqəsi yaradıldı və Molla Mustafa Barzaniyə silahı yerə qoymağı təklif etdilər və cavabında Barzani dedi ki, biz silahı yerə qoymayacağıq. Molla Mustafa Barzani özünün peşmərqələri ilə bir il müqavimət göstərdi və bu zaman Molla Mustafa Barzani Tehrana səfəri elədi ki, bizim müəyyən tələblərimizi yerinə yetirənsiz biz qayıdacağıq İraqa. Şah onların tələblərini yerinə yetirdi, bir qədər silah-sursat verdi və dedi ki, gedin İraqa. Molla Mustafa Barzani və bizim fədailərdən də bir qismi onların tərkibində, kapitan Səfəri Qəhrəmani ilə birlikdə İraqa getdi və o vaxtlar baş nazir olan Nuri Səidin göstərişi ilə, yenə də kürd xalqına qarşı təzyiqlərə başladılar və onlar yenidən keçirlər Türkiyəyə. Orada da müqavimətə rast gəlirlər və keçirlər Şah taxtına, Naxçıvana. Sonra da Sovet hökuməti onları Ağdam, Qubadlı, Laçın ərazisinə yerləşdirir və silahlarını alırlar. Bundan sonra da onların mü-

gəlmirdi. Və o gördü ki, burada yaşamaq ona çətin olacaq. Ona görə də onları Daşkəndə sürgün etdilər. Və sonra Xruşov hakimiyyətə gələndən sonra getdi Moskvaya, Belarus vəğzalıının yanında ona imarət verdilər. Və o, öz fədailəri ilə birlikdə orada yaşayırdı. Və onun ətrafında da yaxşı zabitlər var idi.

Mir Həci, Əziz Mahmudi və bir çox bacarıqlı peşmərqə, rəhbərlər idilər. Və ona görə də tale onun da həyatında müəyyən mənfi rollar oynadı.

Məhəmməd Qazi hərəkatında Barzaninin rolu barədə nə deyə bilərsiniz?

Məhəmməd Qazi hərəkatında Barzaninin onunla münasibətləri pis deyildi. O, Azərbaycanın Kürdüstanla qərb cəbhəsini şah qoşunlarının hücumlarından qoruyurdu. Saqqız Banə və Saray onun qərargahı idi. Mən orda gördüm ki, o öz fədailərinə, peşmərqələrinə necə diqqətə layiq göstərir.

Həmişə də onun peşmərqələri Barzaninin yolunda ölümə gedirdi.

Hacı müəllim, özünü bilirsiniz uzun müddət istər kral olsun, istər faşist Səddam Hüseyin olsun, orada yaşayan xalqlara heç bir mənəvi və mədəni

Azərbaycanın azadlığı deməkdir. Burada bir sıra qüvvələr bunu dərk etməsələr də bu belədir. İmperializmin hiylələri cənubi Azərbaycanda bizim başımıza çox oyun gətirdi. 30 minə yaxın cəsur oğlanlarımızı məhv etdi. Ona görə də ayıq olmaq lazımdır. Öz mənafeyləri naminə hər cür hiylələrə əl ata bilərlər. Və mən Kürd və türkmən xalqlarının birliyinə təbrik edirəm. Doğrudan da belə bir quruluş əldə olunubsa möhkəm saxlasınlar. Mən onları təbrik edirəm və uğurlar arzularım.

Əgər bu gün Kürdüstan hökuməti Hacı müəllimi və ziyalılarını Kürdüstana dəvət etsələr, dəvəti qəbul edərsinizmi?

Mən gedəcəm ona görə ki, Məsud Barzaninin atasına xüsusi hörmətim olub. Onun dəvətini böyük məmnuniyyətlə qəbul edərdəm.

Bu gün siz çıxışınızla Məsud Barzani cənablarına və Cəlal Tələbani cənablarına və İraq xalqına nə demək istərdiniz?

Mən arzu edirəm ki, İraqda xarici qüvvələrin müdaxiləsi kəsilsin, qoysunlar ki, İraq xalqı özləri öz müqəddəratlarını həll etsinlər.

Mən Kürdüstan televiziyası

HEÇ KƏS KÜR D VƏ AZƏRBAYCAN XALQLARININ BİRLİYİNİ POZA BİLMƏZ!

Kürd xalqının əfsanəvi lideri, general Molla Mustafa Barzaninin ölümündən 44 il ötdü

Hacı müəllim, mən istərdim sizi oxucular tanısin, Hacı müəllim kimdir, bu haqda oxuculara məlumat verərdiniz?

Mən xalq fədaisi kimi 1945-46 - cı illərdə Marağa vilayətində milli azadlıq hərəkatının iştirakçısı idim. Marağa vilayətində bu milli azadlıq hərəkatına rəhbərlik edən general Kəbiri, altı min fəda ilə cənubi Azərbaycanın cənub və cənubi qərb bölgələrində şah rejiminə qarşı vuruşmada iştirak etmişdim. Və o cümlədən də general Kəbirinin köməkçisi idim.

Hacı müəllim, həyatın hansı dalğaları sizi Şimali Azərbaycana gətirib çıxartdı və siz Bakıya necə düşmüşünüz?

Mən 1947 - ci ildə bilavasitə həpsxanadan ailəmlə birlikdə sürgün olundum İran Kürdüstanının Loristan vilayətinin Xürəməbad şəhərinə. Sonradan Xürəməbadda mübarizəni davam etdirdik, şahlıq rejiminə qarşı. 1954 - cü ilin avqust ayında İran şahı "Xızita" təşkil elədi, Amerika imperializmi ilə birlikdə. General Zahidi iş başına gəldi, başladılar repressiyaya. Hər yerdə mütərəqqi adamları həps edirdilər. Mən də o dövrdə Sovetlər birliyinə pənah gətirdim öz ailəmlə birlikdə.

Hacı müəllim, sizin ölməz Molla Mustafa Barzani ilə görüşünüz necə və hansı şəraitdə olub?

Molla Mustafa Barzanini mən cənubi Azərbaycanda Təbriz şəhərində tanıdım. Pişəvərinin göstərişi ilə general Kəbiri onun təchizatını təşkil etmək və maddi köməklik göstərişi vermişdi. Bu zaman Mustafa Barzani ilə Təbrizə bir getdik. General ilə birlikdə onun peşmərqələ-

rini təchiz etmək üçün milli hökumətin göstərişini nəzərinə çatdırdıq və biz getdik Bokana. Saray kəndi Molla Mustafanın qərargahı idi. Şahın ordularından Saqqız, Banənin dağlıq hissəsini və Kürdüstana hücumlarının qarşısını alırdıq. Orada biz Molla Mustafanın tələblərini, müəyyən xahişlərini yazırdıq və Molla Mustafa Barzaninin peşmərqələrinə təchizat yardımı edirdik. Və bununla da biz bir il ərzində Molla Mustafa Barzani ilə təmasda olmuşduq. O zaman Barzan bəğsinin Təğiyabad kəndində yaşayan ermənilər köçüb getdilər Ermənistan. Onların kəndinin ixtiyarını verdilər Barzaninin hissələrinə. Onlar o kəndə yerləşdilər. Və bir hissəsini də Molla Mustafa Barzaninin xahişi ilə Surquz Üşnəbi tərəfə apardılar hansı ki, kürdlərlə azərbaycanlılar orda bərabər yaşayırdılar. Ancaq Tehran qoşunları fitnə-fəsadlarla, müəyyən hücumlar təşkil edirdi və onun hissələri də bu hücumların qarşısını almaqla bizə köməklik edirdi və Molla Mustafa Barzanini mən şəxsən bir yaxşı milli azadlıq hərəkatının rəhbəri kimi və xalqını istəyən bir lider kimi tanıyaraq ona böyük hörmətim var idi. O, həmişə öz fədailərinə, öz ətrafında olan peşmərqələre öz ailəsi, balaları kimi qayğı göstərirdi. Elə qayğı biz tərəfdə yox idi. Barzaniyə General Kəbirinin xüsusi hörməti var idi. Biz nə lazım idisə-sursat, ərzaq, geyim Molla Mustafa Barzani hissələrinə çatdırırdıq. O vaxtlar Milli Azadlıq Hərəkatına pis münasibət var idi. Həmişə çalışırdılar ki, bizim Milli Azadlıq Hərəkatını şah əli ilə ləğv etsinlər. Buna

hacirət dövrü başlayır. Müəyyən qüvvələr var idi ki, Molla Mustafa Barzaniyə bir lider kimi hörmət etmək əvəzinə bəzi çatışmayan cəhətlərlə üzlaşdirdilər. Molla Mustafa Barzani sonra Xruşov hakimiyyətə gələndən sonra və İraqda 1958-ci ildə Əbdül Kərim Qasiminin İnqilabı olan dövrdə Nuri cəzalanır və Molla Mustafa yenidən qayıdır İraqa öz ailəsi və fədailəri ilə. Yenidən mübarizə aparırlar. Məmməd Arif hakimiyyət başına gəlir, yenə repressiya başlayır kürdlərə, türkmənlərə qarşı. Yenə Molla Mustafa Barzani təzədən nə isə İrana keçir və Kərəkdə fədailəri ilə müəyyən müddət yaşayır. Bu dövrdə Molla Mustafa Barzani xəstələnir və müalicəyə, Amerikaya gedir və mühacirətdə olarkən dünyasını dəyişir.

Hacı müəllim, Molla Mustafa Barzani xaraktercə sizin hafizənizdə necə qalıb. Siz onu necə təsvir edərdiniz?

-Çox yaxşı. Yaxşı adam idi. Öz fədailərinə, öz xalqına və Milli Azadlıq Hərəkatında iştirakına görə mənə çox müsbət təsir bağışladı. Öz xalqını çox istəyirdi və bir komandır kimi öz fədailərinə həmişə hörmət bəsləyirdi.

Molla Mustafa Barzani Azərbaycandan niyə sürgün olundu Orta Asiyaya, bu haqda nə deyə bilərsiniz?

- Milli Azadlıq Hərəkatının liderinə qarşı burda təzyiqlər, qarşıdurmalar var idi. Və Molla Mustafa Barzani belə adamlara qarşı olduğu üçün onu və fədailərini Özbəkistana sürgün etdilər. O, çox həssas adam idi. Azərbaycanda olan repressiyalara qarşı çıxırdı. O da, o vaxtkı bəzi hökumət dairələrinin xoşuna

haq verməmişdilər. Bildiyiniz kimi mən bu yaxınlarda 2 aya qədər İraqda oldum. Və orda bir sıra az saylı xalqların nümayəndələri ilə görüşlərim oldu, o cümlədən türkmən partiya rəhbərləri ilə. Və 1991 - ci ildən bu xalqların birliyi nəticəsində Məsud Barzani və Cəlal Tələbaninin rəhbərliyi ilə Kürdüstan hö-

küməti yaranmışdır. Və orada yaşayan bütün azsaylı xalqlara mədəni muxtariyyət verilmişdir, o cümlədən türkmən qardaşlarımız. Onların 17 - yə qədər orta məktəbi 15 - ə qədər siyasi partiyası, 10 - a qədər Mədəniyyət Mərkəzi təşkil olunmuşdur. Və Kürdüstan hökuməti hər partiyaya ayda 10 min dollar yardım edir. Bu quruluş haqqında nə deyə bilərsiniz?

Bu quruluş haqqında onu deyə bilərsiniz ki, Kürd xalqı dövlət quruluşuna müvəffəq olsalar, azadlıqlarını bərpa edə bilərlər çox gözəl olar. Amma imperializmin hiylələrinə uymasınlar. Diqqətli olsunlar. Onların azadlığı Cənubi

və radiusu ilə dəfələrlə 1905-ci ildən ta günümüzə qədər ermənilərin başımıza açdığı bələldən söz açmışam.

Mən istərdim ki, Kürdüstan və Azərbaycan hökumətləri arasında dostluq əlaqəsi yaradılınsın. Bu gün Ərbildə bir çox ölkələrin nümayəndəlikləri açılıb. Olmazmı Azərbaycanın nümayəndəliyi Ərbildə, türkmənlərin nümayəndəliyi Bakıda açılınsın?

Mənə elə gəlir ki, bəzi məsələlər öz həllini tapandan sonra qardaşlıq əlaqələri mütləq yaranacaq. Çünki, kürd və azərbaycan xalqları o qədər biri-birinə qaynayıb qarışıb ki, heç kəs azərbaycan və kürd xalqlarının birliyini poza bilməz.

Son olaraq Məsud Barzani və Cəlal Tələbani cənablarına nə arzu edərdiniz və onlardan nə istərdiniz?

- Əvvəla salamımı yetirərsiniz. Məsud Barzaninin qardaşı Loğman Barzanini çox yaxşı tanıyırdım. Atasını Molla Mustafa Barzani ilə bir yerdə görmüşdüm. Çox qoçaq, mübariz oğlan idi. Atasını da mübariz idi, allah atasına rəhmət eləsin. Və Tələbaniyə də, Barzaniyə də arzu edirəm ki, bir olsunlar, qüvvələrini birləşdirdinlər. Hökumətlərini bir etsinlər, birləşdirdinlər. Müvəffəqiyyət birlikdədir. İmperialist dövlətlərə heç vaxt bel bağlamaq olmaz.

Məndən bütün Kürdüstanlılara səmimi salam söyləyin.

Müsaibə üçün çox sağ olun.

Siz də sağ olun.

Müsaibəni apardı: Tahir Süleyman

P.S. Hacı müəllim aramızda olmasa da, onun xatirələri hər zaman bizimlədir.

Qafqazda Şəddadi Kürd dövləti

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Qeyd edilənlərə əsasən belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, I Fəzlin dövründə Araz üzərində tikilən körpü nəinki yalnız hərbi əhəmiyyətə malik idi, bu, eyni zamanda ölkənin hər iki tərəfi ilə zəruri olan rabitəni təmin etmək, ticarət əlaqələrini yaxşılaşdırmaq və karvan ticarəti üçün şərait yaratmaq məqsədiylə tikilmişdi. Fəzlin hakimiyyəti dövründə Gəncədə onun adına sikkə pul zərb etdirildi. Bu pulların nümunəsi zamanəmizə qədər qalmışdır. I Fəzlin Şirvanşah Məzyədilərlə olan qohumluq məsələsinə gəldikdə, göstərmək lazımdır ki, Fəzl Sitt adlı qızını Şirvanşah Mənuçehrə (1027-1034)ərə verərək onunla qohum olmuşdu. Lakin bu qadın ərə Mənuçehrə öldürərək onun qardaşı Əbu Mənsur Əliyə ərə getmişdi. Qohum və bəzən ittifaq yaratmalarına baxmayaraq Şəddadilərlə Məzyədilər arasında vuruşmalar da baş verirdi. Fəzl ibn Məhəmməd Arranda Şəddadilərin müstəqil dövlətini yaratmaq uğrunda fəal surətdə çalışmış, demək

hakimiyyətə 422 (noyabr 1031) –ci ildə onun oğlu və vəliəhdi Əbülfəth Musa ibn Fəzl keçdi (Yenə orada, səh. 17). Lakin “Səhayif əl-əxbar” əsərinin kənarındakı Şəddadilərin şəcərə siyahısında Əbülfəth Musanın səhvən Mərzubanın oğlu olduğu göstərilir (Münəccimbaşı. Səhayif əl-əxbar, II cild, səh. 506). Musa ibn Fəzl hakimiyyət başında uzun müddət qalmamışdır. Lakin Münəccimbaşının yazdığına görə, 1031-ci ildə, yəni Musanın hakimiyyət başına keçdiyi ildə ruslar Bakıya gəlmişdilər. Musa qoşun çəkərək onların üzərinə hücum etmiş və Bakı yaxınlığında vuruşaraq rusları öz torpaqlarından qovmuşdur (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 17). Musanın hakimiyyəti dövründə Şəddadilər dövlətində baş verən hadisələr haqqında mənbələrdə başqa bir məlumat təsadüf edilmir. Yalnız Münəccimbaşının yazdığına görə Musanın oğlu Əbülhəsən əli Ləşgəri 425 (1033/4)-ci ildə atasının əleyhinə çıxaraq onu hiylə ilə öldürüb hakimiyyətə keçmişdi (Yenə orada, səh. 17-18). Münəcc-

özünü və əhali sakit yaşaya bilmədi, oğuzlar və başqa düşmənlər ölkəyə hücum etdilər, qorxu və zəiflikdən Ləşgəri öz iqamətgahını bir qaladan digərinə köçürdü və 441 (1049/50)-ci ildə öldü (Yenə orada). II Ləşgərinin hakimiyyəti dövründə yaşamış böyük Azərbaycan şairi Qətran Təbrizi Gəncəyə gələrək, onun sarayında yaşamış və ona təqribən 15 qəsidə ithaf edərək, bu qəsidələrdə Ləşgərinin

yaradılmışdı- N. H.). Təbriz hakimi Rəvvadi əmir Vəhsudan 1040-cı illərdə Gəncəyə gəlmiş, Ləşgəri ilə saziş və ittifaq yaratmışdı. Qətran Təbrizi özü də bu zaman Gəncədə olmuş, iki hökmdarın Gəncədə olmasını göstərmiş və Gəncəni tərifləyərək “Gəncə indi cənnət bağçasına dönmüşdür”-deyə yazmışdır. Qətran Təbrizi Ləşgərinin Tiflis hakimi əmir Əbülfəzl Cəfər ibn Əli ilə dostluq və

rəvi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 23-24.) Qətranın yazdığı bu mədhnədə Əbülyüsrün adlısanlı bir şəxs olduğu göstərilir. Qeyd etmək lazımdır ki, “Qabusname”də hacib Əbülyüsr haqqında belə bir məlumat vardır. Bu əsərdə göstərilir ki, əmir II Fəzlun hacib Əbülyüsrü Bərdəyə sipəhdar göndərirdi. Əbülyüsr ona dedi ki, qış fəslə olmayınca gedə bilməyəcəkdir, çünki Bərdənin ab-

olar ki, bu dövlətin yaranmasında birinci təşəbbüs onun tərəfindən irəli sürülmüşdür. Fəzl 375 (985/6)-ci ildən 422 (1030/1)-ci ilə qədər, yəni 47 il hakimiyyətdə olmuş (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 45, 77), Fəzl ibn Məhəmməddən sonra

cimbaşı II Ləşgərinin qatil, çox xəbis və pis etiqadlı bir adam olduğunu, hətta atasının girovunda olan bir qadınla evləndiyini göstərir (Yenə orada, səh. 18). Müəllif sözünə davam edərək yazır ki, onun 15 illik hakimiyyəti dövründə

mədh etmişdir. Qətran Təbrizi Ləşgəriyə həsr etdiyi qəsidənin birində onu iki sülalənin, yəni Şəddadilərin və Sasanilərin nümayəndəsi kimi Bəhrami adlandırır və ona Sasani padşahları kimi olmağı arzu edir. Kəsreviyə görə Qətranın əsil mətnində bu Bəhrami deyil Mehrani olmalıdır. Qəsidənin surətini köçürənlər onu səhv olaraq Bəhrami yazmışlar. Belkə Ləşgərinin anası da arranşahlardan, yəni Mehranilərdən olduğu üçün Qətran onu Mehrani –deyə göstərmişdir. Ləşgərinin anası Şirvanşahların qızı olduğu üçün Qətran onu Bəhrami nəslinə mənsub etmişdir (Kəsri Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 21). (Bizim fikrimizcə əslində Qətran Təbrizi Şəddadilərlə Sasanilərin eyni etnik kökə malik olduğunu göstərmişdir. Son dövrlərdə kürd tarixinin bir çox məsələlərinə dəyərli elmi məqalələr həsr etmiş Lətif Məhəmməd Mehranilərin kürd mənşəli olduğunu tutarlı elmi faktlarla sübut etmişdir. -N. H.) V. Minorski hesab edir ki, Ləşgərinin anası Şirvanşahların qızı idi (V. Minorski. Şəddadilər. səh. 45) . Yuxarıda göstərdiyimiz kimi, Fəzl ilə Şirvanşahlar qohum idi. Güman etmək olar ki, ona görə də Qətran Ləşgəriyə müraciət edərkə deyir ki, “Sənin üçün Syuni nemətli olacaqdır, Şirvan ölkəsi sənin üçün Arran kimi bir ölkə olacaqdır”. Başqa sözlə desək Qətran Ləşgəriyə deyir ki, “Arran, Syuni sənidir, Şirvan da sənin olacaqdır”. Qətranın qəsidələrindən aydın olur ki, Ləşgəri Təbriz hakimi əmir Vəhsudan və Tiflis hakimi əmir Əbülfəzl Cəfər ibn Əli ilə dostluq və ittifaq yaratmışdı (Bu ittifaq Azərbaycanın qərb torpaqlarına göz dikən erməni-gürcü feodallarına və onları himayə edən Bizans imperiyasına qarşı

ittifaq yaratması haqqında yazdığı qəsidədə göstərir ki, “indi şir ilə pələng yerdə müttəfiq oldu, indi Günəş ilə Ay bir yerdə ittifaq etdi” (Bax: Kəsrevi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 27). Qətran Təbrizinin başqa bir qəsidəsindən məlum olur ki, Əbülfəzl Cəfər öldükdən sonra Ləşgəri onun qızı ilə evlənmişdir. Bu qəsidədən görünür ki, Ləşgəri onu bəyənmişdi. Çünki “onun üzünü insan lələsi, əli bahar buludu kimi idi”. Bu “mübarək əhd” və “mübarək ittifaqdan” isə “dinin əsası qüvvətli oldu”, habelə düşmənlərə zərbə endirildi. Qətran Gəncədən Təbrizə qayıtdıqdan sonra yenə də Ləşgəriyə qəsidə yazıb göndərir. Bu qəsidədə göstərir ki, “əgər hüzurə gəlsəm. ağam məni üzürü sayar. Mən başqa padşahın divanında və sarayındayam” (Rəvvadilərin Təbrizdəki sarayı nəzərdə tutulur). Bundan sonra şair Ləşgəriyə mənsub olan “Ləşgərabadi” tərifləyir. Qətran Təbrizinin mədh etdiyi şəxslərdən biri də Ləşgəri zamanında Arranın sipəhdarı Əbülyüsrüdür. Qətranın nəzm şəklində Təbrizdən Əbülyüsrə göndərdiyi məktubda Ləşgərinin sərkərdəsi, yəni Arran sipəhdarı Əbülyüsrün “düşmənin canını yaxıb yandırdığı və dostun üreyini işıqlandırdığı” göstərilir. Bu qəsidədən aydın olur ki, Qətran Gəncəyə gəldiyi zaman Əbülyüsr onu əzizləşmiş, qayğısına qalmış və Ləşgərinin məclisinə aparmışdır. Gəncədə olduğu zaman Ləşgəri və Əbülyüsr şairə bəxşişlər verməmiş və Təbrizə yola düşəndə Əbülyüsr ona yol tadarükü etmiş, onun getməsindən qəmgin olduğunu bildirmişdir. Ona görə də Qətran qəsidələr yazaraq Təbrizdən Əbülyüsrə və Ləşgəriyə göndərmişdir (Qətran Təbrizi, Divan. Təbriz, hicri-şəmsi, 1333, səh. 29-30, 54-56, 101-102; Kəs-

revi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 23-24.) Qətranın yazdığı bu mədhnədə Əbülyüsrün adlısanlı bir şəxs olduğu göstərilir. Qeyd etmək lazımdır ki, “Qabusname”də hacib Əbülyüsr haqqında belə bir məlumat vardır. Bu əsərdə göstərilir ki, əmir II Fəzlun hacib Əbülyüsrü Bərdəyə sipəhdar göndərirdi. Əbülyüsr ona dedi ki, qış fəslə olmayınca gedə bilməyəcəkdir, çünki Bərdənin ab-havası çox pisdir, xüsusən yayda çox ağır olur. Söz uzandıqda əmir Fəzlun ona dedi ki, heç kəs əcəli çatmadan ölməz, lakin bir şəxsin əcəli çatmamışdırsa, həqiqətən o, yay zamanında Bərdəyə getməlidir (“Qabusname”, ikinci nəşri, Moskva 1958, səh. 209). Kəsrevi bu məlumatı əsasən belə bir nəticəyə gəlir ki, II Ləşgərinin sipəhdarı olan və Qətran tərəfindən mədh edilən Əbülyüsr II Fəzlin dövrünə qədər yaşamış və 30 ilə qədər sipəhdar olmuşdur (Kəsrevi Təbrizi, Göstərilən əsəri, III cild, səh. 26). Qətranın II Ləşgərinin dövründə Gəncədə olduğu vaxtdan II Fəzlin dövrünə qədər 30 ildən artıq vaxt keçmişdir. Bundan başqa, Qətran Gəncədə olduğu zaman Əbülyüsr II Ləşgərinin sipəhdarı idi. Lakin “Qabusname”də göstərilən Əbülyüsr II Fəzlin hacibi idi. Fəzl onu Bərdəyə sipəhdar, yəni qoşunbaşçısı göndərmək istəyirdi. Göstərilənləri nəzərə alaraq güman etmək olar ki, II Fəzlin dövründə “Qabusname”də adı çəkilən Əbülyüsr, Qətranın mədh etdiyi sipəhdar Əbülyüsr deyil, bəlkə də onun oğludur. Burada tarixi nöqtəyi-nəzərdən maraqlı sayılan məsələ şəxslərin eyniliyi və ya ayrılığı məsələsi deyil, bəlkə də Şəddadilərin dövlət quruluşu, qoşun və onun kimlər tərəfindən necə idarə edilməsi məsələsidir. Qətran Təbrizi və “Qabusname”dən götürülən misallar qeyd etdiyimiz məsələləri tamamilə aydınlaşdırmaq üçün kifayət deyildirsə də lakin Şəddadilər dövlətində qoşun başçılarına sipəhdar deyildiyi, dövlətin vilayətlərdə saxladığı qoşunların sipəhdarlar tərəfindən idarə edildiyi, habelə Şəddadilərin Bərdədə qoşun saxladığını aydın olur.

(ardı var)

Səhifəni hazırladı:
Namiq Həsənov

4 Mart Kürt sultan Selahaddin Eyyubi'nin vefatı yıl dönümüdür

geçen oğlu İsmail, Selahaddin'i tanımadı ve işbirliğine yanaşmadı. Mısır'daki zengin tarım topraklarını mali dayanak olarak kullanan Selahaddin, Nureddin'in çocuk yaşta oğlu adına naiplik talebinde bulunmak üzere küçük, ama çok disiplinli bir orduyla Suriye'ye hareket etti.

Ama çok geçmeden bu talebinden vazgeçti. 1177 yılındaki Montgisard Muharebesinde Kudüs kralı IV. Baudouin'e yenildi. 1186'ya değin Suriye, Kuzey Mezopotamya, Filistin ve Mısır'daki tüm Müslüman topraklarını kendi bayrağı altında birleştirmeye girişti ve İslam birliğini tekrar kurdu. Zamanla sahtekarlık, ahlaksızlık ve gaddarlıktan uzak, cömert, erdemli, ama kararlı bir hükümdar olarak ünlendi. O zamana değin iç çekişmeler ve yoğun rekabet yüzünden Haçlılara direnmede güçlük çeken Müslümanların maddi ve manevi açıdan güçlenmelerini sağladı.

14- Selahaddin, yeni ya da gelişmiş askeri teknikler kullanmak yerine, çok sayıda düzensiz kuvvetleri birleştirip disiplin altına alarak askeri güç dengesini de kendi lehine çevirmeyi başardı. 1187'de bütün gücüyle, Latin Haçlı kralıklarına yöneldi. Bu arada Kudüs Kralı ölmüş yerine Lüzinyan-

lı Guy geçmişti. Selahaddin, Kudüs kralını ve ordusunu Kuzey Filistin'de Tiberya yakınlarında Hittin'e kadar getirmeyi başardı. Hittin kuyularıyla ünlü bir yerd. Selahaddin çok önceden kuyuları tutmuştu, böylece Haçlılara bir damla su bırakmadı. Kudüs ordusu günlerce süren yürüyüşten sonra 4 Temmuz 1187'de tükenmiş ve susuzluktan bitkin düşmüş bir halde Selahaddin ile karşılaştı, İslam ordusu çoktan kuyuları tutmuş ve hiçbirini bırakmak gibi bir niyeti de yoktu. Bu noktadan sonra geri dönemeler ve Selahaddin'in karşısına çıkmak zorunda kaldılar. Hittin Muharebesi'nde Selahaddin, Kudüs Kralı Lüzinyanlı Guy komutasındaki Haçlı ordusunu yenmeyi başardı. Haçlıların verdiği kayıpların büyüklüğü Müslümanların Kudüs Krallığı'nın neredeyse tümünü ele geçirmesini sağladı. Akka, Betrun, Beyrut, Sayda, Nasıra, Gaman, Caesarea, Nablus, Yafa ve Aşkelon üç ay içinde düştü. Salaheddin Haçlılara en büyük darbesini ise 88 yıl Frankların elinde kalan Kudüs'ü 2 Ekim 1187'de teslim alarak indirdi.

15- Selahaddin'in başarısına düşen tek gölge Sur'un ele geçirilmemesiydi. 1189'da Haçlı işgali

altında yalnızca üç kent kalmış, ama sağ kalan dağınık Hristiyanlar zorlu bir kıyı kalesi olan Sur'da toplanarak Latin karşı saldırısının çıkış noktasını oluşturmuşlardı. Kudüs'ün düşmesiyle derinden sarsılan Batılılar yeni bir Haçlı seferi çağrısında bulundu. III. Haçlı Seferi çok sayıda büyük soylu ve ünlü şövalyenin yanı sıra, üç ülkenin krallarını da savaş alanına çekti. III. Haçlı Seferi uzun ve tüketici oldu. İngiltere Kralı I. Richard ("Aslan Yürekli" Richard) hiçbir sonuca ulaşamadı. Haçlılar Doğu Akdeniz'de ancak güvensiz bir toprak parçasına tutunabildiler. Kral Richard Ekim 1192'de dönüş için yelken açtığı savaşa sona ermişti. Selahaddin başkent Şam'a çekildi ve burada 1193 yılında vefat etti.

Vefatının ardından akrabaları imparatorluğu paylaştılar.

Selahaddin Eyyubi, 2005 yılında çekilen Cennetin Krallığı adlı filmde Suriyeli aktör Hasan Mesut tarafından canlandırılmıştır. Daha önce 1935 yılında Cecil B. DeMille'in yönettiği The Crusades filminde Ian Keith, 1954 yılında David Butler'ın yönettiği King Richard and the Crusaders filminde ise başroldeki Rex Harrison tarafından canlandırılmıştır. **tr.zer.news**

Kürdler, ya tarih kitaplarından tamamen silinmiş ya da tarihleri düşmanları tarafından yazılmıştır.

Tarih boyunca Kürd halkına yapılan katliamlar silsilesinin bir halkasının adı da Koçgiri'dir. Ancak diğer katliamlar gibi bu katliam da sonraki nesiller tarafından gereği gibi öğrenilememiş ve analize tabi tutulmamıştır. Çünkü Kürdler, ya tarih kitaplarından tamamen silinmiş ya da tarihleri düşmanları tarafından yazılmıştır. Dünyaca ünlü tarihçi Arnold Toynbee'nin "Bir millet için en büyük felaket, tarihinin düşmanları tarafından yazılmasıdır" sözünde vurguladığı üzere, Kürdler maddi katliamların yanında düşmanları eliyle tarihlerinin saptırılması felaketine de maruz kalmışlardır.

Güney-batı Dêrsim olarak da bilinen Koçgiri, 1920'li yıllarda 135 köy ve kırk bini aşkın nüfustan oluşmaktaydı. Bu bölge 18. yüzyıl sonlarında, Osmanlı Sadrazamı Kör Yusuf Ziyaeddin Paşa'nın, Kürdistan'daki tenkil harekâtı sırasında ilk darbeyi yemiştir. Birçok çatışmanın yaşandığı bu harekâtta Sadrazam ve Serdar Kör Yusuf Ziyaeddin Paşa, eski Osmanlı yöneticileri gibi Alevi Kürdleri olan bölge halkından bir gecede hileyle 150 aşiret reisinin başını keserek, aşiretleri cezalandırma yoluna gitmişlerdir. Katliamlarla dolu acı bir miras devralan Kürd büyükleri, bu mazlum halkın birlik ve dirliğini sağlamak için yirminci yüzyılda daha sistematik ve kurumsal siyasi çalışmalarda bulunmuş, İstanbul merkezli birçok hareket ve cemiyet açıkça faaliyete başlamıştır. Bunların en önemli ve kitlesel olanı Seyyid Abdülkadir liderliğindeki Kürdistan Teali Cemiyeti olmuştur. Dini ve milli meziyetleriyle her bakımdan Kürd toplumunu temsil eden bu cemiyet, Kürdistan şehirlerindeki etkinliği ve siyasi çalışmalarıyla da nam salmıştı. İttihad ve Terakki'den sonra ikinci büyük güç olup iktidara geçen Hür-

Koçgiri Katliamı (1921)

riyet ve İtilaf Fırkası doğrudan Kürdistan Teali Cemiyeti ile ilişkiye geçerek, Kürdler'e özerklik verilmesi temelinde bir anlaşma yapmıştı. Kürdistan Teali Cemiyeti ile Ferid Paşa kabinesi arasında imzalanan bu anlaşmada şöyle denilmekteydi: "Programında esasen mahalli yönetim biçimini kabul eden Hürriyet ve İtilaf Fırkası Genel Merkezi ile Kürdistan Cemiyeti arasında, aşağıdaki madde üzerinde tam anlaşma sağlanarak, her iki taraf Allah'ın yardımına dayanarak ülkenin kurtuluşu ve halifeliğin haklarının korunması için ortak çalışmaya söz verirler. Madde: Çoğunlukla Kürd halkının oturduğu memleketler siyaset olarak İslâm halifeliğine ve Osmanlı saltanatına bağlı olmak şartıyla, toplam halkın çoğunluğu tarafından seçilecek bir Emir'in başkanlığı altında özerk yönetime sahip olacaktır. 20 Aralık 1918"

Kürdlerin tarihi lideri Seyyid Abdülkadir başkanlığındaki Kürdistan Teali Cemiyeti Kürdistan'da hızlı bir şekilde şubelerini oluşturmuş, bu kapsamda Alişan Bey'i cemiyetin Dêrsim şubesini kurmak üzere görevlendirmiş, o da Baytar Nuri ile beraber şubeyi açmıştır. Ayrıca Koçgiri (Zara), Divriği, Kangal, Hafik, İmraniye, Bepazar, Celalli, Sincan, Hamo, Zınara ve Domura'da da cemiyet adına çalışmalarda bulunmuşlardır.

M. Kemal Erzurum Kongresi zamanında Alişan Bey ve Baytar Nuri'ye kongre kararlarının Kürdleri de kapsadığı söylemiyle milletvekiliği teklifinde bulunmuş; ancak onlar bu teklifi reddetmişlerdir. Kürd cemiyetleri içindeki gençlik kesimi ve Bedirhanlar öncülüğündeki Kürd Teşkilat-ı İctimaiye Cemiyeti bağımsızlığı dilendirmekte; Seyyid Abdülkadir liderliğindeki Kürdistan Teali Cemiyeti ise, "Türkler'in bu düşkün zamanında onlara darbe vurul-

masının Kürdlük şiarına yakışmadığı" gerekçesiyle ve Osmanlı hükümetinin Kürdistan'a muhtariyet vermeyi kabul ettiğini

Necat ÖZDEMİR

söyleyerek beklenmesi gerektiğini savunmaktaydı. Koçgirililer, bu ikilem içinde harekete geçmişlerdi. Bir yandan, Kürdistan Teali Cemiyeti ile İstanbul Hükümeti arasında yapılan gizli anlaşmada öngörülen statüyü ve Sevr Antlaşması'nın 62/64. maddelerinde öngörülen "özerklik" statüsünü gündeme getiriyor, diğer yandan Koçgirililer'in yoğun olarak yaşadıkları Zara, Divriği, Refahiye, Kuruçay ve Kemah kazalarının bağlı bulunacağı bir vilayet oluşturulması ve yönetimine yerli Kürdler'den birinin atanması isteniyordu. 1920 yılının başlarında Baytar Nuri, Yellice nahiyesinde Hüseyin Abdal tekkesinde Cangaben ve Kurmeşan gibi aşiretlerin liderleriyle bir toplantı düzenlemiş, 25 Kasım 1920'de de "Batı Dersim Aşiret Reisleri", Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Sevr Antlaşması'nın uygulanması gerektiğini ve aksi halde silah zoruyla bu hakkı elde etmeye mecbur kalacaklarını bildirmişlerdi.

Türkiye Büyük Meclis Hükümeti Koçgiri aşireti reisi Alişan Bey'i Refahiye kaymakam vekilliğine, kardeşi Haydar Bey'i de İmraniye bucak müdürlüğüne atayarak çatışmayı önlemeye çalışmış, başkaldırı, bölgedeki 6.

Süvari Alayı'nın bir grup asker kaçağını yakalamak isterken çıkan çatışmalarla 6 Mart 1921'de başlamıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Sakallı Nurettin Paşa'nın Merkez Ordusu'nun emrinde Topal Osman Ağanın bizzat komuta ettiği 42. ve 47. Giresun Alaylarını isyanı bastırmakla görevlendirmişti.

6 Mart 1921 tarihinde Sivas'ın Koçgiri (Zara) ilçesinde Kürdler'e yapılacak yeni katliamın fişekleri artık patlamış, katliam sonrası Sivas'a vali olarak atanan Ebubekir Hazım Tepeyran Koçgiri katliamının Nurettin Paşa adlı komutanın vahşiliğinin bir sonucu olduğunu itiraf etmiştir.

Nurettin Paşa 14 Mart 1921 tarihli "ayaktakımı Kürdler" ifadesini içeren bildirisinde gelişmeleri şöyle anlatmaktaydı: "Sivas iline bağlı Zara ilçesi (bu ilçeye 'Koçgiri' de denir) sınırları içinde yerleşik bulunan Koçgiri aşiretleri arasına sokulan bazı arabulucu kötü amaçlı kişilerin kandırdığı bu aşiret reislerinden çoğunun rıza ve muvafakatları dışında bir kısım ayaktakımı Kürdler, Ümraniye'deki askeri müfrezeye saldırmış ve bazı subaylarla Ümraniye'de bulunan Zara ilçesi kaymakamını tutuklamışlardır. Bu ayaklanmacılar, davranışlarının nedeni olarak hükümetin sözde Kürtleri vuraçağını söylemesiyle korku ve kaygıya kapılmış olduklarını yaymışlar..." (Ebubekir Hazım Tepeyran, Belgelerle Kurtuluş Savaşı, Güner yayınları, s.211) Nisan'da harekâtın birinci evresi sona erdiğinde başkaldıran Kürdler küçük gruplar halinde dağılarak kuzey ve kuzeydoğu yönündeki bölgelere çekilmişlerdir. Yoğunlaşan harekâtlar neticesinde 17 Haziran 1921 tarihinde Haydar Bey'in kardeşi Alişan ve 32 ileri gelen ile 500'den fazla kişi teslim olmuş, bunlar mahkeme için Sivas'a gönderilmiş, başkaldırı

böylece kanlı bir şekilde tamamen bastırılmıştır.

Başkaldırı sonunda Sivas valisi şu itiraflarda bulunmuştur: "Böylelikle Ümraniye bucağına ve Zara ilçesinin merkezine bağlı köylerden 76 ve Divriki ilçesinde 57 toplam 132, savaştaki düşman istihkamları gibi yakılmış, yıkılmış ve yüzlerce nüfus öldürülmüştür. Ayrıca bütün mal, eşya, zahire ve hayvanları yağmalanmıştır. Binlerce nüfus da dağlarda, kırlarda açlıktan ve sefaletten ölüme mahkûm edilmiştir..."

Nurettin Paşa, hükümetin güvenip kendisine verdiği yetkiyi pek kötü kullanarak yarattığı facialarla yetinmemiş, Koçgiri ileri gelenlerinden öldürülen ya da can korkusuyla dağlarda saklanan kişilerin ailelerini de Sivas'a sürmüştü" (Ebubekir Hazım Tepeyran, Belgelerle Kurtuluş Savaşı, Güner yayınları, s. 216, 218)

Yüzlerce kişinin hunharca öldürüldüğü, tecavüzlerin yaşandığı, mal ve hayvanların yağmalandığı, köylerin yakıldığı, binlerce kişinin dağlarda ölüme mahkum edildiği Koçgiri başkaldırısının önemli isimlerinden olan Alişer ve karısı Zarife ise, 9 Temmuz 1937 Cuma günü, Kafat köyü yakınlarında barındıkları bir mağarada, Zeynel, Rehber ve Efendi adlı kişiler tarafından öldürülmüşlerdir. Zeynel tarafından Alişer'in kafası kesilerek Albay Nazmi Sevgen'e teslim edilmiştir.

Koçgiri Katliamı Osmanlı sonrası kurulan idarenin Kürdler'e yönelik ilk icraatı olarak, adeta ardından gelecek vahşi uygulama ve katliamların habercisi olmuştur. Bu katliamı 1925, Zilan, Dêrsim ve diğer katliamlar izlemiştir.

Kaynaklar

Mehmet Bayrak, Koçgiri İsyani Ve Alişer İle Zarife Oral Çalışlar, Dersim'den Önce Koçgiri Katliamı Koçgiri İsyani, Vikipedi (ramanaronak.wordpress.com) haberdiyabakir.com

1947-ci il. Mustafa Bərzani və onun kürd peşmərgələri Azərbaycanda

1946-cı ilin dekabrında İranda Mehabad respublikası süqut edir. İranın baş nazir Qəvame-Səltənə ilə Mehabadın lideri Qazı Məhəmməd arasında avqustda Tehranda bağlanmış razılışma pozulur və şah qoşunları həm Təbrizi, həm də Mehabadı ələ keçirir. 1947-ci ilin 30 martında Qazı Məhəmməd, qardaşı Sədr Qazı və Mehabad respublikasının müdafiə naziri Seyf Qazı dar ağacından asılır.

Şah qoşunlarına qarşı müqaviməti yalnız respublikanın Baş komandanı, general Mustafa Bərzani davam etdirir. 44 yaşlı Bərzani sonunda qüvvələr nisbətinin bərabər olmadığını və məğlubiyyətin qaçılmazlığını anlayaraq İrani tərk etmək və SSRİ-yə keçmək qərarına gəlir. 1947-ci ilin iyununda o, silahlı dəstəsi ilə Naxçıvanla sərhədi keçərək Azərbaycan ərazisinə, Culfaya daxil olur. Beləliklə, Bərzaninin və tərəfdarlarının 12 il davam edən SSRİ dövrü başlayır. Həmin dövrün bir neçə ili Azərbaycan SSR-də keçir.

* * *

SSRİ ərazisində dəfələrlə Bərzani ilə ünsiyyətdə olmuş əfsanəvi Sovet əks-kəşfiyyatçısı Pavel Sudoplatov (1907-1996) özünün 1990-cı illərdə işıq üzünə çıxən "Xüsusi əməliyyatlar" adlı memuarlarında xatırlayır: "Bərzani SSRİ-yə gəlməzdən bir müddət əvvəl İrandakı kürd üsyançıların rəhbərləri şahın qurduğu tələyə düşürlər: onlar danışıqlar üçün Tehrana çağırılır, burada həbs edilir və edam olunurlar. Yalnız Bərzani həmin qismətdən qaça

bilir. Şah onu danışıqlara dəvət edəndə, Bərzani cavab verir ki, yalnız bir halda Tehrana gələ bilər - əgər şah özünün ailəsini girov kimi Bərzaninin mənzil-qərargahına göndərərsə. Şahla ilkin danışıqlar davam edən müddətdə isə o, qüvvələrinin böyük hissəsini İranın şimal rayonlarına, SSRİ ilə sərhədin yaxınlığına yerləşdirir".

1947-ci ilin iyununda SSRİ Daxili işlər nazirinin müavini Vasili Ryasnoy Stalinə məruzə edir: "Bu ilin 15 iyununda Naxçıvan 41-ci sərhəd dəstəsinin hərbi müşahidəsinə görə, Sovet-İran sərhədindən cənub-qərbində İran təyyarələri peyda olaraq Ağgöl gölündən (İran) cənuba doğru uçuşlar keçirib. Onlar bizim ərazilərimizə 200 metrə qədər məsafədə daxil olublar. Elə həmin dövrdə bir neçə bomba partlayışı da qeydə alınıb".

Qonşuların qeyri-adi hərbi fəallığının səbəbləri Moskva üçün sirr deyildi. Vasili Ryasnoyun həmin məruzəsində deyilirdi: "Əldə olunmuş bilgilərə görə, İran Kürdüstanında, Uşnu rayonunda (Urmiyə gölündən cənub-qərbə) 1947-ci ilin martından başlayaraq İran hökumət qoşunları ilə İraqdakı bərzan tayfasının tərsiləh olmaqdan imtina etmiş üzvləri arasında hərbi əməliyyatlar başlayıb. Kürd bərzan tayfası 1945-ci ildə İraqdan köçərək İranda məskunlaşıb".

Beləliklə, əvvəl İraqda, sonra isə İranda məğlubiyyətə düşər olmuş molla Mustafa Bərzani kor dalana sıxışdırıldığını yaxşı anlayaraq yeganə qurtuluş yolunu Azərbaycan ərazisinə keçməkdə görürdü. Onun hərbi birleşmələri Maku yaxınlığında şah qoşunlarını məğlub edərək SSRİ sərhədinə doğru hərəkət etdirdilər.

Pavel Sudoplatov memuarlarında sərhəddə toplaşmış Bərzani tərəfdarlarının sayı barədə yazır: "Sərhədi keçən Bərzani tərəfdarlarının sayı 2 minə yaxın döyüşçüdən ibarət idi, elə bir o qədər də onların ailə üzvləri vardı". Ancaq digər Sovet əks-kəşfiyyatçısı - Vadim Udilov isə özünün "SSRİ-də terror aktları və təxribatlar" kitabında onların sayının 500 nəfər olduğunu yazır.

İyunun 15-də İran təyyarələrinin bombardmanı altında Araz çayı boyu sərhədə ilk kürd dəstəsi yaxınlaşır. Dəstədən 2 nəfər Sovet sahilinə keçərək Mustafa Bərzaninin Stalinə

keçməsinə göstəriş verir. Bu vaxt kürdlər silahlarının bir hissəsini İran tərəfdəki qamışlıqlarda gizlədərək sərhədi keçirlər. İyunun 19-da SSRİ Daxili işlər nazirliyi əməliyyatın

nəticələrinə dair Stalinə məlumat göndərir: "İyunun 18-i axşama qədər Molla Mustafa Bərzaninin başçılığı altında kürd dəstəsi Sovet ərazisinə keçib. Onların ümumi sayı 499 nəfərdir. Kürdlərdən götürülüb:

303 tüfəng, 5 avtomat, 55 tapança, 54 qumbara, 13 binokl, 13 min patron. Saxlanılmış kürdlər Naxçıvan şəhərinə aparılıb və burada sərhədçilərin mühafizəsi altındadırlar".

İran sərhəd komissarı tezliklə Sovet həmkarına müraciət yollayaraq Bərzani və tərəfdarlarının təhvil verilməsini təklif edir. Müraciətdə deyilirdi: "Dostluq münasibətlərimizin pozulmaması naminə xahiş edirik ki, 400 əclafı geri qaytarasız". Ancaq Sovet tərəfi bu xahişə məhəl qoymur. Bununla da, Bərzaninin və onun kürdlərinin əvvəlcə çox qısa müddət çəkəcəyi fərz edilən, ancaq 12 ilə qədər davam edən "Sovet dövrü" başlayır.

* * *

Bir müddət Culfada saxlandıqdan sonra, kürdlər Abşerond yerləşdirilirlər. Bərzani isə qısa müddət Şuşada qalır, sonra isə Bakıya köçürülür. Onun Sovet rəhbərliyinə "sosializm uğrunda mübarizəyə hazır olduğuna" dair söylədiyi nitqlər isə istər Mircəfər Bağırovda, istərsə də Moskvadan gələn emissarlarda xəff ironiya doğurur. Sovet tərəfində əsas təəccüb yaradan cəhətlərdən biri kürdlərdə çox güclü inkişaf etmiş tayfa-nəsil münasibətləri idi. Onlar Bərzanini az qala ilahiləşdirirdilər və bu cür geridə qalmış ictimai münasibətlərlə sosializm quruculuğuna dair vədlər qətiyyətlə bir-birinə uyuşmurdu.

Odur ki, Sovet rəhbərliyi bu arxaik münasibətləri heç olmasa yumşaltmaq, kürdlərin cəmiyyətə assimilyasiyasına nail olmaq üçün hətta kürdləri Bərzanidən bacardıqca təcrid də edirdi. Üstəlik, kürdlərin arasında kommunist təbliğatı aparmaq, yaxud oraya öz adamlarını salmaq cəhdləri də uğur gətirmirdi - kürdlər yadlar üçün qapalı idilər. Bununla bağlı, Pavel

Sudoplatov bir epizodu da xatırlayır - artıq Daşkənddə olanda onların Bərzaninin əhatəsinə informator yerləşdirmək cəhdləri həmin şəxsin izsiz-tozsuz yoxa çıxması ilə nəticələnir.

* * *

1947-ci ilin payızında Sudoplatov Bərzani ilə görüşüb danışmaq üçün nazir Abakumov tərəfindən Bakıya göndərilir. O, memuarlarında bu barədə yazır:

"Mən Bərzaniyə TASS-ın (Sovet İttifaqı Teleqraf Agentliyi) baş direktorunun muavini və Sovet hökumətinin nümayəndəsi kimi təqdim olundum. əyatımda ilk dəfə idi ki, əsl feodal ilə rastlaşmışdım. Bununla belə, Bərzani mənə fərasətli siyasətçi və təcrübəli hərbi rəhbər təsiri yaratdı. O dedi ki, son yüz ildə kürdlər farslara, iraqılılara, türklərə və ingilislərə qarşı 80 dəfə üsyan qaldırıb və onların 60-ından çoxunda kömək üçün Rusiyaya müraciət edərək adətən yardım alıblar. Cavab olaraq mən elan etdim ki, Sovet tərəfi Bərzaninin və onun zabitlərinin bizim hərbi məktəb və akademiyaımızda xüsusi təlim keçməsinə razıdır. Həm də ona bildirdim ki, kürdlərin Azərbaycandan Orta Asiyaya köçürülməsi müvəqqəti xarakter daşıyır və onların Kürdüstana qayıtmaqları üçün şərait yetişənə qədər davam edəcək..."

Sudoplatov xatirələrində daha bir maraqlı məqama toxunur: "Abakumov mənə Bərzani ilə söhbətlərin nəticələrini, habelə Stalinin kürdlərin hərbi tədris müəssisələrimizdə təhsil almalarına razılıq verdiyini Mircəfər Bağırovla bölüşməyi qadağan etmişdi. Məsələ ondadır ki, Bağırov Bərzanidən və onun adamlarından İran Azərbaycanında vəziyyəti destabilizasiya etmək üçün yararlanmaq niyyətindəydi. Ancaq Moskvada fərz edirdilər ki, Bərzani İranda yox, məhz İraqda daha lazımlı ola bilər - oradakı ingilispərəst rejimi devirmək üçün..."

* * *

1947-ci ilin oktyabrında Bərzani Azərbaycan kommunistlərinin rəhbəri Bağırova öz məktub-memorandumunu yollayır. O, Bağırovdan aşağıdakı məsələlərə münasibət bildirməsini xahiş edir:

"1. Tərəfdarlarım ilə görüşməyə icazə verilməsi.

2. Onların təhsili üçün şəraitin yaradılması.

3. Aylıq bülletenin çapının təşkil edilməsi.

4. BMT-yə kürdlərə münasibətdə yeridilən ədalətsiz siyasətlə bağlı şikayətin göndərilməsi.

5. Stalinlə görüşün təşkil olunması".

Noyabrın 15-də o, Bağırova daha bir məktub yollayır. Bərzani məktubunda Bağırovu "Şərqi xalqlarının rəhbəri" adlandırır. "Biz taleyimizi Sovet dövləti ilə bağlamağı vacib saydıq, çünki, bu hakimiyyət azadlığın dayağı və xalqların ümididir", - Bərzani yazır. Həmin məktubunda o, "çox məşəq-qətli, incidilmiş və təhqir olunmuş vəziyyətə düşən azadlıq hərəkatı döyüşçülərinə diqqət ayırmasını" xahiş edir.

Məmməd Süleymanov

1947-ci il. Bağirov və Bərzani. Kürd Peşmərgələrinin Bakıdan köçürülməsi

Kürd xalqının əfsanəvi lideri, general Molla Mustafa Bərzaninin ölümündən 44 il ötdü

Azərbaycanda olduğu dövrdə Mustafa Bərzaninin burada yaşayan kürdlərlə çoxsaylı görüşləri təşkil olunur, habelə o, Ermənistandakı kürdlərlə tanış olmaq üçün dəfələrlə Yerevana gedir. Onun təklifləri sayəsində Bakıda kürd yazıçı və şairlərinin əsərləri çap olunur, Yerevanda isə kürd radiosu açılır və 1937-ci ildə bağlanmış kürd dilində qəzet bərpa edilir. Həmin dövrdə Yerevan pedaqoji məktəbində kürd fakültəsi açılır, Ermənistan Dövlət nəşriyyatında ("Armqosizdat") isə kürd dilində ədəbiyyatın nəşri üzrə xüsusi komissiya yaradılır. Bu da hamısı deyil: Ermənistan Yazıçılar İttifaqının tərkibində kürd seksiyası, Ermənistan Elmlər Akademiyasında kürdşünaslıq bölməsi, Yerevan universitetində isə kürdoloji fakültə yaradılır. Azərbaycana nisbətən, Ermənistanda kürdlərlə bağlı tədbir və yeniliklərin çoxluğunu isə yaqın ki, Mirçəfər Bağirovun Bərzaniyə olan nisbətən inamsız münasibəti ilə əlaqələndirmək olar.

Bərzaninin daha bir ideyası Azərbaycan ərazisində Kürd muxtar rayonunu bərpa etmək idi. Məlum olduğu kimi, vaxtilə Laçın, Kəlbəcər, Qubadlı, Zəngilan, Füzuli, Cəbrayıl və Şuşa rayonlarının ərazisində "Qırmızı Kürdüstan" mövcud idi. Sonralar ləğv olunan həmin strukturun yenidən yaradılması ideyası istər Moskvada, istərsə də Bakıda

ay vaxt, silah-sursat verilməsini, hərbi təlimlər üçün şərait, sonra da İrana qayıtmaq üçün icazə verilməsini xahiş edir. İrandan təlimçi qaçışın revansını götürmək ideyası həm Moskva, həm də Bakıda partiya rəhbərliyinin xoşuna gəlir. 1949-cu ildə DİN-in Staline məruzəsində bu barədə deyilir: "Mustafa Bərzaninin arzularına uyğun olaraq Azərbaycan KP(b) MK-nin katibi yoldaş Bağirov hökumətə Bərzaninin dəstəsinin Xəzər dənizi sahilindəki düşərgələrdən birində yerləşdirmək, onları ərzaq və sursatla təmin etmək, habelə şəxsi heyəti hərbi işə öyrətmək barədə təkliflər verib".

Hökumət müvafiq qərarı qəbul edir. Həmin qərara əsasən, Bərzaninin dəstəsindən 3 atıcı bölük, artilleriya batareyası, minaatıcı batareya, minaax-taran taqım, rəbitə və tank taqımları formalaşdırılır. SSRİ Silahlı qüvvələri Nazirliyindən şəxsi heyətə təlim keçmək üçün 25 zabit göndərilir.

Elə görünür ki, SSRİ Bərzaninin dəstəsindən ordu özəyi kimi istifadə etməklə miqyasca böyük olmayan müharibəyə hazırlaşır. Əks halda onun əsgərlərindən tankçı hazırlamaq nəyə gərəkdir?! Ancaq çox tezliklə bəlli olur ki, Sovet rəhbərliyi kürd xalqının planlarını qətiyyənlə düzgün anlamayıb: Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Nazirliyinin (DTN) Moskvaya məlumatında göstərilir ki, Bərzaninin şeyx komissar-

ərazisindən çıxarılırsın və bacardıqca İranda sərhəddən uzaqda yerləşdirilsin..."

Bağirovun təklifi yetərli olur. SSRİ Nazirlər Sovetinin 1948-ci il 9 avqust tarixli qərarına əsasən DİN tərəfindən Bərzaninin dəstəsinin Bakıdan çıxarılaraq Özbəkistan SSR ərazisinə, Daşkənd dəmir yolunun Verxneye-Komsomolskoe stansiyasına daşınmasına başlanılır. Bakıdan kürdlərin çıxarılması birdəfəlik aksiya kimi yox, hissə-hissə, xırda dəstələr halında icra olunur. Onlar yeni ərazidə kolxozlarda yerləşdirilir, eyni zamanda burada hərbi təlimləri keçmək üçün şərait də yaradılır. DİN-in məruzəsində qeyd olunur ki, 1948-ci ilin sonunda Mustafa Bərzaninin Özbəkistan kommunistlərinin başçısı Yusupovla görüşü olur və həmin görüşdə Bərzani öz dəstəsinin şəraitindən narazılığını bildirərək vəziyyətin və gələcək planların müzakirəsi üçün Stalinlə görüşü təşkil etməyi Yusupovdan xahiş edir.

Göründüyü kimi, Sovet hökuməti Bərzaninin heç də "kommunizm qurucusu" olmadığını aydınlaşdıraraq kürdlərin Bakıdan uzaqlaşdırılmasını qərarına gəlir. Yəni, bu siyasi oyunda hər kəsin öz mənafeyi vardı, üstəlik bu mənafeələr üst-üstə düşmürdü. Həmin dövrdə (ta 1950-ci illərin ortalarına qədər) kürdlər Yaxın Şərqdə SSRİ-nin yeganə müttəfiqi idi və Moskva onlardan istər İraqda, istərsə də Suriyada Qərbə qarşı yararlanmaq niyyətindəydi. Bərzani isə öz növbəsində ya İranda, ya da İraqda müstəqil Kürdüstan dövləti qurmaq üçün əlləşirdi.

DİN-in məruzəsindən də görünür ki, Bərzaninin dəstəsinin Azərbaycandan kənarlaşdırılmasında maraqlı olan şəxslərdən biri məhz Bağirov idi. Kürd mülkiliflər tərəfindən yazılmış "Mustafa Bərzani" bioqrafik kitabında da bu vərsiya vurğulanır. Kitabdan bir epizod:

"Bərzani tərəfdarları özlərinin Orta Asiyaya sürgün olmalarını repressiya

kimi qəbul edirlər və Bağirovla Bərzani arasındakı münasibətlərin pisləşməsi ilə əlaqələndirirlər. Məsələn, onlar Daşkənddə Orduxan Cəlilə belə bir əhvalat danışır: "Bağirovun ad günündə bayram süfrəsi arxasında yubilyarın yaxınları ilə bərabər "Tudə"nin MK-nin katibi Pişəvəri və general Bərzani də əyləşibmiş. Şən söhbətlər və sağlıqlardan sonra Bağirov hiss edir ki, Bərzani çox qayğılıdır və üzünü ona çevirərək soruşur: "Niyə heç nə yemirsən?" Bərzani isə cavab olaraq yoldaşları ac və yoxsul olduğu bi vaxtda SSRİ-yə əylənmək üçün gəlmədiyini söyləyir. Məhz həmin məclisdən bir qədər sonra kürdlər Bakıdan çıxarıldığından Bərzani tərəfdarları köçürülmə əməliyyatının Bağirovun onlara qarşı münasibətinin soyuması ilə bağlayırlar". Belədir, ya yox? – hökm vermək çətindir. Fakt odur ki, kürdlər Özbəkistan kolxozlarından, bir hissəsi isə Altay vilayətində yerləşdirilir. Bərzani narazılığını Staline yazdığı məktublarla ifadə edir. O, Staline 72 məktub yazır, ancaq heç bir cavab almır. Bərzani fərz edir ki, məktublar Staline gedib çatmır, odur ki, qonşuluqda yaşayan bir qadından Moskvaya getməyi və məktubu orada poçt qutusuna salmağı xahiş edir. Kürdlərin həmin vaxtlardakı narazılıqlarını sonralar Xruşçovla görüşündə Bərzani zarafatla bu cür ifadə edəcəkdə: "Mən 5 dövlətə qarşı vuruşmalı olmuşam – İraq, İran, Türkiyə, Azərbaycan və Özbəkistana qarşı". Bəzi kürd tarixçiləri Bağirovun Bərzaniyə qarşı intriqalar apardığını və bu işdə Beriyanın xidmətindən yararlandığını yazır. Ancaq Pavel Sudoplatovun xatirələrindən də görünür ki, Stalinin xarici siyasət sahəsində böyük ümidlər bağladığı Bərzani ilə çətin ki Beriyanın və Bağirovun açıq qarşılıqlı keçərdilər. Sudoplatova, görə, kürdlərin Azərbaycandan Özbəkistana köçürülməsi ideyası başdan ayağa Moskvanın ideyası idi və SSRİ-nin Yaxın Şərqi maraqlarının soyuması fonunda bu addım siyasi cəhətdən düzgün addımdı. Sudoplatov yazır: "Mən Yusupovun kabinetinə Bərzaninin başçılığı altında İrandan Azərbaycana qaçmış 3000 kürdün məskunlaşdırılması təklifi ilə gəlmişdim. Onları Qafqazda saxlamaq çox təhlükəli idi, odur ki, rəhbərlik kürdləri Özbəkistana köçürmək qərarına gəlmişdi..."

neqativ qarşılıdır. O cümlədən, Mirçəfər Bağirov həmin ideyaya böyük skepsislə yanaşırdı, Bərzaninin öz millətinin nümayəndələrinə nəzarət istəyini isə onun "öz xanlığını yaratmaq" cəhdi kimi qiymətləndirirdi. Ümumiyyətlə, kürd xalqında olan arxaik tayfa münasibətləri və sət iyerarxiya Mirçəfər Bağirovun tənqidinə səbəb olur.

Bərzaninin digər istəyi isə İraqa döndəndən sonra orada Kürdüstan dövləti yaratmaq barədə Staline yola gətirmək idi. Sudoplatovun memuarlarından bəlli olur ki, Stalin həmin ideyaya da qol çəkmiş.

Vadim Udilov "SSRİ-də terror aktları və təxribatlar" kitabında yazır: "Bərzani bəyan edir ki, İran hakimiyyətinə qarşı mübarizəni davam etdirmək niyyətindədir və Sovet hökumətindən onun dəstəsinə istirahət üçün bir neçə

ları inancılı kürdlər, həmçinin azərbaycanlılar qarşısında xütbələrlə çıxış etməklə onları heç də Sovet hakimiyyətini sevməyə çağırmırdılar. Yəni, söhbət teokratik bir iyerarxiyadan gedir, Bərzaninin Sovet quruluşu haqda söylədiyi pafoslu kəlmələr isə niyyətlərini ört-basdır etmək fəndindən başqa bir şey deyilmiş.

DİN-in Staline məruzəsində deyilir: "Bir müddət sonra agentura yolu ilə müəyyən edildi ki, Mustafa Bərzani siyasi savadsız şəxs olmaqla bərabər, kürd tayfalarını birləşdirərək onlardan knyazlıq qurmaq və bu knyazlığın rəhbəri olmaq niyyətindədir. O, SSRİ-də olduğu dövrə onun heç nəyə öhdəlik götürmədiyini müvəqqəti bir təzahür kimi baxır. Bu cür əhval-ruhiyyəni nəzərə alaraq yoldaş Bağirov hökumət qarşısında məsələ qaldıraraq ki, kürd xalqının dəstələri Azərbaycan SSR

Kürdlərin Özbəkistan dövrü 1958-ci ilə qədər – İraqda 14 iyulda kral II Feysəlin devrilməsinə qədər davam edir. Mütəliyyətin süqutundan sonra molla Mustafa Bərzani İraqa döndür...

Məmməd Süleymanov

Başkan Barzani'den 8 Mart mesajı: 'Emekleri ve fedakarlıkları sonsuza dek hafızamızda kalacaktır'

Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla bir kutlama mesajı yayımlayan Başkan Mesud Barzani, "Kürt kadınlarının rolünü not etmek gerekir, emekleri ve fedakarlıkları sonsuza dek hafızamızda kalacaktır" dedi. Başkan Mesud Barzani, sosyal medya hesabı Twitter'dan Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla bir kutlama mesajı yayımladı.

"Kürdistan, Irak ve dünya kadınlarının Dünya Kadınlar Günü kutlu olsun" diyen Başkan Barzani, "Mücadelemiz boyunca Kürt kadınlarının rolünü not etmek gerekir, emekleri ve fedakarlıkları sonsuza dek hafızamızda kalacaktır" ifadelerini kullandı. **Nerina Azad**

KDP-İ lideri Hicri: İran muhalefeti Kürtlerin birliğini parçalamaya çalışıyor

İran Kürdistan Demokrat Partisi (KDP-İ) Merkez Yürütme Başkanı Mustafa Hicri, İran muhaliflerinin bir kısmının Kürtler arasında fitne sokmaya ve birbirine düşürmeye çalıştığını belirterek, "İslam Cumhuriyeti ve otoriter muhalefet birliğimizi bozmaya çalışıyor" uyarısında bulundu.

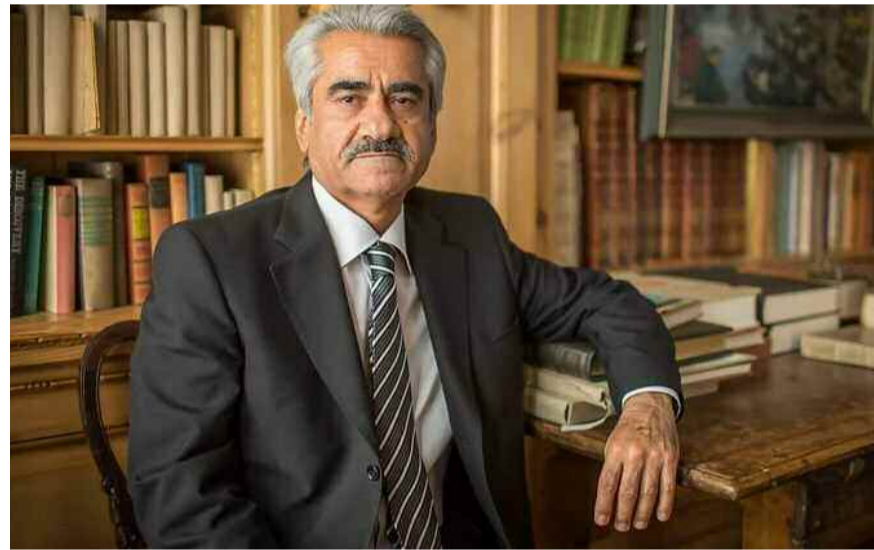
KDP-İ Merkez Yürütme Başkanı dün yayınladığı bir mesajda "Bir yanda İslam Cumhuriyeti ve yurtdışındaki otoriter yandaşları, Kürdistan siyasi güçlerinin ve partilerinin birliğini bozmaya ve böylece Kürdistan'ın konumunu zayıflatmaya çalışıyor" dedi.

KDP-İ Genel Başkanı, Kürdistan'daki tüm siyasi partilere "ulusal çizginin temel ilkelerine" bağlı kalmaya çağırdı ve Kürdistan'ın haklarının olduğu İran'ın geleceği için gönüllü birlik yolunda ilerlemeye hazır olduklarını söyledi.

Hicri bölünme konusunda uyardı: "Doğu Kürdistan'ın güçleri birleşirse Kürdistan'ın konumu güçlü olur ve egemenliğe kavuşur. Ancak parçalanırsak, işgalin devam etmesini ve ülkenin kaybedilmesine neden oluruz."

Mustafa Hicri'nin mesajı, İran Kürdistan Devrimci Emekçiler Devrimci Topluluğu(Komelaya Zah-

metkêşen Şoreşger a Kurdistanê (İran) Genel Sekreteri Abdullah Muhtedi'nin de aralarında bulun-

duğu sekiz Rojhilatlı Kürt ve İranlı muhalif partinin işbirliği ve ittifak için bir belge hazırlarken geldi.

Muhtedi, Twitter'da yayınlanan bir video mesajında, "Reza Pahlavi koalisyonunda olduğu için olumsuz değerlendirilmemeli." ifadelerini kullandı. Muhtedi, Koalisyonun İran'daki farklı kimliklerin çeşitliliğini tanıyan geniş bir koalisyon haline gelmesini umduğunu kaydetti.

KDP-İ daha önce eski İran Şahının oğlu Reza Pehlevi'nin de

yer aldığı bir koalisyona katılmayı reddetmişti. Mustafa Hicri, Kürt haklarını tanımayanlarla ittifak yap-

mayacaklarını söylüyor. Rojhilat'ta faaliyet yürüten Kürdistan Demokrat Partisi (Hizba Demokrata Kurdistanê) ve Kürdistan Demokrat Partisi -İran (Hizba Demokrata Kurdistanê İranê) 2022 Kasım'ında birleşme kararını imzaladı. İki parti KDP-İ adı altında faaliyet yürütmeye başladı.

Anlaşma metni, KDP-İ Genel Sekreteri Mustafa Hicri ile KDP Genel Sekreteri Halid Ezizi tarafından imzalandı. **Nerina Azad**

Kürdistan Bölgesi'nde seçim tarihi Mayıs ayına varmadan açıklanacak

Başkan Neçirvan Barzani'nin Danışmanı Dilşad Şahab, Kürdistan Bölgesi'nde parlamento seçimi tarihinin Mayıs ayına varmadan belirleneceğini açıkladı.

Dilşad Şahab, Rûdaw'a yaptığı açıklamada, Başkanlığın, iktidardaki Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ve Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin (YNK) seçimlerle ilgili farklılıklarını "kesinlikle" çözmeleri-

ni beklemeyeceğini söyledi. Şahab, Başkan Neçirvan Barzani'nin seçim için Mayıs'tan önce tarih belirleyeceğini de sözlerine ekledi.

Mevcut parlamentonun görev süresinin 31 Aralık'ta sona ereceğini ve seçim için en uygun dönemin Ekim ile Kasım ayı arasını olduğunu söyleyen Şahab, gecikmenin güven kaybına yol açtığını ve Kürdistan Bölgesi'nin seçimleri

yapmaktan başka seçeneği olmadığını sözlerine ekledi.

Kürdistan Bölgesi'nde parlamento seçimlerinin geçen yıl yapılması gerekiyordu, ancak iki büyük parti arasında yaşanan anlaşmazlıklar nedeniyle, parlamentonun dört yıllık görev süresi geçen Ekim ayında, oy çokluğuyla bir yıl uzatıldı.

KDP ile YNK arasındaki toplantılar, sorunları çözmek için geçtiğimiz günlerde yeniden başladı. Başdanışman, her iki tarafın da Çarşamba günü tekrar bir araya gelmesinin beklendiğini söyledi.

Tarafların, Irak seçim komisyonu ile koordinasyon konusunda anlaşacağı da belirtiliyor. Kürdistan Bölgesi Başbakanı Mesur Barzani de Pazartesi günü yaptığı açıklamada, YNK'yi kabineye dönmeye çağırıyordu. **Nerina Azad**

Almanya Dışişleri Bakanı: Türkiye'ye ilk yardım eden ülkelerden biri Kürdistan Bölgesi'ydi

Başbakan Mesur Barzani, Almanya Dışişleri Bakanı Baerbock ile görüştü

Başbakan Mesur Barzani, Almanya Dışişleri Bakanı Baerbock ile görüştü, görüşme sonrası

ortak bir basın toplantısı düzenledi.

Baerbock, "Bugün burada yüz yüze görüş alışverişinden bulunmaktan memnunum. İlk olarak, Türkiye'deki depremzedelere yaptığınız yardımlardan dolayı size yürekten teşekkür etmek istiyorum. Uluslararası düzeyde, zorlu güvenlik şartlarında Türkiye'ye ilk yardım eden komşu ülkelerden biri Kürdistan Bölgesi'ydi. Bu yankı uyandırdı. Ayrıca IŞİD korkusundan kaçan yaklaşık bir milyon göçmen, Irak Kürdistan Bölgesi'nde yaşıyor. Yine, ülkelerindeki iç savaştan kaçan yüz binlerce Suriye vatandaşı buraya sığınmış durumda. Bu büyük iş için size saygı ve takdirlerimizi sunuyoruz" dedi.

"2014'ten bu yana buraya yaklaşık 800 bin euro gönderdik, Kürdistan Bölgesi'ndeki rolümüzü sürdürmek istiyoruz" diyen Baerbock, şunları kaydetti:

"Kürdistan Bölgesi'nin güvenli bir sığınak olduğu bir kesim de Ezidilerdir. Göçmen kamplarının kapatıldığını duyduk. Bize göre bu, detaylı bir planla yapılmalı ki kadınlar ve çocuk bir kez daha göç etmek ve istikrarsız bir ortamda yaşamak zorunda kalmayın. Bir süre önce de IŞİD'in işlediği suçları soykırım olarak tanıdık."

IŞİD tehlikesinin sürdüğüne dikkat çeken Bakan Baerbock, ülkesinin IŞİD'le mücadelede Kürdistan Bölgesi'ne verdiği desteği yineleyerek, Alman güçlerinin Peşmerge'yi eğitmeye devam edeceğini söyledi ve geçtiğimiz 7 yılda Almanya'nın 50 milyon euro ödenek sağladığını ifade etti.

Annalena Baerbock, "Erbil, Almanya-Irak kültürünün etkileşimi ve yatırım açısından önemli bir merkez. Goethe DAAD Enstitüsü'nün burada temsilciliği var ve Kürdistan Bölgesi'ndeki 7 okulda Almanca eğitim veriliyor. Birkaç hafta önce de Alman-Fransız Kültür Enstitüsü'nün temeli atıldı. Bu da ilişkilerimizi ileriye taşıyacak" şeklinde konuştu.

Mesur Barzani: Ezidi Soykırımını tanıdığınız için teşekkür ediyorum

Başbakan Mesur Barzani, Almanya'nın Ezidi Soykırımını tanımasından dolayı Kürdistan Bölgesi adına teşekkür ederek, Şüphesiz bu, Ezidi kardeşlerimize yönelik işlenen suçların tanınması açısından çok önemliydi. Diğer dünya ülkelerinin de Almanya'yı örnek alarak bu katliamı soykırım olarak tanımasını ve Şengal'in, Ezidi kardeşlerimiz için yeniden inşasına katılmalarını umut ediyorum" dedi.

Başbakan, IŞİD'in yenilgiye uğratılması mücadelesinde Almanya'nın Kürdistan Bölgesi'ne büyük destek verdiğini vurguladı.

Terör mağduru Ezidi kadınlardan bazılarının çocuk sahibi olduğunu anımsatan Başbakan, "Ezidi toplumunun bu kadınlara kucak açmasını umut ediyoruz. Kültürel açıdan dönüşlerine izin verilmezse de Kürdistan Bölgesi Hükümeti onların büyük evidir. Güvenlikleri, geçim kaynakları ve çocukların yetiştirilmesinde onlara yardım etmeyi sürdüreceğiz" dedi.

Başbakan Mesur Barzani ayrıca, bölgenin istikrarı üzerinde etkisi olduğu için Kürdistan Bölgesi ekonomisinin kalkındırılmasında Almanya'dan destek beklediklerini ifade etti. **Nerina Azad**

Başbakan Mesrur Barzani: Kürdistan tarihinde kadınların belirgin bir rolü var

Erbil'de düzenlenen etkinlikte konuşan Başbakan Mesrur Barzani, kadınların, Kürdistan mücadele tarihindeki rolüne vurgu yaptı.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla başkent Erbil'de düzenlenen etkinlikte konuşan Başbakan Mesrur Barzani, kadınların, Kürdistan mücadele tarihindeki rolüne vurgu yaptı.

Konuşmasının başında Kürdistan, Irak ve dünya kadınlarının 8 Mart'ını kutlayan Başbakan, "Kadınların hayatta her zaman başarılı olmasını, haklarının korunmasını, zulüm ve baskından uzak olmalarını umuyorum" dedi.

Etkinliği düzenlemesi ve kadınların sorunlarıyla ilgili hizmet protokolünü imzalamasından dolayı Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının

Güçlendirilmesi Birimi'ne (UN Women) teşekkür eden Başbakan, "Başta hükümet kurumlarında olmak üzere, kadınların toplumsal yaşamın her alanındaki etkili rol ve faaliyetlerine desteğimizi yineliyoruz" diye konuştu.

Başbakan konuşmasının devamında şunları söyledi:

"Kürdistan halkının tarihinde, kadınların toplumda belirgin bir rolü oldu. Kürdistan mücadelesinin en zorlu ve çetin dönemlerinde, her zaman destek ver yardımcı oldular, etkili katılım gösterdiler. Gururla dolu bir geçmişe sahibiz. Raperin'den sonra parlamento ve Kürdistan Bölgesi Hükümeti'nin kurulmasında Kürdistan kadınlarının rolü, her zaman gözle görülür oldu. Kadınların hükümet içindeki etkisinin güçlenmesi, haklarına ulaşmaları ve

hiçbir şekilde ihmal edilmemeleri için çalışmaya devam ediyoruz."

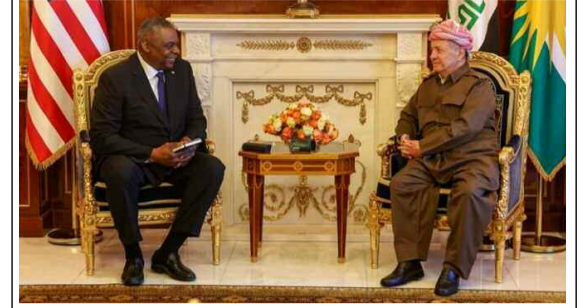
İmzalanan protokolün kadınlarla ilgili sorunlarıyla ilgili toplanan veriler konusunda yardımcı olmasını, kadın hakları ihlallerinin son bulmasını ve cinsiyet eşitliği önündeki engelleri kaldırmasını umduklarını belirten Başbakan, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Kürdistan Bölgesi Hükümeti olarak tüm gücümüzle, her türlü insan hakları ihlali ve şiddetin, özellikle kadın cinayetleri, kadına yönelik şiddetin karşısındayız. Ne yazık ki Kürdistan toplumu da dünyadaki birçok toplum gibi bu konudan muzdariptir. Bu şiddet, bizim açımızdan hiçbir şekilde kabul edilebilir değildir ve bunun son bulması için mücadele ve çalışmamızı sürdüreceğiz.

Şiddetle mücadele ve cinsiyet eşitliği, hepimizin görevidir ve toplumun, hükümetin, kadın örgütleri, sivil toplum kuruluşları, din hocaları, okullar, üniversiteler ve tüm kültür merkezlerinin birey ve ailenin bilinçlendirilmesi için ciddi şekilde çalışması gerekiyor. Kürdistan Bölgesi Hükümeti, kadınların konumunun güçlendirilmesi gerektiğine inanıyor ve bunun için çalışıyor. Erkek ve kadınlar, sunulan imkanlardan eşit şekilde faydalanmalı, hak ve görevlerinde de eşit olmalıdır."

Nerina Azad

Başkan Barzani, ABD Savunma Bakanı Austin'i kabul etti

ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin, Başkent Erbil'de Neçirvan Barzani ile görüşmesinin ardından Başkan Mesud Barzani ile bir araya geldi. Bağdat temaslarının ardından Erbil'e geçen ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin, Başkan Mesud Barzani ile bir araya geldi. Görüşmede, Erbil ile Bağdat arasındaki ilişkilerin yanı sıra çeşitli konuların ele alındığı bildirildi. Başkan Barzani görüşmenin ardından Twitter hesabından yaptığı açıklamada, ABD Savunma Bakanı'nı Erbil'de ağırlamaktan memnuniyet duyduğunu söyledi. Başkan Barzani, "Bakan Austin ve ben, federal hükümet ile ilişkiler ve hem Erbil hem de Bağdat'ın karşılıklı çıkarlar doğrultusunda anlaşmaya varmak için sürekli çabaları dahil olmak üzere çeşitli konuları tartıştık" dedi.

Nerina Azad

KDP ile YNK seçim komisyonu heyetleri bugün bir araya geliyor

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ile Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK) seçim komisyonu heyetlerinin bugün seçim yasasındaki değişiklikleri görüşmek için bir araya gelmeleri bekleniyor.

Konuya ilişkin K24'e açıklamada bulunan Kürdistan Bölgesi Parlamentosu YNK Fraksiyon Başkanı Ziyad Cebbar, KDP ile YNK seçim komisyonu heyetlerinin bugün Erbil'deki YNK Politbüro Ofisi'nde bir araya gelerek, seçim yasasında yapılacak değişiklikleri ele alacaklarını ifade etti.

KDP ile YNK seçim komisyonu heyetleri geçen hafta bir araya geleceklerdi fakat YNK'li bir üyenin hastalanması nedeniyle görüşme ertelenmişti.

KDP ile YNK seçim komisyonu heyetleri 28.02.2023 tarihinde Kürdistan Bölgesi Parlamentosu seçim yasasının 6'ncı maddesinde anlaşma sağlamış ve daha sonra yapılan açıklamada, bir araya gelecek problemleri ele alacaklarını duyurmuşlardı.

Nerina Azad

Deyrezzor'da İran destekli gruplara SiHA'lı saldırı: 8 ölü

Deyrezzor'da rejim yanlısı İran destekli yabancı milislerin bulunduğu askeri noktaya silahlı insansız hava aracı (SiHA) ile gerçek-

leştirilen saldırıda 8 kişi öldü, 10 kişi de yaralandı.

Rojava'nın Deyrezzor kentinin Hamidiye Mahallesi'nde rejim saflarında yer alan İran destekli yabancı milislerin bulunduğu askeri nokta, SiHA ile hedef alındı.

Yerel kaynaklar, 08.30 sıralarında gerçekleştirilen saldırıda 8 kişinin hayatını kaybettiğini, 10 kişinin de yaralandığını aktardı. Saldırıyı henüz üstlenen olmadı.

İran destekli milislerin, Deyrezzor'dan geçen Fırat Nehri'nin güneyinde ve batısında yoğun bir şekilde konuşlandığı biliniyor.

Nerina Azad

Başbakan İtalya'nın Bağdat Büyükelçisiyle görüştü

İtalya'nın Bağdat Büyükelçisi Maurizio Greganti ile görüşen Başbakan Mesrur Barzani, Kürdistan Bölgesi seçimlerinin bu yıl yapılması gerektiğini vurguladı.

Kürdistan Bölgesi Hükümeti'nden yapılan açıklamaya göre Başbakan Mesrur Barzani, İtalya'nın Bağdat Büyükelçisi Maurizio Greganti'yle bir araya geldi.

İtalya'nın Erbil Başkonsolosu Michele Camerota'nın da hazır bulunduğu görüşmede Kürdistan Bölgesi seçimleri, Irak ve bölgedeki siyasi gelişmeleri ile Kürdistan Bölgesi-İtalya ilişkileri ele alındı.

Kürdistan Bölgesi seçimlerinin önemini vurgulandığı görüşmede Başbakan, seçimlerin bu yılın uygun

bir zamanında yapılması gerektiğini ifade etti.

Büyükelçisi Maurizio Greganti, Kürdistan Bölgesi Hükümeti'nin hizmetlerde dijitalleşme hamlesi

başta olmak üzere, genelde insan hakları özelde ise kadın haklarını koruma ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye yönelik reform sürecine övgüde bulundu.

Nerina Azad

Uluslararası Koalisyon'dan Rojava'daki üslere askeri sevkiyat

Uluslararası Koalisyon Güçlerinin 20 kamyondan oluşan bir askeri konvoyu Kürdistan Bölgesi sınırlarından El-Welid üzerinden

Rojava'nın Haseke kentindeki askeri üssüne aktardığı bildirildi.

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR), Uluslararası Koalisyon

Güçlerinin 20 kamyondan oluşan bir konvoyu Kürdistan Bölgesi sınırlarından El-Welid üzerinden kuzeydoğu Suriye'deki bölgelere getirdiğini bildirdi.

Gözlemevi açıklamasında, konvoyda petrol kamyonları ve kapalı kamyonlar vardı. 30 TIR'lık konvoy daha önce yükünü boşaltarak yola çıktı, denildi.

Ayrıca SOHR 2 Martta, Uluslararası Koalisyon Güçlerinin El-Welid sınır kapısı üzerinden Kürdistan Bölgesi'nden Rojava'ya yeni askeri malzeme getirdiğini bildirdi. Gözlemevi kaynaklarına göre, lojistik malzeme ve silah taşıyan 30 kamyonluk bir konvoy, Haseke'nin güney kırsalındaki El-Şeddadi'deki Koalisyon üssüne ulaştı.

Nerina Azad

Peyama 8ê Adarê ya Serok Barzanî: Pêwîst e em girîngiyê bidin rola jinên Kurd

Serok Barzanî 8ê Adarê Roja Jinên Kedkar a Cîhanê pîroz kir û got, pêwîst e rola jinên

Kurd bê berçavgirtin, xebat û qurbanîdana wan her û her di bîra me de bimîne.

Serok Mesûd Barzanî bi minasebeta hatina Roja Jinên Kedkar a Cîhanê li ser hesabê xwe yê Twitterê peyameke pîrozbayî belav kir.

Serok Barzanî di berdeewamiya axaftina xwe de got: Roja Jinan a Cîhanê li jinên Kurdistan, Iraq û cîhanê pîroz be û got, pêwîst e em girîngiyê bidin rola jinên Kurd di tevahiya tekoşîna me de, xebat û qurbanîdana wan her û her di bîra me de bimîne. **PeyamaKurd**

Belemeke koçberan bin av bû: 27 kesan jiyana xwe ji dest dan

Li beravên Lîbyayê belemek bin av bû û nêzîkî 30 kesî canê xwe ji dest dan.

Jêdran tekez kirin ku piraniya wan ji bajarê Kobanê yê Rojavayê Kurdistanê ne. Ji aliyê xwe ve Jêderên medyayî raghandin, ku belemek binavbûyî 27 koçber li xwe digirt û 10 ji wan ji bajarê Kobanê ne ku 6 ji malbatekê ne û hejmarek ji xelkên Efrînê ne û berê xwe didan Ewropayê û li beravên Lîbyayê bin av bûn û canê xwe ji dest dan. **darkamazi.info**

Li Şingalê sê gorên bi kom tînen vekirin

Li Şingalê sê gorên bi kom tînen vekirin û tê çaverêkirin ku 40 term tê de hebin.

Îro Şemiyê 4ê Adara 2023an li Şingalê sê gorên bi kom ên dema DAIŞê li gundê Hemedanê yê ser bi qezaya Şingalê tînen vekirin.

Tê çaverêkirin ku termên 40 welatiyan di nav wan goran de hebin.

Ev di demekê de ye ku heta niha ji 89 gorên bi kom ên welatiyên Şingalê, 38 gor hatine vekirin û rufatên 160 welatiyan bo kesûkarên wan hatine veqerandin.

Herwiha 500 rufatên welatiyan bo Tiba Dadî ya Bexdayê hatine veguhestin, da ku pişkinîna DNA li ser wan were kirin û nasnameyên wan werin eşkerekirin.

Nêçîrvan Barzanî: Jin azad nebe, civak azad nabe

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, ji ber rastlêhatina 8ê Adarê, Roja Jinên Kedkar a Cîhanê, peyamek parve kir û bi rêya peyamê bal kişand ser rola jinan û diyar kir ku heta di nav civakekê de jin ne azad be, ew civak ne azad e.

Nêçîrvan Barzanî, di peyama xwe ya pîrozbahiyê de roja jinan li hemû jinên cîhanê, Kurdistan û Iraqê pîroz kir û wiha got:

"Ez 8ê Adarê, Roja Jinên Kedkar a Cîhanê bi germahî li hemû jinên li Kurdistan, Iraq û cîhanê pîroz dikim û hêviya serkeftinê zêdetir, kolnedan û berdeewamiyê ji wan re dixwazim.

Bi salan e jinan xwe bi rêxistin kirine û ji bo dabînkirina mafên xwe yê rewa, binbirkirina çewisandinê, tundûtûjîyê û rûbirûbûna newekheviyê, di hemû waran da xebat kirine.

Çawa ku me berê jî di warê reformên yasayî, siyaseta civakî, serxwebûna aborî û perwerdehiyê de piştgirî da jinan, em dê berdeewam bin û her tim em dê piştewaniyê li xebata wan a ji bo mîsogerkirina hemû mafên wan bikin. Bêyî azadiya jinê, tu civakek azad nabe û bi pêş nakeve. Em ê bixebitin da ku li Herêma Kurdistanê derfetên zêdetir bi beşdariya jinan di jiyana siyasî, rêveberî û hemû warên din de bê dayîn û tundûtîjîya li dijî jinan û binpêkirina mafên wan ku cihê nîgeraniyê ye, bi dawî bibe.

Di vî warî de pêwîstiya Herêma

Kurdistanê, bi siyaseta û stratejiyên nû û bi beşdariya hemûyan heye. Perwerde, hînkirin, pêşvebirina lêkolînên akademîk û xebatên

xebata jinên Kurdistanê di birêxistinên hikûmî û nehikûmî de di femangeh û saziyan de bilind dinirxînin. Em bi rêz û hurmet li erk

zaniştî, hişyarî û diyaloga pîralî, rêyên herî baş in ji bo gihîştina vî armancê.

Ji bo wan jinên ku ji xwe bawer bûne, di qadên jiyane yê cuda de bi pêş ketine û xwe îspat kirine, di pêkanîna erkên xwe de serkeftî bûne û bûne pêşeng, ez pîrozbahî û destxweşiyê li wan dikim.

Jinên Kurdistanê digel jinên cîhanê divê zêdetir berhevî û beşdarî di pirsên jinan û pirsgerêkên din ên jiyane de hebe.

Bi vî minasebetê, em kar û

û keda wan hemû jinên ku di her warekê sektora giştî û ya taybet da dixebitin û bi awayekî çalak di rêvebirin û avakirina civak û welat da beşdariyê dikin, dinihêrin.

Silav li giyanên hemû wan xani-man yê ku ji bo wekhevî û bidestxistina mafên xwe yê jinane canên xwe bexişandine û hemû yê ku bûne qurbanîyên tundûtûjîyê. Bila ruhên wan şad bin yada wan her dem bi xêr be.

8ê Adarê, Roja Jinên Kedkar a Cîhanê pîroz be." **PeyamaKurd**

Partiya Sosyalîstên Ewropayê, piştgirî da Kiliçdaroglu

gotin:

"Partiya Sosyalîstên Ewropayê (PES), bi xurtî piştgiriyê dide Kemal Kiliçdaroglu ku ji Partiya Komarî ya Gel (CHP) wekî namzedê hevbeş ê opozîsyona Tirkîyeyê di hilbijartinên serokomariyê yê meha gulanê de were lidarxistin.

Hilbijartinên bê yê parlamenî û serokomariyê, derfeteke girîng e ji bo rawestana li ber deshilatdariya otorîter a Tirkîyeyê yabîna desthilatdariya Erdogan. Erdogan bi qestî cihêbûna desthilatdaran û pîrrengiya siyasî kir hedef û bi eşkereyî muxalefeta siyasî çewisand. Dem hatiye em eşkere bikin ku demokrasî, azadiyên sîvil û cudakirina desthilatan, ji yek projeya siyasî girîngtir e.

Sosyalîst û demokratên Ewropî, ji ber ku li pişt Kemal Kiliçdaroglu bûne yek, em partyên muxalefetê teqdîr dikin. Ev pêngava jixwe bawer, hêzên demokrasîyê yê di nav Tifaqa Milet de dike yek û me gavek din nêzî Tirkîyeyeke adil dike." **PeyamaKurd**

Partiya Sosyalîstên Ewropayê (PES) ragihand ku ew di hilbijartinên 14ê Gulanê yê Serokomariya Tirkîyeyê de piştgiriyê didin namzedê Tifaqa Melet Kemal Kiliçdaroglu.

Partiya Sosyalîst a Ewropayê ku ji aliyê endamên Partiya Sosyal

Demokratên Yekîtiya Ewropayê (YE) ve hatiye avakirin, piştgirîya xwe ya ji bo namzedê serokomariyê yê hevpar ê Tifaqa Milet Kemal Kiliçdaroglu ragihand û pê re jî daxuyaniyek parve kir.

Di daxuyaniya ku li ser malpera PESê hat parvekirin de wiha hat

Li Meletiyê avahiyeke 5 qatî hilweşiya

Li bajarê Meletî yê Bakurê Kurdistanê avahiyeke 5 qatî hilweşiya. Tîmên lêgerîn û rizgarkirinê hewl didin bizanin ku di bin avahiyê de kes heye an na.

Li taxa Mustafapaşa ya li bajarê Meletiyê, ku di erdheja Mereşê de ziyaneke mezin dîtîye, avahiyeke xisardîtî ya 5 qatî ji nişka ve hilweşiya.

Welatiyên ku hilweşîna avahiyê dîtine, agahî dane tîmên 112 û li ser agahdarkirinê, li derdora avahiyê tedbîrên ewlehiyê hatin wergirtin û tîmên AFADê dest bi xebatên

lêgerîn û rizgarkirinê kirin.

Tîmên lêgerîn û rizgarkirinê hewl

didin bizanin ku di bin avahiyê de kes heye an na. **darkamazi.info**

Nêçîrvan Barzanî, Wezîra Karên Derve ya Almaniyayê qebûl kir

Li gorî agahiyên ji Serokatiya Herêma Kurdistanê hatin ragihandin, Serokê Herêma Kurdistanê

Herêma Kurdistanê dike.

Di dewama daxuyaniyê de hat diyarkirin ku Nêçîrvan Barzanî tekez

Almanya girîngiyê dide pêwendiyên xwe yê ligel Iraq û Herêma Kurdistanê û aramiya siyasî û aborî.

Di daxuyaniyê de hat gotin ku Baerbock tekezî li ser çibicîkirina rêkeftina di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal a Iraqê de ya ji bo asayîkirina rewşa Şingalê kir ku dibe sedema vegera koçberan û avadankirina navçeyê.

Her wiha hat zanîn ku pêwendiyên Hewlêr û Bexdayê mijareke din a hevdîtîne bû û Nêçîrvan Barzanî bal kişand ser atmosfera erênî ya diyaloga navbera herdu aliyên a ji bo çareserkirina pirsgrêkan û amaje bi hemahengiya bihêz a navbera artêşa Iraqê û Pêşmerge ya ji bo şerê terorên ÎŞÎDê kir.

Hat zanîn ku pêwendiyên Iraq û Herêma Kurdistanê yê ligel welatên cîran, rewşa koçberên Herêma Kurdistanê, rewşa Şingalê û Êzdiyan û hin mijarên hevbeş hatin nirxandin.

Di dewama daxuyaniyê de hat ragihandin ku Nêçîrvan Barzanî ji bo piştevanî û alîkariya bo Kurdên Êzdî û naskirina jenosîdê ya Parlamantoya Almaniyayê, spasiya Almaniyayê kir.

PeyamaKurd

Nêçîrvan Barzanî, îro Wezîra Karên Derve ya Almaniyayê Annalena Baerbock pêşwazî kir.

Li gorî daxuyaniya ku Serokatiya Herêma Kurdistanê di derbarê hevdîtîne de belav kir, di hevdîtîne de Nêçîrvan Barzanî spasiya Almaniyayê kir ku di warê leşkerî, mirovî û siyasî de piştevaniya Iraq û

kir ku metirsiya terorê heta niha berdewam e û ji ber vê yekê jî pêwîstiya Iraq û Herêma Kurdistanê, bi berdewamiya piştevaniya Almanya û civaka navneteweyî heye.

Hat diyarkirin ku Wezîra Karên Derve ya Almaniyayê Annalena Baerbock tekezî li ser wê yekê kir ku

Ji Demirtaş nameyeke vekirî bo Akşener: Heger hûn dixwazin piştgiriya me bistînin...

Heserokê berê yê HDPê Selahattin Demirtaş ku ji sala 2016an ve li Girtîgeha Edirneyê girtî ye, piştî eşk-

Meral Akşener nameyeke vekirî li ser hesabê xwe yê medya civakî belav kir. Selahattin Demirtaş li ser got-

wezaretan jî ne mimkun e" nameyeke vekirî bo Akşener belav kir. Demirtaş di nameya xwe de çend pirsan ji Akşenerê dike û dibêje, "Siyaseta muzakereyê ya ku ji we re heq e, çima ji bo HDPê ne heq e? Gelo çî xeteriya wê heye ku HDP bi namzedê serokomar ê ku dengê xwe bidîyê re muzakereyan bike?"

Demirtaş di nameyê de dide xuyakirin ku ew dê wekî hilbijêr li gorî biryara rêveberiya HDPê tevbigere û dengê xwe jî li gorî wê biryarê bide namzedê serokomar.

Selahattin Demirtaş di dawiya nameya xwe de bi zimanê Kurdî dibêje: "Peyva dawî, birêz Akşener bila tu bizanibe ku em Kurd in. Em gelê Kurd xwedî nasname, ziman, çand, huner û dîrok in. Em di doza xwe de jî mafdar in. Bila qet neyê jibîrkirin." Demirtaş diyar dike, heger bixwazin dengên HDPIyan bistînin jî pêwîste ji danûstandinê nerevin.

PeyamaKurd

erekirina navê Kemal Kilicdaroglu bo namzedê serokomariyê yê opozîsyona 6 partiyên Tirkîyê û daxuyaniyên derbarê HDPê yê Seroka IYIPê

inên Meral Akşener ên; "CHP û HDP dikarin hevdîtîne bikin. Lê qet nikarin daxwazên HDPê bînin ser maseyê. Danûstandineke bo

9 kesên ku derbarê lîstika Amedspor-Bursasporê de hatibûn desteserkirin hatin berdan

9 kesên ku li bajarê Bursa yê Tirkîyê derbarê provokasyonên leyistika di navbera Bursaspor û Amedsporê, de hatibûn desteserkirin, hatin azadkirin.

Kluba Amedsporê ku piraniya yarîzanên wê Kurd in, roja Şemiyê 5ê Adara 2023an bi armanca leyistika ligel Bursasporê ji bajarê Amedê yê Bakurê Kurdistanê çûn bajarê Bursa yê Tirkîyê.

Heman şevê bi dehan alîgirên Bursasporê li ber wê otêlê kom bûn ku yarîzanên Amedsporê lê diman, slogana nîjadperestî "Çiqas bextewer e ew kesê dibêje Tirk im" bilind kirin.

Roja Yekşemê piştî nîvro, berî destpêkirina leyistikê, di dema leyistikê de û piştî bidawîbûna leyistikê

jî çend caran yarîzan, alîgirên Bursasporê û polîsan êrîşî yarîzanên Amedsporê kirin.

Bi biryara Serdozgeriya Komarî ya Bursayê derbarê wan provokasyonên li hember tîma Amedsporê roja Dûşemê lêkolîn hatibû destpêkirin û 9 kes hatibûn destsarkirin.

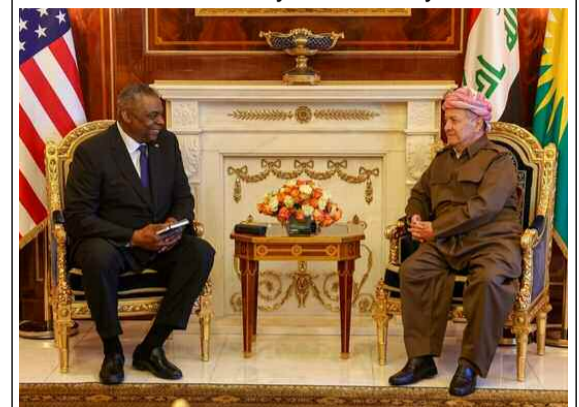
Li gor zanyariyan roja Sêşemê

7ê Adara 2023an piştî temambûna karûbarên yasayî kesên destsarkirî bo dozgeriyê hatin şandin. 3 ji wan ji aliyê dozger ve hatin azad kirin û 6 kesên mayî jî bi daxwaza girtinê bo dadgehê hatin şandin. Hat ragihandin bi biryara dadgehê her 6 kesên mayî jî bi mercê kontrola dadî hatine azadkirin.

Nerina Azad

Serok Mesûd Barzanî bi wezîr Lloyd Austin re civiya

Serokê Kurdistanê Mesûd Barzanî bi wezîrê bergiriyê yê Amerîkayê Lloyd Austin re li Hewlêrê li ser têkiliyên cuda û yê Hewlêr-

Bexdayê hevdîtîn kirin. Wezîr Austin di çarçoveya seredana xwe ya Rojhilatê Navîn de ji Bexdayê çû Herêma Kurdistanê û bi serok Barzanî re hevdîtîn kir.

Serok Barzanî di pey hevdîtîne de di ser hesabê xwe yê Twitterê de ragihan dku ew dilxweşe Austin bûye mêvanê wî û pêşwaziya wî kiriye. Serok Barzanî di ser hesabê xwe de weha got: "Wezîr Austin û ez li ser têkiliyên hukûmeta federal û me, hem Erbil û hem Bexda li ser rêza berjewendiyên her dû terefan ji bo bigihên peymanekî, hewlên me yê daîmî di nav de em li ser gelek mijaran axifîn."

PeyamaKurd

Di salekê de Îranê 245 çalakvanên jin yê Kurd desteser kirine

Rêxistina Hengaw a Mafên Mirov ragihand ku sala 2022an 245 çalakvanên jin ên Kurd li Îran û Rojhilatê Kurdistanê hatine desteserkirin û ji wê hejmarê 30 kes bi tohmata çalakiyên siyasî û beşdarbûna xwepêşandan hatine cezakirin.

Xwepêşandanên çend mehên borî ku piştî mirina Jîna Emînî (17.09.2022) li bajarê Seqiz destpê kirin, di wan de jinan rolekî serekî û pêşeng dîtin û dînamoya xwepêşandan bûn. Di xwepêşandan de hejmareke berçav a jinan hatin kuştin, birîndar bûn û hinekan ji wan jî çavên xwe ji dest dan.

Rêxistina Hengaw bi helkefta 8ê Adarê Roja Cîhanî ya Jinan raporek li ser rewşa jinan belav kiriye û dibêje: "21 jin ji ber çalakiyên siyasî, 3 kes li ser çalakiyên sîvil û di xwepêşandan de jî 221 jin hatine desteserkirin."

Li gor wê raporê, li parêzgeha Sine 137 çalakvanên jin, li parêzgeha Urmîyê 39, Kirmaşan 25, Îlam 24 û li parêzgehên Îranê jî 20 çalakvanên jin hatine desteserkirin. Ji 8ê Adara 2022 û heta 8ê Adara 2023an herî kêm 30 çalakvanên jin, bi tohmata tevgera siyasî, beşdarbûna xwepêşandan û çalakiyên sîvil bi giştî cezayê 77 sal û dû meh zîndan li ser wan hatiye ferzkirin.

Cezayê darvekirinê jî li ser du çalakvanên LGBTQ hatiye ferzkirin. Her li gor wê raportê, di sala 2022an de 25 jin li bajarên cuda yê Rojhilatê Kurdistanê hatine kuştin. Piraniya wan ji aliyê kesûkarên xwe ve hatine kuştin û kuştina 5 kesan ji wan li ser `namûsê` bûye.

darkamazi.info

Llyod Austin: Amerîka piştewaniya Herêma Kurdistanê û hêzên Pêşmerge dewam dike

Wezîrê Berevanîyê yê Amerîkayê Llyod Austin, îro 7ê Adarê di civîna rojnamevanî ya

ligel Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî de, piştewaniya Amerîkayê ya ji bo Herêma Kurdistanê û hêzên Pêşmerge dubare kir û got, 'Amerîka piştewaniya pêngavên yekxistina hêzên Pêşmerge dike.'

Wezîrê Berevanîya Amerîkayê Llyod Austin di civîna rojnamevanî de, piştewaniya Amerîkayê ya ji bo hêzên Pêşmerge di rûbirûbûna terorîstên DAIŞê de dubare kir û got: "Em li Iraqê dimînin û em berdewam dibin di piştewankirina hêzên Iraqê û Pêşmerge di şerê dijî DAIŞê de. Em di dema borî de ligel Herêma Kurdistanê mil bi mil xebitîne."

Llyod Austin, pêşwazî li hewldanên Wezareta Pêşmerge yê ji bo yekxistina Lîwayên 70 û 80 nîşan da û diyar kir: "Amerîka pêşwazî li pêngavên yekxistina hêzên Pêşmerge dike."

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî jî spasiya piştewaniya berdewam a Amerîkayê ji bo hêzên Pêşmerge û Herêma Kurdistanê kir û diyar kir: "Me ligel Wezîrê Berevanî yê Amerîkayê kêşeyên navbera Hewlêr û Bexdayê, yekxistina hêzên Pêşmerge û hevahengiya navbera Pêşmerge û Artêşa Iraqê gotûbêj kir." peyamakurd.com

Plasschaert: Hêvîdarim di demeke nêz de çareserî bê dîtin...

Nûnera Sekreterê Giştî yê Neteweyên Yekbûyî (NY) li Iraqê Jeanine Hennis-Plasschaert, li ser encamdana hilbijartinên Parla-

mentoya Kurdistanê got ku wan ji bo partiyên siyasî bi hev re hilbijartinan pêk bînin hemû hewl dane.

Plasschaert, di Pêşengeha Pirtûka a Hewlêrê de li ser astengî û nakokiyên li ber hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê ji rojnamevanan re got: "Ez hêvîdar im di demeke nêz de çareseriyek ji bo vê kêşeyê were dîtin."

Jeanine Hennis-Plasschaert da zanîn: "Eger tu li vî welatî bijî, divê dîtina te ya erênî hebe û kesekî geşbîn bî."

Li ser kêşeyên navbera Herêma Kurdistanê û Bexdayê jî Plasschaert diyar kir: "Li herdu aliyên daxwaza çareserîkirina kêşeyan heye." **PeyamaKurd**

Serok Barzanî: Qewareya Herêma Kurdistanê yek ji berhemên raperînê ye û divê were parastin û bihêzkirin

Serok Mesûd Barzanî bi boneya salvegera Raperîna sala 1991ê ya Başûrê Kurdistanê peyamek belav kir û tê de tekezî li wê yekê kir ku "Raperînê ew rastî ji dost û dijminan re îspat kir ku zilm û tirs ti carî nikare vîna azadiyê di dilê gelê Kurdistanê de vemirîne."

Serok Barzanî di peyama xwe de got: "Bi helkefta 32 saliya raperîna mezin a gelê Kurdistanê, pîrozbahiye li malbatên serbilind ên şehîdan, Pêşmergeyên qehreman, hemû têkoşer, azadîxwaz, welatparêz û hemû gelê Kurdistanê dikim".

Serok Barzanî da zanîn, "Raperîn, bi saya îradeya azadiya gelê Kurdistanê, qehremaniya Pêşmerge, plansazkirin û yekrêziya partiyên tevgera rizgarîxwaz a Kurdistanê pêk hat. Raperînê ew rastî ji dost û dijminan re îspat kir ku zilm û tirs ti carî nikare vîna azadiyê di dilê gelê Kurdistanê de vemirîne. Raperîn nîrx û armancên bilind hilgirt, ji bo gelê Kurdistanê azad bibe û jiyanê wî ya serbilind li welatê wî

hebe".

Serok Barzanî di peyama xwe de dibêje: "Di bîranîna raperînê de, bi

gelê Kurdistanê ye, destkefteke dîrokî û giranbuha ya gelê Kurdistanê ye. Divê ev destkeftî bê

hezaran silav ji bo şehîdên raperînê û hemû şehîdên tevgera rizgarîxwaz a Kurdistanê û em tekeziyê li ser wê yekê dikin ku qewareya Herêma Kurdistanê ku yek ji berhemên raperîna

parastin û bihêzkirin û bi ti carî nabe kar ji bo lawazkirin û nehîştina nîrx û armancên ku gelê Kurdistanê ji bo wan serî hildaye, bê kirin". **darkamazi.info**

PAK: Em di 8ê adarê da jî, di dermankirina birînên erdhejê da berdewam bin

Komîsyona Jinan a PAKê (Partiya Azadiya Kurdistanê): Em îsal, di bin kavil û qetlîam û felaketa ku ji ber erdheja 6 sibatê rûdaye, pêşwazîya 8ê adarê dikin.

Komîsyona Jinan a Partiya Azadiya Kurdistanê (PAK) bi wesîleya 8ê Adarê Roja Jinên Kedkar ên Cîhanê daxuyaniyê nivîskî da û got, "Îsal em 8ê Adarê di bin xirbeyên komkujî, wêranî û karesata erdheja 6'ê Sibatê de pêşwazî dikin. "Azadî ji bo Kurdistanê; Di Kurdistanê azad de em ji jin û hemû gelê xwe re dibêjin azadî."

Daxuyaniya nivîskî ya PAKê wiha ye: Îro 8ê Adarê Roja Jinan ya Cîhanê ye.

Em îsal, di bin kavil û qetlîam û felaketa ku ji ber erdheja 6 sibatê rûdaye, pêşwazîya 8ê adarê dikin.

Bi dehhezaran gelê me di vî erdhejê da jîyana xwe ji dest dane, ji 150 hezarî zêdetir mirov birîndar bûne, bi sedhezaran xanî xera bûne, bi milyonan mirov bê xanî mane û cîh û warên xwe terk kirine.

Aşkereye ku, çî bi siyasî, helwest, kiryar û rêveberîya xwe ya berîya erdhejê ve; çî jî bi kiryar, îhmal, xemsarî, bêserûberî, bêorganîzasyonî û qedexeyê astengiyên ku peyda kirîye; berpîrsyarê yekem û yê esasî yê vî felaket û qetlîama ku di erdhejê da rûdaye, Dewleta Tirk bi xwe ye.

Mixabin, çawa ku di her şer û tevlihevîyên civakî da mexdûrên yekem jin in; di felaketên xwezayî da jî mexdûrên herî mezin her jin bûne.

Di 6ê sibatê da, li 11 bajaran erdhejê rûdabû û piraniya van bajaran bajarên Bakurê Kurdistanê bûn.

Di vî erdhejê da jî, yên ku herî zêde zerar dîtine, mexdûr bûne, jin, zarok, kêmendaman û kesên temên mezin bûne.

Belê, mixabin wek ku li gelek derên cîhanê, îro li her çar perçeyên Kurdistanê jî jin rû bi rûyî êrîş, tundî û qetlîaman dibin.

Jinên Kurd û Kurdistanî tuşî

êrîşên dewletên dagirker, mêtîngehkar dibin û gelek jin jî rû bi rûyî zext û şiddeta mîrên ku li

kevneşopî, ziman û çanda netewî ye. Jin pîrek e di navbera duhî, îro û pêşerojê de.

malên me, li kargehên me, li kolanên me û di hemû warên jîyana me de ne dibin.

Her çend nêvîyê civata Kurdistanê ji jinan pêk tê jî, lê jinên Kurd li Tirkîyeyê û li Bakurê Kurdistanê ji mafê perwerdeya zimanê xwe yê dayikê bêpar in. Di mafên civakî, aborî, tevlihbûna jîyana polîtîk û heta di mafê perwerdeyê jî jin tûşî neheqîyê mezin dibin.

Hîna jî bi hezaran jinên Kurdên Êzidî di destên DAIŞê a ku rêxistineke terorî û nemirovane ye da êsîr in.

Îro him wek cinsiyeteke bindest, him jî wek beşek ji civaka Kurd û Kurdistanê, li dijî şiddet, tacîz, dest-dirêjî, neheqî û zilmên ku em tuşî dibinê, bi rûmetî em dengê azadî, wekhevî û edaletê bilind dikin.

Em wek jin beşek in ji civaka ku em tê de dijîn; lê beşeke ku ji wekhevîyê, ji gelek mafên xwe bêpar in. Em dê bi rêxistin û xebatên xwe yê taybet jî li hember cûdabûnên cinsî yê bi her awayî û neheqîyan dengê xwe bilind bikin, tekoşîna bidomînin.

Divê em bizanibin ku, azadiya jinê, di dîroka mirovahiyê de her bûye mifteyê ku derîyê gelek azadiyan vekirîye. Berîya herkesî divê em jin ji vî yekê agahdar bin.

Jin, helqeya ewil e ya hemû nîrx,

Azadiya jinan beşek û katalîzoreke di azadiya hemû beşên civakê yê etnîkî, cinsî, olî, mezhebî û civakî de.

Em di vî hişmendiyê de ne ku jina birêxistin, temînata civaka wekhev û azad e; temînata neteweke birêxistin e.

Jinên Kurdan herdem bûne hedefa yekem ya dewletên mêtîngehkar. Lê jinên Kurdan tu caran serî netewandiyne. Di hemû serhildan û şerên Kurdan de cîhê xwe stendine, liberxwedane.

Em dibêjin "Azadî ji bo Kurdistanê û di Kurdistanê azad da jî, azadî ji bo hemû gelê me û ji bo jinan".

Îro ji bo bicîh anîna daxwazên acil ên mîletê Kurd, divê em hemû jinên Kurd dest bidin hev û li gel hemû xelkê Kurdistanê em hêza xwe bikin yek.

Ji bo dermankirina birînên erdheja 6ê sibatê divê em di xebatên xwe yê derbarê gîhandina alîkarîyên ji bo mexdûrên erdhejê da bêwestan berdewam bin, seferber bibin.

Li gel hemû êş û birînên me yê ku ji ber erdheja 6ê sibatê rûdane jî, em roja jinan ya cîhanê û ya hemû jinên Kurdistanê û li jinên cîhanê pîroz dikin. Em jin in, xurt in û em dikarin! **Nerina Azad**

Nêçîrvan Barzanî û Mîr Hazim tekezî li ser cîbicîkirina rêkeftina Şingalê dikin

Serokê Herêma Kurdistanê û Beg kir. Mîrê Êzdiyan tekezî li ser giringiya Di civînê de rewşa Êzîdiyên li

berdewamiya guhdana bi rewşa Êzdiyan û cîbicîkirina rêkeftina asayîkirina rewşa Şingalê kirin.

Li gor malpera Serokatîya Herêma Kurdistanê, Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî pêşwazî li Mîrê Êzdiyan li Herêma Kurdistanê Iraqê Mîr Hazim Tehsîn

kampên koçberan, li Şingal û derveyî welat hate gotûbêjîkirin û tekezî li ser berdewamiya proseya rizgarkirina Êzîdiyên revandî, başkirina jiyana rizgarkirîyan û çawaniya alîkariya wan hat kirin.

Her du aliyên tekezî li ser giringiya berdewamiya guhdana bi

rewşa Êzdiyan û cîbicîkirina rêkeftina di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal a Iraqê de ya ji bo asayîkirina rewşa Şingalê kirin, ji bo ku xelkê herêmê vegehin cihên xwe û li ser asta Herêma Kurdistanê, Iraq û cihanê alîkarî bînin kirin ji bo avakirina Şingalê û navçeyê bi giştî.

Nêçîrvan Barzanî berdewamiya piştewaniya Êzdiyan û parastina mafên wan li Iraq û Herêma Kurdistanê dubare kir. Herwiha tekez kir ku proseya rizgarkirina revandîyan û eşkerakirina çarenivîsa wan dê berdewam be û her çi pêwîst be ji bo rizgarkirin û alîkariya wan, dê xemsariyê nekin.

Ji aliyê xwe ve, Mîrê Êzdiyan spasiya Nêçîrvan Barzanî kir ji bo piştewanî û alîkariyên wî yê berdewam, bi taybetî hewlên wî yê ji bo rizgarkirina revandîyên Êzîdiyên û berevaniya li mafên wan.

Encamên serdan û hevdîtînanê vê dawiyê yê Mîrê Êzdiyan ligel Papayê Vatîkanê û rayedarên welatên Ewropa, Iraq û navçeyê mijareke din a vê hevdîtîna bû. **darkamazi.info**

Talebanî û Berbok; Çareserîya aloziyan aramiya Siyasî û vejandina aborî ye

Cîgirê serokê hikûmeta Herêma Kurdistanê Qubad a Talebanî û wendiyên navbera Hewlêr û Bexdadê û peywendiyên navbera Herê-

Wezîra Derve ya Elmanyayê wiha nerînên xwe anîn ser ziman: Çareserîya aloziyan aramiya Siyasî û vejandina aborî ye.

Qubad Talebanî cîgirê serokwezîrê Herêma Kurdistanê li Hewlêrê pêşwazî li wezîra derve ya Almanîya Analîna Berbock kir û di wê hevdîtîna du qolî de, herdu aliyên behsa pirsên navxweyî û pey-

ma Kurdistanê û Almanîya hat kirin.

Di hevdîtîna 8 adara 2023'an de, ku tê de endamê desteya kargêrî ya politbüroya Yekîtiya Nîştîmanî ya Kurdistanê (YNK)ê Derbaz Kosrat Resûl û cîgirê serokê fermangeha peywendiyên derve yê Herêma Kurdistanê Daban Şadala amade bûn, cîgirê serokwezîran tekezî li ser piştewaniya xwe ji bo hikûmeta

Mihemed Şiyah Sûdanî dupat kir û hêvî xwest ku hikûmeta nû ya Êraqê bikaribe projeyê yasaya budceyê û yasaya petrolê û gazê bi awayekî ku di berjewendîya hemû Êraqîyan de be bicih bike.

Derbarê peywendiyên navbera Hewlêr û Bexdadê de jî, Analîna Berbock tekez li ser vê yekê kir ku hikûmeta Elmanyayê piştewaniya çareserîkirina kêşeya navbera Hewlêr û Bexdadê dike û pêwîste peywendiyêke destûrî ya bihêz di navbera her du hikûmetan de hebe bo aramkirina ewlekarî û siyaseta û vejandina aborîya li sertanserê Êraqê pêk were.

Di beşekî dinê evê dîdarê de Qubad Talebanî spasiya Almanîya kir, ji ber ku ew di berê de alîkarîya pispor û şîretkarên di biwarên corane de dike û hêvî xwest, ku ev alîkarî dirêjpeyêr be.

Cîgirê serokwezîran daxwaz ji hikûmeta Almanîya jî kir, ku alîkariya vejandina aborîyê bike û kar li bajêr û bajêrên Herêma Kurdistanê saz bike, da ku hemû deverên Kurdistanê bi hevsengî geş bibin û vejîna aborî bi xwe ve bibînin. **PUKMEDIA**

Sererkanê Amerîkayê serdana Rojavayê Kurdistanê kir

Hate diyarkirin ku Sererkanê Giştî yê Amerîkayê General Mark Milley bi awayekî surprîz serdana Rojavayê Kurdistanê kir. Sererkanê Giştî yê Amerîkayê General Mark roja Şemiyê 4ê Adara 2023an di çarçoveya serdaneke berê nehatibû ragihandin de

baregeha leşkerî ya li Rojavayê Kurdistanê kontrol kir.

Li gorî nûçeya Euronewsê, Milley ê ku serdana baregeha leşkerî ya 8 sal in di têkoşîna li dijî DAIŞê de kar lê tê kirin, daxuyaniyek da rojnamevanan.

Li aliyê din ajansa nûçeyan a Reutersê jî nûçeya serdana Miller weşand û diyar nekir ku serdana kîjan baregehê kiriye. Li gorî nûçeyê Sererkanê Amerîkayê got, "Hêzên Amerîkayê û Hêzên Sûriyaya Demokratîk (HSD) di warê misogerîkirina têkbirina berdewamî ya DAIŞê de, pêşde çûne".

Milley di bersiva pîrsa rojnamevanekî de ku gotibû "gelo erka li Sûriyê hêjayî rîskê ye yan na?" bi ewlehiya hevpeymanên xwe ve girê da û got, "Erê."

Têkildarî serdana Milley ji HSD û Rêveberîya Xweser a Rojavayê Kurdistanê ti daxuyanî û agahiyên fermî nehatine dayîn. **darkamazi.info**

Serokwezîr Barzanî: Bi sedan gundên me, ji ber şerê PKKê û Tirkîyeyê wêran bûne!

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, di daxuyaniya çapemeniyê ya ligel Wezîra Karên Derve ya Elmanyayê Annalena Berbock de zîyanên ku ji ber pevçûnên navbera Tirkîye û PKKê li Herêma Kurdistanê bûne, rag-

ihandin. Serokwezîr Barzanî, di daxuyaniya hevpar a ligel Berbock de li ser êrişên welatên cîran ên li ser xaka Iraq û Herêma Kurdistanê axivî û diyar kir ku wan her dem gotiye ku ew li dijî binpêkirina serwerîya Iraq û Herêma Kurdistanê ya ji aliyên ve ne.

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê diyar kir ku ew naxwazin navçeyên Herêma Kurdistanê ji bo êrişkirina li ser welatên cîran were bikaranîn. Di heman demê jî daxwaz ji welatên cîran kir ku ew jî bi tu hincetekê destêwerdanê di karûbarên navxweyî yê Herêma Kurdistanê û Iraqê de nekin û nebin beşek ji pêkanîna bêaramiyê. Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî bal kişand ser şerê navbera Tirkîye û PKKê jî û got ku "Di navbera Tirkîye û PKKê de demeke dirêj pirsgrîk hene. PKKê kiriye ku Tirkîye êrişên bi vî awayî berdewam be." Serokwezîr Barzanî hêviyên xwe hanî zimên ku kêşeya Kurd çareser bibe û PKKê edî nîkaribe li ser navê Kurdan destêwerdanê di aramiya deverê de bike û axftina xwe wiha berdewam kir: "Ji ber şer û pevçûnên Tirkîye û PKKê, zêdetirî 800 gundên me wêran bûne û me nîkaribû em wan ava bikin. Bêguman helwesta me ew e ku divê ev şer bi dawî bibe da ku em bikaribin gel vegehin gund û deverên wan." **PeyamaKurd**

Balyoza Amerîkayê: Em destekê didin yekbûna Pêşmerge

Balyoza Amerîkayê ya Bexdayê Alina Romanowski ragihand ku Amerîka pêvajoya yekbûna Pêşmerge destek dike. Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û wezîrê

bergiriyê yê Amerîkayê Lloyd Austin li Hewlêrê civiyabûn û li ser hevdîtîna balyoza Amerîkayê ya Bexdayê Alina Romanowski di ser hesabê xwe yê Twitterê de ragihand ku serdan bi armanca teyîda hevkarîya Amerîka û Herêma Kurdistanê hat kirin.

Romanowski ragihand ku wê desteka wan ji bo Pêşmerge dewam bike û weha dewam kir:

"Amerîka ji bo têkbirina IŞIDê ya mayînde destekê dide Herêma Kurdistanê wezareta Pêşmerge ku yekîneyên xwe bikin yek û wan modernîze bikin." **PeyamaKurd**

Serok Barzanî Pêşangeha Navdewletî ya Pirtûkan a Hewlêrê vedike

Serok Mesûd Barzanî Pêşangeha Navdewletî ya Pirtûkan a Hewlêrê vedike.

Pêşangeha Navdewletî ya Pirtûkan a Hewlêrê ku cara 15emîn e deriyên xwe ji pirtûkhezanan re vedike, îro ji aliyê Serok Barzanî ve tê vekirin. 15. Pêşangeha Navdewletî ya Pirtûkan a Hewlêrê ku wê 10 rojan berdewam bike, ji 18 welatan 350 weşanxane beşdar in. **PeyamaKurd**

Belavkirina alîkariyên Weqfa Barzanî li Efrînê berdewam e

Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî karwaneke din a alîkariyên mirovî li hejmarek gundên herêma Efrînê yên ziyan ji ber erdhejê dîtine, belav dike. Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî di belavkirina alîkariyên mirovî li ser ziyandîtiyên erdheja 6ê Sibata li gundên Efrînê berdewam e û îro alîkarî gihandin gundên Dêwa Jor, Dêwa Jêr, Mihemediyê û Midê yên li navçeya Cindirêsê û li ser gundiyan belav kirin.

Her wiha Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî duhî jî alîkariyên mirovî li gundên Firêriyê, Kanî Gerik, Kozebê, Bozîk, kampa Bozîkê û Tilîfê belav kiribûn.

Roja 6ê Sibata 2023an li navçeya Pazarcix a Mereşê 2 erdhejên bi hêza 7,7 û 7,6 rû dabûn. Erdhejê bandoreke wêranker li herêma Efrînê û bi taybet li bajarokê Cindirêsê û gundên wê kir.

Li gorî Odeya Operasyonên Karesatê ya Encûmena Xwecihî ya Cindirêsê, 1012 kes di erdhejê de canê xwe ji dest dane, 1100 xanî ziyan dîtine.

Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî roja 10ê Sibata 2023an, wek yekem dezgeh e ku alîkariyên mirovî bi rêya deriyê Bab El-Selamê re gihandin Efrînê û gundên wê û ji wê demê ve bi belavkirina alîkariyan li ser ziyandîtiyên erdhejê berdewam e. **darkamazi.info**

Êrişeke asmanî ya Îsraîlê Firokxaneya Navdewletî ya Helebê ji kar derxist

Artêşa Îsraîlê bi mûşekan êrişî ser Firokxaneya Navdewletî ya Helebê kir û ev yek jî bû sedem ku ji xizmetê derkeve.

Jêderê leşkerî ji "SANA" a Sûrî re ragihand, îro berbangê demjimêr 02:07, Îsraîlê ji aliyê deryaya Sipî Îsraîlê bi mûşekan êrişî ser Firokxaneya Navdewletî ya Helebê kir.

Amaje bi wê yekê kir ku di encama êrişê de ziyandîtiyên madî gihîştin firokxaneyê û xizmetê derket.

Ji destpêka sala 2023'an ve ev çaremîn êrişê Îsraîlê li ser xaka Sûriyê ye.

Sala borî, Îsraîlê êrişên xwe li ser firokxaneyên Sûrî zêde kir, bi armanca ku bikaranîna zêde ya Tehranê ji xetên asmanî yên ji bo gihandina çekan bo hevalbendên wê yên Sûrî û Lubnanî, asteng bike. **darkamazi.info**

Nêçîrvan Barzanî bo naskirina jenosîda Kurdên Êzdî spasiya Almanyayê kir

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî bi Wezîra Derve ya Almanyayê Annalena Baerbock re civiya û têkeliyên navbera Hewlêrê û Bexdayê gotûbêj kirin.

Îro Çarşemê 8ê Adara 2023an Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li Hewlêrê pêşwazî li Wezîra Derve ya Almanyayê Annalena Baerbock kir.

Serokatiya Herêma Kurdistanê di derbarê hevdişînê de daxuyaniyek belav kir. Di daxuyaniyê de hat ragihandin ku di hevdişînê de Nêçîrvan Barzanî spasiya Almanyayê kiriye ku di warê leşkerî, mirovî û siyasî de piştevaniya Iraq û Herêma Kurdistanê dike.

Herwiha Barzanî tekezî li ser wê yekê kir ku metirsiya terorê heta niha berdewam e, ji ber wê jî Iraq û Herêma Kurdistanê pêwîstî bi berdewamiya piştevaniya Almaniya û civaka navdewletî heye.

Li aliyê din Wezîra Derve ya Almanyayê Annalena Baerbock tekezî li ser wê yekê kir ku Almaniya giringiyê dide peywendiyên xwe yên ligel Iraq û Herêma Kurdistanê û aramiya siyasî û aborî. Herwiha

tekezî li ser cîbicîkirina rêkeftina di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal a Iraqê de ji bo asayîkirina rewşa Şingalê kir, ku dibe sedema vegera koçberan û avadankirina navçeyê. **Nerina Azad**

85 saziyên sivîl êrişên li dijî Amesporê şermezar kirin

85 saziyên sivîl ên Diyarbekirê û Amesporê li stadyuma Bursasporê êrişên li dijî Amesporê bi dax-

û Amesporê li stadyuma Bursasporê hebû û alîgirên Bursasporê êriş-

ên Diyarbekirê êrişên li dijî Amesporê di konferanseke rojnamevanî de bi daxuyaniyekê şermezar kirin. Daxuyaniya rojnamevanî ji aliyê Serokê Baroya Diyarbekirê Nahît Eren ve hate xwendin.

Nahît Eren diyar kir ku, divê Bursaspor bi biryara dadger, têkçûyî were ragihandin û yarîzanên Bursasporê ku li dijî rêzikên werzîşê tevgeriyane werin diyarkirin û ji yariyên fermî heta hetayê werin qedexekirin.

Herwiha tekezî li serê wê yekê hate kirin, handêrên ku nîjadperstî û êrişkarî kirine dirûşmên nîjadperestî, kirêt û nefretê bilind kirine û pankartên ku pesnê tawanê û tawanbaran dide xistine nav yarîgehê, ji temaşekirina yariyan werin qedexekirin.

Her wiha Nahît Eren got ku, divê bi biryara Federasyona Futbolê ya Tirkîyeyê, Bursaspor heta dawîya werzê futbolê, yariyên xwe bêhandêr bilîze. **darkamazi.info**

uyaniyekê şermezar kirin û xwastin ku Bursaspor bi biryara dadger, têkçûyî were ragihandin û yarîzanên wê tîmê yên êrişkarî kirine heta hetayê ji lîstinê werin qedexekirin.

Duhî Yekşemê lîstika Bursaspor

yarîzanên Amedsporê kiribûn û dirûşmên nîjadperestî bilind kirine û pankartên ku pesnê tawanê û tawanbaran dide xistine nav yarîgehê.

Di vê derbarê de, 85 saziyên sivîl

Jinên Efrînê û Şehbayê ji bo 8'ê Adarê meşîyan

Bi boneya 8'ê Adarê Roja Jinên Kedkar ên Cîhanê, bi hezaran jinên Efrînê û Şehbayê, li herêma Şehbayê meşîyan.

Li Herêma Şehbayê bi boneya 8'ê Adarê Roja Jinên Kedkar ên Cîhanê, bi hezaran jin bi dirûşmeya "Jin jiyan azadî, ber bi şoreşa jinê ve" bi reng û dengê xwe daketin qadan û meşîyan. Di meşê alên Kongra Star, Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan û PKK'ê hatin hildan. Jinan di meşê de timî dirûşmeyên "Jin jiyan azadî" berz kirin.

Meş ji gundê Til Qirah dest pê kir û heta bi gundê Til Susinê dewam kir. Li pêşîya Şaredariya Gundê Til Sûsinê piştî deqeyek rêzgirtinê, li ser giyanê şehîdan axaftin ji aliyê endamên sazî û meclîsan ve hatin kirin. Axaftin ji aliyê Endama Rêveberiya Kongra Star Nisrîn Efrîn, Rêveberiya Desteya Jinan Emîne Mele Hesen û endama Rêveberiya meclîsa Malbata Şehîdan Xedîce Îbo ve hate kirin.

Di axaftinan de şehîd hatin bibîranîn û roja 8'ê Adarê li Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan û şehîdên doza azadiyê û hemû jinên cîhanê pîroz kirin. Di axaftinan de hate diyarkirin ku ji ber ku jin hevrêya Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan, Şehîd Sakîne û hemû şehî-

dan e wê tu hêz nekare vîna jinan û têkoşîna ku jin dikin, têk bibe.

Jinan da xuyakirin ku siyaseta li ser jinan tê birêvebirin, ji bo şikandîna îradeya jinan, jin li seranserê Kurdistanê tînan armanckirin, lê divê hemû bi hev re bibin yek da ku bi ser bikevin. **anfkurdi.com**

Serokwezîr Barzanî, Balyozê Îtalyayê pêşwazî kir

Li gorî agahiyên hatin ragihandin, îro Serokê Hikûmeta Herê-

ma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, Di agahiyên hatin ragihandin de hat diyarkirin ku Serokwezîr Mesrûr

Barzanî, pêşwaziya Balyozê Îtalyayê yê Iraqê Maurizio Gregant kir û hat diyarkirin ku Konsulê Îtalyayê yê Hewlêrê Michele Camerota jî di vê hevdîtîne de cih girtiye.

Hat eşkerekirin guhertinên dawî

û pêşhatên Iraq û navçeyê û pêşvebirina zêdetir a pêwendiyên Herêma Kurdistanê û Îtalyayê hatine nirxandin.

Li gorî hat ragihandin, mijara sereke ya civînê, gotûbêj kirina girîngiya encamdana hilbijartinên Kurdistanê bûye û di vê derbarê de Serokwezîr Mesrûr Barzanî tekez kiriyê ku divê hilbijartin di demeke guncav a vê salê de were kirin û êdî neyê bipaşxistin.

Her wiha hat diyarkirin ku Balyozê Îtalyayê çaksaziyên Kabîneya Nehem a Hikûmeta Herêma Kurdistanê di warê dîjîtalkirina xizmetguzariyên giştî, karkirina ji bo parastina mafên mirovan bi giştî û mafên jinan û rûbirûbûna tundûtûjiyê jî bilind nirxandiye.

Hat zanîn ku di dawîya civînê de tekezî li ser girîngiya çareser kirina pirsgrêkên di navbera Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal a Iraqê de hatiye kirin ku li ser bingeha destûrê bû û bi awayekî bingehîn hat kirin.

PeyamaKurd

ma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, pêşwaziya Balyozê Îtalyayê yê Iraqê kir. Di agahiyên hatin ragihandin de hat diyarkirin ku di hevdîtîne de li ser rewşa siyasî ya Iraq û navçeyê guftûgo hatine kirin.

Barzanî, pêşwaziya Balyozê Îtalyayê yê Iraqê Maurizio Gregant kir û hat diyarkirin ku Konsulê Îtalyayê yê Hewlêrê Michele Camerota jî di vê hevdîtîne de cih girtiye.

Hat eşkerekirin guhertinên dawî

YNK û PDK: Ji bo hilbijartinan emê nêrîna partî û neteweyan werbigirin

Piştî zêdetir ji çar demjimêran ji civîna di navbera Dezgeha Hilbijarti-

Cebare got: "Di vê civînê de mijarên ku di civîna berê de vekirî

jartinan de ti tiştek di navbera YNK û PDK'ê de nemaye û ji nakokiyên me zêdetir xalên me yê hevbeş hene.

"Di derbarê aktîvkirina komîsyonê de lihev kirinek baş di navbera her du aliyên de çêbûye û dê mekanîzmayek ji bo vê mijarê were dîtin û mijarên ku di her du civînan de biryar li ser hatine dayîn dê werin cîbicîkirin da ku em hilbijartinên parlamentoyê di dema xwe de pêk bînin." Zana Mela Xalîd got.

Pêştir roja 28-2-2022, Dezgeha Hilbijartinê ya Yekîtiya Niştîmanî ya Kurdistanê (YNK) û Buroya Hilbijartinê ya Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) li Hewlêrê ji bo gotûbêj kirina hilbijartinan civiyan.

Ev cara duyemê li ser destpêşxeriya Serok Bafil, Yekîtiya Niştîmanî ya Kurdistanê (YNK) û Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) li ser pirs hilbijartinan dicivin.

Di civîna yekem de li ser 4 xalan rêkeftin ku ev in;

Yekem: Divê hilbijartin li çar deheran bînin kirin.

Duyem: Nîvê hilbijartinan bi lîsteya vekirî û nîvê din jî lîsteya girtî be.

Sêyem: Hejmara kursiyên navçeyên hilbijartinê li gorî amarên Wezareta Bazirganî ya Êraqê be.

Çarem: Hevahengiya ligel Komîsyona Êraqê ji bo bikaranîna lîsteya dengderên Êraqê.

PUKMEDIA

nan a Yekîtiya Niştîmanî ya Kurdistanê (YNK) û Buroya Hilbijartinê ya Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) de, civîna li ser pirs hilbijartin û kursiyên neteweyan li Parlamentoya Kurdistanê îro bidawî hat.

Piştî civînê civîneke çapemeniyê li dar xistin û Serokê Fraksiyona YNKê Ziyad Cebare got. "Em her duyan li ser wê yekê razî bûn ku ji bo hilbijartinan qanûnek baş amade bikin ku xizmeta hemû partî, alî û pêkhatiyên Herêma Kurdistanê bike."

mabûn, bi ciddî hatin gotûbêj kirin û me hewl da ku kêmasî û pirsgrêkan çareser bikin.

Serokê Fraksiyona Yekîtiya Niştîmanî ya Kurdistanê (YNK) di derbarê kursiyên neteweyan got: "Me biryar daye nêrînen neteweyan li ser yasaya hilbijartinan werbigirin, helbet di heman demê de emê ligel aliyên din jî li ser yasaya hilbijartinan bicivin û nêrînen wan werbigirin."

Serokê Fraksiyona Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) Zana Mela Xalîd ragihand: "Di mijara hilbi-

Bexda: Tirkiye çemê Feratê ziwa dike

Wezareta Çavkaniyên Avê ya Êraqê ragihand, eger Tirkiye li ser siyaseta avê ya niha berdewam be, çemê Feratê dê ziwa bibe.

Wezîrê Çavkaniyên Avê yê Êraqê Ewn Ziyab di daxuyaniyêke rojnamevanî de ragihand, yedega ava Êraqê kême, rêkeftinek heye di navbera Êraq, Tirkiye û Sûriyê de li ser çemê Feratê ji bo dabeşkirina avê di navbera her sê welatan de û li gorî rêkeftinê, bi qasî 500 metre sêca av di çirkeyê de ji Tirkiye tê berdan.

Ewn Ziyab herwiha diyar kir: "Bi rastî nîvê ava ku me li ser wê rêkeftin kiriyê, digihe. Êraq jî daxwaz dike para avê bo 600 metre sêca di çirkeyê de, were zêdekirin."

Wezîrê Çavkaniyên Avê yê Êraqê tekez kir ku eger Tirkiye li ser vê siyaseta berdewam be, çemê Feratê dê bi temamî ziwa bibe.

darkamazi.info

Serok Barzanî bi Serokwezîrê berê yê Êraqê re civiya

Serok Mesûd Barzanî bi Serokwezîrê berê yê Êraqê Îyad Elawî re civiya.

Serok Mesûd Barzanî pêşwaziya Serokwezîrê berê yê Êraqê û Serokê Hevpeymaniya Vataniyê Îyad Elawî kir. Li gorî daxuyaniya Offsa Serok Barzanî, di hevdîtîne de rewşa siyasî ya Êraqê û rêyên çareser kirina pirsgrêkan hat gotûbêj kirin. Hat ragihandin, di hevdîtîne de behsa têkiliyên navbera Hewlêr û Bexdayê jî hatiye kirin.

PeyamaKurd

SOHR: Avahiya milîsên Îranê hat bombebaran kirin: 4 kuştî...

Çavdêriya Mafên Mirovan a Sûriyê (SOHR) ragihand ku li Dêrazorê avahiyeke komên milîsên çekdarên Îranê hat bombebaran kirin û di encamê de 4 kes hatin kuştin.

Li gorî SOHRê avahiyeke li nêzîkî nexweşxaneyê Îranî li taxa Hemîdiyê ya li parêzgeha Dêrazorê ya Sûriyê ji aliyê balafirên nenas ve hat bombebaran kirin û di encamê de 4 kes hatin kuştin û 8 kesên din jî birîndar bûn.

SOHRê daye zanîn ku piştî teqînê dorpeçeke ewlehiyê li derdora cihê bûyerê hatiye danîn û dengê ambûlansan hatiye bihîstin. Dema teqînê jî dronên nediyar li asmanê heremê geriyane.

Rêveberê SOHRê Ramî Abdulrehman got ku serkirdeyên pilebilind ên Îranî û efserên Hizbullah Lubnanê li taxa Hemîdiyê bi cih dibin û nexweşxaneyêke Îranî ya dermankirina nexweşên koleryayê jî li wê taxa teqîn çêbûye heye. Hêjayî gotinê ye, artêşa Îsraîlê gelek caran êrîşan li nav erda Sûriyê dibe ser milîsên Îranî, lê heta niha daxuyaniyek li ser vê êrîşa dawî nehatiye dayîn.

PeyamaKurd

Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî alîkariyên bo mexdûrên erdhejê bênavber didomîne

Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî (BCF) ku piştî erdhejê 6ê Sibatê yê li Bakurê Kurdistanê, di keliyên pêşî de bi hawara mexdûrên erdhejê de çû zêdetirî mehekê ye bênavber alîkariyên xwe ji bo mexdûrên erdhejê berdewam dike.

Dezgeha Xêrxwazî ya Barzanî, li bajarên Bakurê Kurdistanê û Tirkiyeyê yê Riha, Semsûr, Dîlok, Hatay, Osmaniye, Merêş û herwiha li herêma Efrînê ya Rojavayê Kurdistanê şandin û alîkariyan dawam dike. BCF li aliyekî çadîran ji bo ziyandîtiyên erdhejê vedide li aliyê din jî pêwîstiyên jiyane li wan belav dike.

Herî dawî 4 TIRên din ên alîkariyên mirovî ku berhemên xurekê tê de bûn, derbasî Bakurê Kurdistanê bûn ku ji bilî cihên erdhejê li koçberên erdhejê yê li Silopiyê jî hatin belav kirin. Hikûmeta Kurdistanê û BCF wekî erkeke mirovî ragihandine ku heta pêwîstî hebe, ew dê alîkariyên xwe yê ji bo mexdûrên erdhejê berdewam bikin.

PeyamaKurd

Глава правительства Курдистана выразил соболезнования в связи со смертельным крушением поезда в Греции

Премьер-министр Курдистана Масрур Барзани выразил соболезнования семьям жертв железнодорожной катастрофы в Греции, в результате которой погибло около 60 человек.

"Опечален недавней трагедией, которая произошла недалеко от Ларисы, Греция", — написал сегодня премьер-министр в Twitter. "Мои мысли с пострадавшими и их семьями, и я желаю пострадавшим скорейшего и полного выздоровления".

Во вторник незадолго до полуночи на одном пути столкнулись грузовой и пассажирский поезд, в результате чего возник пожар в передних вагонах пассажирского поезда, в котором находились 350 человек.

По словам корреспондента, которого цитирует "BBC News", число погибших в результате катастрофы возросло до 57 человек. Спасатели продолжали обыскивать поврежденные вагоны.

kurdistan.ru

Курдистан и Италия стремятся к укреплению военного сотрудничества

Начальник штаба министерства пешмерга Регионального правительства Курдистана (КРГ) генерал-лейтенант Исса Озер встретился с командующим итальянскими силами в Курдистане полковником Даниэлем, чтобы

укрепить военное сотрудничество между двумя странами.

"Во время встречи стороны обсудили рекомендации и учебные программы, проводимые итальянскими силами в Курдистане, и обсудили продолжающуюся координацию и сотрудничество Италии с силами пешмерга", — говорится в заявлении, опубликованном курдским министерством 6 марта.

Стороны договорились продолжить координацию между пешмерга, итальянскими силами и Международной коалицией по борьбе с "Исламским государством" (ИГ), а также подчеркнули необходимость продолжения поддержки Международной коалицией сил пешмерга.

Генерал-лейтенант Озер поблагодарил итальянских военных за их постоянные консультации и обучение сил пешмерга.

Италия является членом возглавляемой США Международной коалиции по борьбе с ИГ, помогая силам пешмерга в войне с терроризмом, а также обеспечивая их учебными программами.

kurdistan.ru

Лидеры Курдистана о годовщине восстания против режима "Баас"

Президент Иракского Курдистана Нечирван Барзани в воскресном заявлении обратился ко всем политическим силам курдского региона, призвав их объединиться вокруг ценностей и идеалов, которые привели к народному восстанию в 1991 году, а также высоко оценил достижения, к которым привело это знаменательное историческое событие.

"Сегодня, когда мы вспоминаем эти священные дни и наших героев, мы вновь заявляем, что должны приложить все усилия для совместной работы для достижения священных целей Восстания и мечты, за которую мученики отдали свои жизни", — говорится в заявлении, опубликованном офисом президента.

"Точно так же, как мы вместе победили в Восстании, обеспечение лучшего будущего для народа Курдистана теперь реализуется только через единство и солидарность".

Курдский лидер призвал все политические партии и общины всех этнических и религиозных групп проникнуться духом солидарности и взаимного признания, чтобы построить лучшее будущее для людей, восставших против тирании и угнетения. Он также отдал дань уважения храбрым героям пешмерга, которые отдали свои жизни за свободу в тот исто-

рический день национальной гордости.

Премьер-министр Курдистана

После многих лет угнетения, геноцида и этнических чисток, включая химические атаки в

Масрур Барзани, отмечая 32-ю годовщину курдского восстания, пообещал защищать конституционные права региона.

Он передал свои самые теплые поздравления народу Курдистана, силам пешмерга и семьям "мучеников", а также пообещал защищать конституционные права и достижения курдского народа и поддерживать текущие проекты восстановления в Курдистане.

Курдский лидер назвал восстания 1991 года "поворотным моментом" в борьбе курдов за независимость, и результатом единства курдских сил и различных компонентов курдской нации.

Халабдже и геноцид "Анфаль", приведшие к гибели тысяч курдских мирных жителей, курдский народ восстал против режима "Баас" Саддама Хусейна.

Восстание началось в городе Рания рано утром 5 марта 1991 года, когда мирные жители и курдские отряды пешмерга вышли против сил безопасности и чиновников режима. Это привело к капитуляции сотен иракских солдат. Восстание быстро распространилось на другие города Курдистана. Силы иракского режима понесли значительные потери в результате воздушной кампании коалиции под руководством США в 1991 году.

kurdistan.ru

ДПК призывает к единству в годовщину восстания

Правящая "Демократическая партия Курдистана" (ДПК) в своем воскресном заявлении поздравила народ Курдистана с годовщиной восстания 1991 года, которое привело к созданию нынешнего региона Курдистан. Партия призвала к укреплению единства и созданию надежной дорожной карты для преодоления текущих проблем.

"Политическая ситуация в Курдистане, Ираке и в регионе в целом находится на пороге изменений, от которых зависит будущее региона и его жителей. Вот почему нам нужно больше единодушия и координации, чтобы сыграть нашу важную роль в дальнейшем укреплении политического и дипломатического статуса", — говорится в заявлении, опубликованном сегодня политбюро ДПК.

ДПК призвала политические партии объединиться вокруг общей цели и разработать дорожную карту для решения текущих проблем, стоящих перед Курдистаном. Партия также призвала к продолжению серьезного диалога с федеральным правительством Ирака для поиска прочных решений нерешенных проблем с Багдадом в рамках конституции страны.

Признавая растущую потребность в наведении порядка в Курдистане, правящая ДПК призвала все стороны отложить в сторону разногласия и разрешить споры, чтобы лучше защищать высшие

интересы нации, продвигать демократические ценности и строить более процветающее и инклюзивное общество.

Президент ДПК Масуд Барзани призвал представителей всего политического спектра Курдистана к согласованным усилиям для защиты конституционного автономного статуса региона.

"В эту годовщину восстания я воздаю должное мученикам восстания и освободительного движения Курдистана в целом", — говорится в заявлении, опубликованном сегодня штабом Барзани. "Статус Курдистана является историческим и ценным достиже-

нием народного восстания. Мы должны защитить и укрепить это достижение. Ценности и цели, вдохновившие народы Курдистана на восстание, никогда не должны быть подорваны или забыты".

Курдский лидер также высоко оценил храбрость пешмерга и национальное единство, которые привели к этому историческому восстанию.

Тридцать два года назад народ Курдистана восстал против тиранического правления Саддама Хусейна, что привело к созданию современного автономного региона Курдистан.

kurdistan.ru

Президент Барзани: Сильный Курдистан - сильный Ирак

Президент Курдистана Нечирван Барзани подтвердил свою "неизменную" поддержку федерального правительства Ирака и

ем, что на горизонте Курдистана и Ирака намечается очень светлое будущее, если Ирак будет двигаться к федерализму и будут установ-

ментских выборах в Ираке в качестве основы для выборов в Курдистане. Партия на своем заседании также подтвердила свою приверженность и решимость добиться проведения выборов в этом году и продемонстрировала готовность разрешить оставшиеся политические разногласия.

Президент также призвал все политические стороны Ирака уважать федеральные ценности и соблюдать конституцию страны, чтобы обеспечить процветание и светлое будущее для людей всех этнических и религиозных групп.

Он подчеркнул настоятельную необходимость соблюдения всеми партиями и организациями федеральных ценностей, на основе которых был восстановлен нынешний Ирак после свержения режима Саддама Хусейна в 2003 году.

Согласно конституции Ирака, Курдистан имеет федеральный статус. Однако в последние годы федеральные права Эрбиля часто нарушались из-за невыполнения конституции, закрепляющей эти права.

Федеральные ценности в стране начали разрушаться, особенно после того, как в 2014 году Багдад урезал долю Эрбиля в федеральном бюджете, что испортило отношения между двумя сторонами. С тех пор двусторонние отношения неоднократно подвергались испытаниям. Однако недавно Эрбиль и Багдад объявили о создании совместного комитета по разработке закона об углеводородах, а также о предварительных договоренностях по готовящемуся законопроекту о федеральном бюджете.

kurdistan.ru

Премьер-министр Барзани призывает ПСК вернуться на заседания кабинета министров

Премьер-министр Курдистана Масрур Барзани призвал министерских членов "Патриотического союза Курдистана" (ПСК) вернуться к регулярным заседаниям кабинета

министров и помочь в урегулировании разногласий. Об этом премьер-министр заявил 6 марта на еженедельном заседании Совета министров, где обсуждались вопросы, связанные с программой реформ правительства. Как сообщает Региональное правительство Курдистана (КРГ), премьер-министр призвал ПСК будет присутствовать на заседаниях кабинета министров и выполнять свои обязанности перед КРГ. Он подчеркнул, что уклонение от ответственности не поможет в решении вопросов.

Во время встречи министр образования Алан Хама Саид представил стратегические планы министерства, которые включают пересмотр образовательных программ, подготовку учителей, оценку школ и цифровые услуги.

В связи с этим премьер-министр Барзани поблагодарил министра и его команду за их неустанные усилия по реализации программы реформы образовательного сектора девятого кабинета КРГ.

Кроме того, на встрече также обсуждался проект федерального закона о борьбе с отмыванием денег в Курдистане, который был представлен государственным министром Валой Фарид. Кабмин единогласно одобрил законопроект.

kurdistan.ru

призвал все стороны соблюдать конституцию, а также соглашение, заключенное кабинетом министров в Багдаде.

Обращаясь к интеллектуалам и политикам на Эрбильском форуме в четверг, курдский лидер подчеркнул, что Курдистан и федеральный Ирак дополняют друг друга, и что "сильный Багдад означает сильный Курдистан, и наоборот".

Он также подчеркнул, что курды "не хотят упускать ни одной возможности решить проблемы с Багдадом в рамках иракской конституции", а также подтвердил неизменную поддержку Курдистаном федерального правительства Ирака во главе с премьер-министром Мухаммедом ас-Судани.

Подчеркнув растущую потребность в приверженности федеральным ценностям, лежащим в основе современного Ирака, курдский президент сказал: "Мы счита-

лены основные федеральные ценности, оно закрепится в стране".

Президент также прокомментировал продолжающиеся споры между политическими партиями в Курдистане, в основном между правящей "Демократической партией Курдистана" (ДПК) и конкурирующим "Патриотическим союзом Курдистана" (ПСК), призвав их устранить свои разногласия.

Регион Курдистан планирует провести парламентские выборы в этом году. Они были отложены с 2022 года из-за партийных разногласий по действующей одноокружной избирательной системе и состоянию списков избирателей.

С тех пор правящая ДПК согласилась с требованиями внести поправки в действующий закон о выборах в отношении избирательной системы с несколькими округами, а также использовать список избирателей на недавних парла-

5 марта – особый день в истории Курдистана. В этот день в 1991 году начались события, конечным последствием которых является нынешнее существование полунезависимого региона Курдистан в Ираке.

Ситуация, в которой находились иракские курды к началу 1990-х годов, была, без сомнения, худшей за всю их историю. Вооруженное движение было подавлено, нация только что пережила кампанию массовых депортаций и прямого геноцида – "Анфаль", 4000 деревень были уничтожены, сады и леса вырублены, колодцы забетонированы, 182 тысячи человек считались пропавшими без вести (только теперь их тела начинают находить в массовых могилах в пустыне), Халабджа еще не пришла в себя после химической бомбардировки – словом, ситуация казалась такой, что хуже не придумаешь. В дополнение ко всему, курды не имели и международной поддержки, поскольку в ирано-иракской войне Запад поддерживал режим Саддама, и хотя война и кончилась, инерция этой поддержки сохранялась.

Кувейтская авантюра Саддама перевернула стол и смешала все карты. Против Ирака сформировался единый международный фронт, и курды почувствовали, что вновь приходит их время. Даже "джаши" (предатели) догадывались, что ситуация меняется, и

К 32-летию курдского восстания

начали активно сотрудничать с курдскими силами пешмарга.

28 февраля 1991 года Саддам сдался, подписав перемирие с многонациональными силами. Боевые действия прекратились, но на юге началось восстание шиитов, и целый ряд южных городов перешел под "народный контроль".

Вслед за тем, начались демонстрации и в курдских городах. 5 марта вышедшие на улицу жители Рани и присоединившиеся к ним "джаши" взяли под контроль город. Восстание немедленно охватило окрестные городки. С гор стали спускаться отряды пешмарга, к повстанцам присоединились тысячи дезертиров, бежавших из разваливающейся армии. Уже 7 марта освобождена Сулеймания, 11 марта – Эрбиль, 13 марта – Дохук, и наконец 20 марта – Киркук. Науруз (весенний праздник Нового года) 1991 года курды впервые встречали свободными людьми. Вся власть в Курдистане перешла к Национальному фронту – блоку ДПК, ПСК и других патриотических партий.

Однако вскоре оказалось, что радоваться рано. Заключенное с международной коалицией перемирие позволило Саддаму бросить все силы на подавление восстаний. Расправившись с шиитами на юге, он направил на север

отборные части Республиканской гвардии. В небе Курдистана появились иракские самолеты и вертолеты, и слухи, что Саддам готовится применить химическое оружие, вызвали панику у людей, недавно переживших трагедию Халабджи. 3 апреля иракцы взяли Сулейманию, после чего Саддам Хусейн официально объявил о "подавлении мятежа". В страхе перед новым "Анфалем", курды кинулись к границам с Ираном и Турцией. По оценке Генсека ООН в конце апреля в Иране находилось около 1 млн беженцев из Ирака, в Турции — 416 тыс.; от 200 тыс. до 400 тыс. чел. искали укрытия в высокогорной местности Ирака. Из районов Киркука и Эрбиля бежало до 70 % населения.

Перед лицом гуманитарной катастрофы, 5 апреля ООН при-

нимает резолюцию № 688, объявляющую территорию к северу от 36 параллели "зоной безопасности". США, Великобритания и Франция в рамках гуманитарной операции "Provide Comfort" ввели в Иракский Курдистан свои войска, после чего от Саддама Хусейна ультимативно потребовали оставить три курдские провинции. К октябрю иракские войска, а с ними и все чиновники и государственные служащие были выведены из Эрбиля, Дохука и Сулеймании. Свободный Курдистан был восстановлен. Партиями были созданы временные органы власти, и начали готовиться парламентские выборы.

Так возникла курдская государственность в Южном Курдистане, которая к нашему времени дала такие блестящие результаты. Теперь в Курдистане уже

вступило в активную жизнь поколение, которое не помнит чужеземной власти и знает о ней только по рассказам старших.

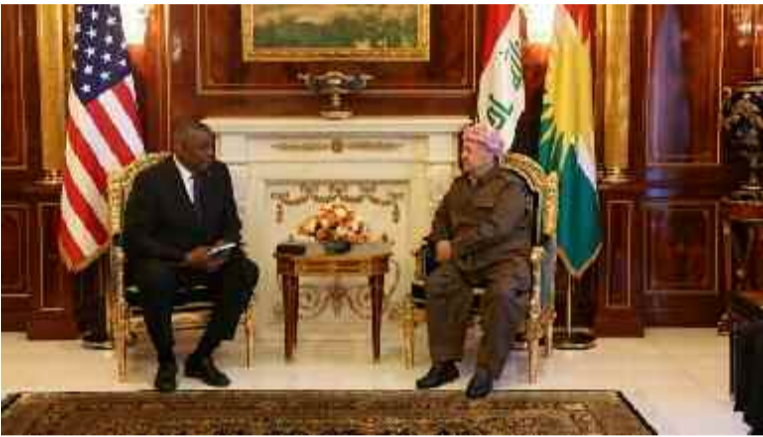
Достижения, оплаченные страданиями и кровью отцов, нынешняя молодежь воспринимает, как нечто само собой разумеющееся. Недовольная своим нынешним положением, она предъявляет счет к курдским властям, требуя большей свободы и справедливости. Само по себе, это нормально: только таким образом возможен социальный прогресс. К сожалению, однако, она не всегда помнит, что национальная государственность – не есть что-то, само собой разумеющееся для курдов, и что, борясь за свои законные права и интересы, следует думать о том, чтобы эта борьба укрепляла, а не подрывала устои общества и национальной государственности. Между тем, хотя Саддам и повешен - у курдов осталось множество коварных и беспощадных врагов как внутри Ирака, так и за его пределами, врагов, которые выжидают удобного момента, чтобы ликвидировать завоевания курдского народа, и сами изо всех сил провоцируют такой момент. Но их планы окажутся тщетны: пройди через все неизбежные "кризисы роста", Свободный Курдистан выйдет из них не ослабленным, а усиленным – более свободным, более справедливым и более единым.

kurdistan.ru

ДИПЛОМАТ

№ 09 (521) 01-08 март 2023-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Глава ДПК и министр обороны США обсудили связи Эрбиля и Багдада

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), 7 марта принял министра обороны США Ллойда Остина, при-

бывшего в Курдистан после визита в Багдад. Стороны обсудили различные темы, в том числе отношения между Эрбилем и Багдадом и их усилия по

достижению соглашений. Во вторник министр Остин прибыл в Багдад с необъявленным визитом и провел встречи с высшими должностными лицами страны, в том числе с премьер-министром Мухаммедом ас-Судани и министром обороны Табетом Мохаммедом аль-Аббаси.

После этого он отправился в Курдистан, где провел встречу с президентом Нечирваном Барзани для переговоров по ряду тем, среди которых была борьба с терроризмом. Он также подтвердил неизменную поддержку Вашингтоном сил пешмерга в их борьбе против "Исламского государства" (ИГ). kurdistan.ru

Глава ООН призывает партии Курдистана провести выборы в этом году

Генеральный секретарь Организации Объединенных Наций Антониу Гутерриш призвал политические партии Иракского Курдистана работать вместе, чтобы обеспечить проведение парламентских выборов в этом году.

Выступая на пресс-конференции в Эрбиле после встреч с президентом Курдистана Нечирваном Барзани и премьер-министром Масруром Барзани, Гутерриш сказал: "Надлежащее управление, уважение прав человека и свободы слова, а также инклюзивные политические и избирательные процессы являются основой стабильности и драйверами процветания". Он подчеркнул, что все стороны должны ставить интересы курдского народа на первое место.

Во время своего двухдневного визита в Ирак и Курдистан Гутерриш обсудил вопросы, стоящие между федеральными и курдскими правительствами, включая нефть, газ и спорные территории. Он охарактеризовал свои встречи с политическими деятелями обеих столиц как "плодотворные" и выразил надежду на то, что они "настроены" на преодоление остающихся разногласий. "Переход от постоянного антикризисного управления к структурированному диалогу отвечает интересам и выгодой для всех", — добавил

глава ООН.

Что касается решений Федерального верховного суда в отношении финансовых прав курдского региона, Гутерриш сказал, что он обсуждал эти

после геноцида его граждан, совершенного "Исламским государством" (ИГ) в 2014 году.

Он признал присутствие в этом районе вооруженных групп и трудности с выполнением

вопросы с иракскими официальными лицами, включая статус спорных территорий между Эрбилем и Багдадом в рамках статьи 140 конституции.

"Я убежден, что важный прогресс теперь вполне возможен", — сказал он, добавив, что ООН поддерживает народ Курдистана и намерена помочь ему построить лучшее будущее.

Гутерриш также выразил свою приверженность выполнению Синджарского соглашения, заключенного при посредничестве ООН, и направленного на нормализацию административной ситуации и ситуации с безопасностью в езидском районе Синджар провинции Ниневия

соглашения, но подчеркнул насущную необходимость его выполнения.

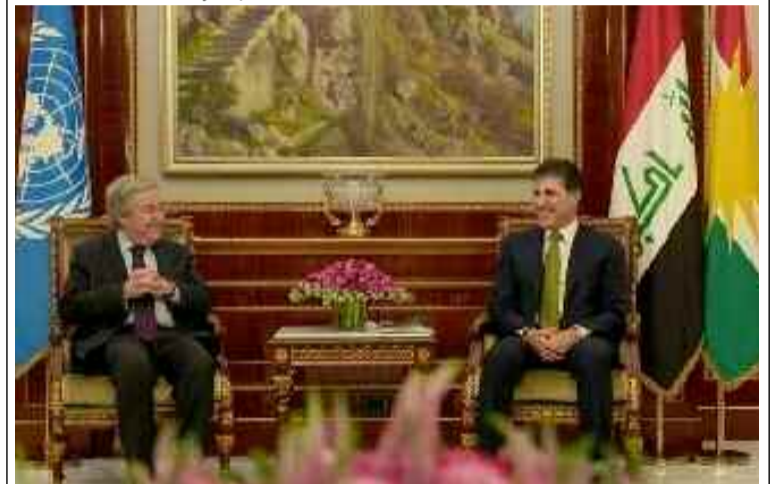
Кроме того, Гутерриш упомянул управляемый курдами лагерь "Аль-Холь" на северо-востоке Сирии, который стал серьезной темой для беспокойства международного сообщества из-за связей с ИГ.

Ирак репатриировал оттуда уже сотни своих граждан в "лагерь реабилитации и реинтеграции" в провинции Ниневия. Гутерриш призвал другие страны последовать примеру Ирака и репатриировать своих граждан, заявив, что "Аль-Холь" "может стать бомбой замедленного действия". kurdistan.ru

Президент Курдистана и глава ООН о важности отношений между Эрбилем и Багдадом

Президент Курдистана Нечирван Барзани в четверг, 2 марта, принял в Эрбиле главу ООН Антониу Гутерриша, чтобы обсудить последние политические события в Ираке и регионе, включая отношения между Эрбилем и Багдадом.

Во время встречи курдский лидер рассказал о соглашениях, лежащих в основе формирования действующего правительства в Багдаде, и призвал все стороны придерживаться его. Он также высоко оценил недавние положительные сдвиги в отношениях между Эрбилем и Багдадом и высоко оценил роль ООН в этом вопросе.

Как сообщает офис курдского президента, стороны также обсудили предстоящие парламентские выборы в Курдистане, при этом курдский лидер подтвердил свою приверженность проведению выборов в этом году.

Стороны также обсудили положение беженцев и внутренне перемещенных лиц (ВПЛ) и подчеркнули растущую потребность в реализации Синджарского соглашения, в заключении которого между Эрбилем и Багдадом в 2020 году помогла ООН.

Соглашение направлено на то, чтобы очистить Синджар от запрещенных военных группировок и восстановить закон и порядок в езидском районе провинции Ниневия. Реализация соглашения должна помочь возвращению почти 320000 езидских ВПЛ, в настоящее время проживающих в лагерях по всему Курдистану. Сделка остается только на бумаге, и никаких действий по ее обеспечению не предпринимается. kurdistan.ru

ЛУКОЙЛУ дан "зеленый свет" на разработку месторождения Эриду в Ираке

Госкомпания Ирана Thi-Qar Oil Company (ТОС) выдала ЛУКОЙЛУ разрешение осваивать месторождение Эриду в пределах Блока 10 совместно с иракской Inpex South Iraq. Добыча на месторождении ожидается на уровне 250 тыс. б/с. До этого как ТОС одобрила заявление ЛУКОЙЛа о коммерциализации запасов и предварительного предложения по разработке нефтяного месторождения.

В 2012 году по итогам ГРП на Эриду пробурено 3 разведочные и 6 оценочных скважин. В 2017 году получен приток нефти в объеме более 1000 куб. м в сутки по результатам тестирования Мишрифского горизонта. В 2019 году ЛУКОЙЛ и Министерство нефти страны заключили соглашение о скорейшем вводе Эриду в эксплуатацию. Блок 10 площадью 5,8 тыс. кв. км расположен в южной части Ирака в 120 км западнее города Басры и в 150 км от месторождения Западная Курна-2. ЛУКОЙЛ владеет 60% проекта и является оператором, партнер российской компании — Inpex South Iraq владеет 40% проекта. Держатель контракта с иракской стороны — ТОС.

ЛУКОЙЛ участвует также в иракском проекте Западная Курна-2, где добыча началась в 2014 году. На разработку месторождения Западная Курна-2 — одного из крупнейших в мире — ЛУКОЙЛ получил контракт 12 декабря 2009 года. kurdistan.ru

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN
İMTİYAZ Ü SERNIVİSAR:
TAHİR SİLƏMAN
УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН
Tel: +994 50 352-33-18
+994 55 202-73-53

Xüsusi müxbir:
Tariyel Cəlil
Региональный корреспондент:
Усуб Тейфур
Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə
S. Mehmandarov ev 25,
mənzil 17
Navnisan: Bakı Az1040, soqaq
S. Məhmandarov xani 25, mal-17
Адрес: Баку Az1040, улица
С. Мехмандаров дом 25, кв. -17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar
mərkəzində yığılıb səhifələnilib və
"Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: hewler@mail.ru
Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966
BUSB-un Sabunçu rayon filialı
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 1500